

Rozványi Dávid

Élettánc

**Élettánc II. – az idő
Tűz által vesszen el...**

TARTALOM

Az öregember és a halál

Ábrám

Sártavasz

Közzjáték

Újra a régi lakásban

Új kezdet

Vasárnap a templomkertben

Visszatérés a folyóhoz

Remény

Szakítás

Tündér-ajándék

Esküvő

Idők

Tannhäuser

Üzenj, te is nekem...

Nyáridő

Erdély

Csíksomlyó

Vége

Tűz által vesszen el...

Letelik az idő

Fiamnak.

*Köszönettel Pál Andreának és Schlosser Juditnak,
akik vállalták a lektorálás nehéz és hálátlan feladatát
és észrevételeikkel segítették az írást.*

*És végül köszönöm mindenkinek, aki
megosztotta velem sorsát és történeteiket,
amikből ez a regény végül összeállt.*

Élettánc II. – az idő Tűz által vesszen el...

*Fiat iustitia, et pereat mundus -
ezért tűnik el lassan egész
világunk, nem pusztul: tűnik,
mert az igazságot kimondani
legtöbbször gyávák vagyunk.*

Az öregember és a halál

Damnát túl minden ész- és IQ-szerűségen, racionalitáson, számításon és logikán, boldog volt. Ha belegondolt volna a sorsába, talán elszomorodik, de nem akart semmin sem rágódni, csak élvezni a pillanatot. Mintha mázsás súlytól szabadult volna meg: a régi, egyéjszakás szerelem varázsa és vonzása semmivé foszlott. Az évekig hurcolt lelkiismeret furdalás elszállt. Most ebben a pillanatban értette meg, hogy eddig egész élete a semmiből tartott a semmibe, mint egy úrhajós, aki elsodródik a biztonságot jelentő úrkabintól, s csak a mélység és a sötétség öleli körül. Az asszonytól, aki az élete volt, a lányig, aki egy pillanatra többet jelentett neki, mint bárki más: most már látta, hogy valójában egyik sem jelentett semmit sem a számára, csak álmokképek voltak, amikben megtestesült mindaz, amit az élettől szeretett volna.

Tudta, hogy hazugság volt mindkettő, s érezte, hogy bűnt követett el Vera ellen, mert nem merte elmondani neki, amit még saját magának sem mert bevallani: az életét átjáró, lelkét kiszűrítő ürességet. Túl volt minden vágyon, de annyira jó lett volna elmondani Verának, hogy szereti. „Szeretlek, szeretlek” – ízlelgette magában a szót, mintha még soha nem mondta volna ki, vagy ha ki is mondta, soha nem volt benne akkora békesség, mint ebben a pillanatban. „Míg a halál el nem választ...” – néhány napja még keserűek, a csendbe kiáltóak voltak ezek a szavak, de ma mégis nyugalom áradt belőlük, hiszen megértette, hogy nem a halál, hanem az élet választotta el őket egymástól: a napi rutin, a megszokásból mondott szavak és ölelések, a kihűlő csókok, naponta foszították azt a valamit, amit a kezdet kezdetén még szerelemnek hittek. Az élet volt az, ami elválasztotta őket, s pont a halál volt az, ami megértette vele, hogy mit jelentett neki, csendesültebb formában, mint bármikor az első csók óta, s az elmúlás volt az, ami újraélesztette benne a szerelmet Vera iránt.

Nevetséges volt, de az egész arra emlékeztette, mint a mikor a fogorvos érzéstelelítő injekciót ad be, s órák múlva kezd visszatérni a húsba az élet: először csak egyegy ponton, kicsit zsibbadva, aztán, Isten tudja mikor, hirtelen újra érzi az égszet,

mintha az a bizonyos, tudományosan bőven cáfolt *vis vitalis* áradna el benne újra. Újra él és újra fáj. De még a pokoli fájdalom is jobb, mint az azt megelőző élettelenség. Pár napja még nem tudta felidézni magában Vera arcát, most pedig özönlöttek rá az emlékképek: ahogy fiatal lány korában nevetett, hirtelen elhallgatott, nyaka köré fonta a karját, szemébe nézett és lassan összezárták ajkaikat... Ahogyan szerette a kivi fagyaltot s nagyokat harapva ette... A mozdulat, ahogy felhúzta magára a pulóvert... Ahogy fél kezével hátrasimította a haját, a másikkal pedig csatot helyezett rá... Ahogy néha elfintorodott, ha valami nem tetszett neki. Vajon, most a halál vajon milyen arcot vésett rá? Megborzongott. Nem akart kihúlt testre gondolni, akarta, hogy emlékében az élő Vera maradjon meg.

A múlt időt jelző „akkor”-ban még nem tudta, hogy ezek voltak a boldogság pillanatai. Valaki egyszer azt mondta, hogy a „boldogság” szó egy olyan ige, aminek nincs jelen, csak múlt és jövő ideje. Tévedett. Mert Damnát érezte, hogy most boldog. Boldog, mert végre vissza tudott emlékezni. Az élet választ el, s a halál köt össze...

Damnát nem hitt Istenben, pokolban, mennyországban, abban, hogy szeretteinket nem veszítjük el véglegesen, hanem egyszer még találkozhatunk velük, de érezte, hogy jó lenne mégiscsak hinni, még akkor is, ha pár héttel korábbi agyával még tudta, hogy nem igaz az egész, csak egy édeskés hazugság. De ha hazugság is, olyan hazugság, amiért érdemes élni: mert az ember nem tehet bölcsebbet, mint hogy vár valami boldogságot, vagy legalábbis hisz abban, hogy lehetséges. Olyan hazugság, mint a szerelem – lehet, hogy nem igaz, de aki tagadja, halott lélekben. Aki nem tud várni, már nem is él, legfeljebb létezik.

Damnát ezért akart visszamenni az öregemberhez. Csak hazugság volt, hogy az elemet akarja elvinni a rádiójába, az igazság az, hogy tanulni akart tőle. Hiszen ő volt az, aki mindent elvesztett: fiat, feleséget, lányt, mégis tudott várni. Minden héten várta a vasárnapot, s minden pillanatban a lányát, aki egyszer talán visszatér hozzá... Pedig, józan ésszel nézve a dolgot, mind a kettő ésszerűtlen volt: a vasárnap ugyan miben különbözik a hét többi napjától, s ha a lánya visszatérne egy napra meglátogatni, ugyan mitől lenne más az élete? Mégis érezte, hogy van valami nagyon bölcs ebben a butaságban.

Damnát igazából soha nem ismerte az apját. Soha nem beszéltek őszintén egymással, soha nem árulta el neki a titkot, hogy miért érdemes. Nem tanította meg a szeretetre, sem a *Sömá Jisráélre*, a *Credo in unum Deum*ról csak az elsőáldozás előtt hallott a hittanórán. Aztán csendben, atyai áldás vagy utolsó szó nélkül elment. Buta halála volt, nem volt benne semmi szent, semmi tragikus. Öreg volt, nem volt igazán beteg, csak egyszerűen megunta az életet. Anyja már korábban elhagyta őket, valahol az ország másik végén élt, de a temetésre visszajött. Megkérdezte, hogy van, de amikor elmondta, szórakozottan bólogatott, megkérdezte, hogy tud-e valamit segíteni, mert van egy jó ügyvéd ismerőse, aki járatos a hagyatéki ügyekben... Egy órán keresztül beszélt, de egyszer sem mondta ki, hogy sajnálja az öreget, vagy hogy azért mégiscsak rendes ember volt. Nem mondta, hogy valaha is szerette volna. Idegen volt: csak egy nő, akitől kapta a létezés ajándékát vagy nyűgét, de nem az a valaki, akire illene az a szakrális értelemben vett szó, hogy *anya*. Az életadó. Damnát sokszor hallotta, hogy az öregedést ellenségnek tekintő asszonyok azzal hancegnek, hogy őket a lányuk nem az anyjuknak, hanem legjobb barátnőjüknek tekinti. Valahányszor ezt hallotta, érezte, hogy az ő életükből is visszaköszön az a végtelen üresség, amit néha saját sorsában is sejtett: hogy az idő, nem érleli a létet, hanem pusztítja, s hogy rettegni kell az olyan végzetes kapcsolatoktól, mint a papírral vagy az Isten szavával megszentelt házasság vagy a szülővé válás. Mert az ember idővel

meg tud szabadulni a legjobb barátjától, vagy barátnőjétől, de a gyermekétől nem – nem egyszerűbb hát ez utóbbiakat is inkább az előző kategóriába sorolni? Nulla felelősség, kötetlenség. Persze csak akkor, ha nem lehetett elkerülni azt a balesetet, amit egy gyermek foganása és világra jötte jelent.

Damnátot az öregemberben ez vonzotta: nem menekült az idő, az öregedés elől, hanem megélte, s bár elvesztette feleségét, fiát és végül a lányát is, mindörökre kötődött hozzájuk, s jobban volt férj és apa, mint bárki, akit ismert. Nevetséges volt, de szerette volna, ha az öregember csak egy pillanatra úgy gondol rá, mint a fiára. S elmondaná azt, hogy hogyan lehet hittelt várni, arra, ami talán soha nem jön, el, ami már talán nem is létezik...

A busz lassan közeledett a faluhoz. Vasárnap este volt. A földeken nem dolgozott senki, a buszon is alig voltak. Az ülések kárpitjából még mindig gőzölgött a hétköznapi hajnali munkabajárások illata: az olcsó cigaretta füstje és az ébresztőnek szánt kaparós pálinkától keseredett lehelet, amit semmi szappan nem tud kimosni a munkásemlékből. Damnát egész életében védett életet élt: ha fizikai munkát végzett is, nem volt több mint kis kirándulás, hétköznapi kalandtúra a bennszülöttek világába. Valahogy önkéntelenül is, mindig lenézte azokat, akik reggel fásultan kelnek ki az ágyból, lehúzzák a nyolc-kilenc órát a gyárban, órányit zötykölődnek haza, otthon újra dolgoznak, a kifulladásig, beesnek az ágyba, hogy néhány óra, álomtalanul fekete alvás után kezdődjék minden újra. De ők legalább tudták, hogy van otthonuk, ahová haza tudnak érni, még akkor is, ha az az otthon nyomorodott – míg ő tulajdonképpen mindenhol kellemes körülmények között lebegett: légkondicionált iroda, gyorsétemterem, halkán surranó személygépkocsi, trendi otthon, este színház vagy társaság. Mégis csak tengés-lengés volt, mint egy fakult kép, amiben minden csak díszlet, szerep, árny nélküli árnyjáték. Ahogy fejét az ülésre hajtotta, s orrába be-türemkedtek a szagok, behunyta a szemét, s vágyott arra, hogy ő is élhesse a pirkadat előtt induló, naplemente után érkező szerencsétlenek életét, akiknek talán semmi öröm nem jut az életből, mégis, ha mást nem is, de tudják várni a lefekvést, s tudják azt, hogy minden este hazaérkeznek.

„Hazaérkezés”, „otthon” – csupa olyan szó, amelynek eddig csak szótári jelentését ismerte.

Az eddigi élete csak látszatélet volt, nem több mint csak a látszólag megélt, valójában csak elszalasztott lehetőségek sorozata: apját évtizedek alatt sem értette meg, anyja idegen maradt, Vera mellett is csak élte az életét, addig a borzalmas pillanatig, amíg barátja nem telefonált neki... Borzalmas volt, mert nem érzett semmi fájdalmat, csak a rátörő ürességet. De most vége az elszalasztott lehetőségeknek: visszamegy az öregemberhez, s addig fog vele naponta beszélgetni, amíg megérti, hogy honnan vette az erőt. S ha megértette, akkor mindent újra fog kezdeni. Nem tudta hogyan, mi módon s milyen lesz majd az az új élet, csak a bizonyosság égett benne, hogy most végre keményen a kezébe fogja markolni az életét, s véget ér a születése óta tartó sodródás. Élni fog és ennek az életnek lesz értelme.

Fáradt sziszegéssel nyílt ki a busz ajtaja. Újra, mint pár órával azelőtt, ott állt a falu főterén szembe a templommal. A lemenő nap a szemébe sütött, a ragyogáson kívül semmit sem látott. Elbizonytalanodott: mit mondjon, miért ment hozzá vissza? Ugyanolyan bután érezte magát, mint kamaszkorában, amikor telefon hívta a szeretett lányt: érezte, hogy beszélnie kell vele, mert jó, de nem tudta, hogy miről. Még magának sem tudta volna épeszűen megmagyarázni, mi hajtja őt, de teljes bizonyosság élt benne, hogy vissza kell mennie.

Tudta, kívülről nézve nevetséges és érthetetlen, amit csinál, s ha az öregember megkérdezi, mit keres, nem fog tudni válaszolni. Talán jobb lenne várni, s csak holnap reggel visszatérni, s közben kitalálni valami épeszű indokot (talán itt felejtett valamit) – de, ha erre szükség lenne, akkor mi értelme lenne az egésznek? Nem, többet nem akar hazudni sem magának, sem másnak. Ha valaki, akkor az öregember meg fogja érteni.

A lebukó nap fénye mindennek furcsán hosszú árnyékot festett: ezerszer látta már, most mégis valami megfoghatatlan fenyegetés áradt belőle. Fájt a szeme, ahogy nyugat felé ment, de nem mert várni. Alig látott valamit. Bizonytalan volt, hogy hol merre, kell fordulnia. Már jó órája csak bolyongott, amikor végre megtalálta a patak vonalát.

Mintha egészen máshol lett volna. Szerencsére tegnap este a rádiótelefonba elmentette a ház koordinátáit, buta szokás, most mégis hasznos, s így legalább azt tudta, a patak mellett melyik irányba kell elindulnia.

Igaza volt az öregembernek. Jobb volt a tanyákat messziről elkerülni. Az egyedüllét kutyát, embert is megvadítja, és csak néha nemesíti. De közben arra is vigyázni kellett, nehogy véletlenül a mocsárba tévedjen. Nem mintha félt volna attól, hogy elsüllyed, de nem szívesen cipelt volna még néhány kiló sarat is bakancsnak nem nevezhető cipőin.

Óvatosan lépkedett, megpróbált a csapáson haladni. Végre, mielőtt teljesen besötétedett volna, feltűnt a tanya. Az esti szél hirtelen feltámadt, s mintha a távolból egy kiöregedett szekér nyikorgását sodorta volna felé. Képzeltetés csak, biztos valahol nyitva maradt egy öreg ajtó, amit a légmozgás ide-oda csapkod, de legalább táplálja a helyi mitológiát. Damnát pár mozdulattal megigazította öltözékét, s határozott léptekkel indult a ház felé. Jó érzés volt arra gondolnia, hogy néhány perc, s ott ül az öreggel szembe és beszélgetni fognak. Biztos érdekli, hogy mi történt vele. Végre valaki, akinek elmondhatja...

A ház csendes volt. Kint még színe volt a világnak, de belül már minden csak a fekete különböző árnyalataiban sejlett.

Legszívesebben hahózott volna, de valahogy nem illett a pillanathoz. A ház előtti padra letette a táskáját, s bekopogott az ajtón, jó estét kívánva.

Csak a szél susogott körötte. Belépett, át a szobáig, de üresek voltak. Lehet, hogy az öreg a faluban maradt valami barátjánál vagy rokonánál, esetleg a lánya jött hozzá végre, s elvitte a gyerekeihez, de ő maga sem hitte el. Gyorsuló szívveréssel ugrott ki a ház elé, s nézett körbe. Talán...

Berontott a konyhába. A szék, az asztal, a tűzhely üres volt... Szeme a földre siklott, s úgy érezte az idővel együtt a szíve is megáll... A földön feküdt az öregember.

A következő percekre később nem tudott visszaemlékezni. Vannak pillanatok, amikor nem a józan ész, hanem a jó és a rossz ösztön irányítja az ember tetteit.

Az a jelenet azért megmaradt benne, amikor az öregember mellett térdelt, s vizet próbált a szájába tölteni. Egy pillanatra kinyitotta a szemeit, s mint aki már csak félig lát ebbe a világba, megkérdezte: – Éva, te vagy az...

Aztán visszahanyatlott. Damnát nem tudta, hogy ezek voltak utolsó előtti szavai. Nem tudta visszaidézni azt sem, hogy elővette a telefonját, s talán idegesen és durván a mentőket hívta.

Óráknak tűnt, amíg megérkeztek.

A mentős először talán csak lemondóan akart legyinteni, hiszen az öreg élet nem sokat ér, még annyi benzint sem, amennyivel eljutottak idáig, teher az már mindenkinek, neki magának is, de Damnát szemébe nézve jobbnak látta, ha a lehetetlent is megpróbálja.

Végig az öregember mellett maradt. A mentőautó lassan zötykölődött a földút göröngyein. Egy nagyobb zakkanásnál pillanatra magához tért, s alig hallhatóan csak annyit mondott: – várj... Aztán örökre elnémult.

Az adminisztráció az embert a születéstől valamivel a halál beállta utáni elkíséri. Damnátnak néhány héten belül már másodszor kellett ugyanannak a lelketlen folyamatnak a stációját végigjárnia.

Márt hajnalodott, amire mindennel, legalábbis az azonnali teendővel végzett. Szédült az álmoságtól. Önkéntelen mozdulattal is a kávéautomatához lépett, s miközben az aprópénzt kereste, jóindulatúan odalépett hozzá az orvos:

– Szép kort megélt a bácsi. De a szíve, már nem bírta. Érte valami megrázkódtatás az utóbbi napokban? – majd a választ meg sem várva, témát váltott: – Haza tud menni? Nekem is lejár a műszakom, egy darabon el tudom vinni...

Miért is ne? Lepakol, aztán bemegy a faluba, hogy elmondja... kinek is? Csak kell szólni valakinek a faluban. Egy ilyen embert csak szeretni lehetett, biztos sokan keserednek neki a hír hallatán.

A kocsit megülte a csend, de ez a hallgatás nem fojtogató, inkább körülölelő volt. A város felől derengett a fény, amikor a doktor kirakta egy útkereszteződésnél. Búcsúzóul kérdezett valamit, amire Damnát önkéntelenül is bólintott: talán azt kérdezte, egyedül is haza tud-e menni.

Újra nekiindult az útnak. Mintha egy ókori mítosz szereplője lett volna, akit az istenek arra ítétek, hogy végtelenszer megtegye ugyanazt az utat, anélkül azonban, hogy bármit is találna a végén. Mint Sziszifusz, aki örökké csak görgeti maga előtt a követ, egyre fogyó, mégis örökre kitartó erővel, ő is úgy görgette maga előtt élete minden terhét, minden fáradtságát, minden reménytelenségét, de ez, mint a hógolyó, soha nem kopott, mindig csak hízott. De ez a sors, amit viselni kell. Mindig újra kezdeni, értelem és cél nélkül.

Szerencsére nem az eszével, hanem az ösztöneivel ment, így viszonylag hamar elérte a tanyát.

Az ajtó nyitva volt, ahogy hagyta. Pillanatra megrettent attól, a gondolattól, hogy belépjen. Talán ezt érezhették azok a régészek is, akik a fáraó sírboltjába nyitottak utat. Csak egy lépés az élők és a holtak birodalma közötti válaszvonal. Kint még fújt a reggeli szél, kutya ugatott a távolban, bent meg sötét és csend. Ha élt volna még, talán nem mert volna belépni, de már háromszor is el kellett temetnie azt a valamit, amiről addig azt hitte, hogy ő volt: Vera halálakor, amikor meglátta az álomlányt és tegnap éjjel, amikor szinte a kezei között halt meg az öregember.

Bent az öregember szobájában az asztalfiókban katonás rendben sorakoztak a levelek, mellette külön nylonzacskóba tekerve a hivatalos iratok, s egy kis fadobozkában családi fotók. Legfelül egy fáradt arcú asszony képe volt, abból a kortalan fajtából, aki soha nem öregszik meg, hiszen talán soha sem volt valójában fiatal. Talán ő lehetett a felesége. Anélkül, hogy a többi képet is megnézte volna, visszahajtotta a

fedelelet. Jobb volt visszazárni a szellemeket. A hivatalos iratokat átfutotta, megjegyezve a legfontosabb adatokat, majd visszagöngyölgette a zacskóba és berakta a táskájába.

Órákig ült mozdulatlanul és gondolattalanul a szobában.

Már magasan járt a nap, amikor kicsit rendbe szedte magát (az alvásvágyat friss vízzel mosva le), s mint egy elátkozott lélek, újra elindult a falu felé.

Ábrám

Az önkormányzatnál egy fiatal lány fogadta. A hivatalos ügyeket gyorsan és tapintatosan intézte, anélkül, hogy megkérdezte volna, hogy ki is ő. Végül megköszönte, hogy szólt, majd köszönésképpen csak annyit mondott: – Évának meg mondja meg, hogy nagyon sajnáljuk, és együtt érzünk vele, s ha máskor nem, majd a temetésre jöjjön haza.

– Éva?

– Persze, hisz maga a férje, nem? – Damnát legszívesebben elmosolyodott volna, de mégsem illett a helyzethez. – Nem, én csak barátja voltam a megboldogultnak. Épp meglátogattam, amikor rosszul lett.

– Ne haragudjon, azt hittem, hogy a férje...

– Nem történt semmi.

– Nem tudja véletlenül a címét? Tudja, íránk neki. De ha esetleg maga is tudna neki írni, jó lenne. Mégiscsak maga volt mellette, amikor meghalt.

– Azt hiszem, nincs semmi akadálya. – Valójában kevés kedve volt levelet írnia, annak alapján, amit hallott és ennek alapján hozzáképzelt arról a nőről, de eszébe jutott, hogy az öregember milyen szeretettel beszélt róla, s érezte, ennyivel tartozik neki.

Ahogy kilépett a polgármesteri hivatal árnyas hűvöséből, megcsapta a nyármeleg. Le kellett ülnie egy padra. Eszébe jutott, hogy szinte egy életet leélt azóta, hogy utoljára evett és aludt volna. Biztos van valami élelmiszer bolt a közelben, ha nem is valami szupermarket, de előtte... A szemben lévő ház kapuján az álkovácsoltvas keresztet formált, s mellette a felirat egy befóliázott kartonpapíron: „Római katolikus plébánia – tessék hosszan csöngetni!“. Az öregember hitt benne, s biztos örülne neki, ha a pap is tudna róla, s ellátná a szükséges dolgokat, temetés, meg gyászmise, meg ilyesmi. Talán nyugodtabb lenne, ha Vera temetésén is lett volna pap, nem csak a kiüresedett forma és unalomba kopott szavak. Illetve, lehet, hogy az is csak üres forma, de legalább többet is bele lehetett volna képzelni, mint a rögök kopogása a koporsón. Borzalmas volt. Nem halál, csak elmúlás. De most már tudja, hogy kell a szertartás. Nem azért mert igaz, hanem azért, mert van benne valami kialakult rend, ami segít átélni a csapásokat.

Vannak különös véletlenek az életben, melyek könnyen új pályára tudják állítani az ember életét. Hogy a plébános éppen otthon volt, s nem valamelyik filiájára tartott éppen, ilyen véletlen volt. Mint pap, minden pillanatban felkészült minden váratlan hírré, hisz már annyi lélek fordult hozzá ügyes-bajos dolgaival, hogy úgy tűnt, nem tud már semmin sem meglepődni. Barátsággal üdvözölte az idegent, s anélkül, hogy egy pillanatra is hátat fordított volna neki (hisz tavaly is meggyilkoltak egy plébánost a környéken), helyel és innivalóval kínálta.

Az udvarias szavakon kívül nem mondott semmit sem: türelmesen várta, mikor tárja elé gondjait a másik. Tapasztalta, hogy egy éppen megnyíló lelket végleg magába lehet zárni egy türelmetlennek érzékelt kérdéssel.

Damnát hálás volt azért, hogy maga választhatja a pillanatot, amikor ki tudja mondani, hogy az öregember az éjjel meghalt.

– Ábrám bácsi? Nyugodjék békében. Nagyon szerettük, szerettem őt.

– Szeretnék neki misét meg temetést vásárolni.

– Nem kell. Az egyházközség egyik legaktívabb tagja volt. Jár ez neki e nélkül is.

– De szeretném neki meghálálni, hogy jó volt hozzám. Nem szoktam nem kifizetni a tartozásaimat. Márpedig úgy érzem, hogy neki rengeteggel tartozom.

– Ön az a fiatalember, aki tegnapelőtt nála aludt?

– Honnan tudja?

– Tegnap szentmise után még nálam maradt egy kicsit beszélgetni. Elmondta, hogy meglátogatta egy fiatalember, aki meghallgatta őt. Elmondhatta neki az életét, s úgy érezte, hogy kicsit helyreálltak benne a dolgok. Ha nem haragszik... Tényleg meghalt a felesége a múlt héten?

– Igen. Akkor döntöttem úgy, hogy otthagynom az eddigi életemet, s megkeresem azt, amiért érdemes élnem.

– Requesqat in pace. Megtalálta?

– Nem. Azaz, talán igen. Ábrám bácsi mellett egy pillanatra úgy éreztem, hogy ő tudja a titkot, hogy miért érdemes felkelni mindennap és folytatni, akkor is, ha látszólag nincs miért. Azt mondta: minden héten van vasárnap. Nos, én irigyeltem tőle a maga vasárnapját, s elhatároztam, hogy visszajövök hozzá, s megkérdem, hogy hol lehet az én vasárnapom. Talán valamikor még megvolt, de most már elveszett, s egészen tegnapig el is felejtkeztem róla.

– Ábrám bácsi sokat beszélt önről tegnap. Azt mondta, hogy ha megélte volna, akkor a fia is pont ugyanolyan lett volna. S megkérdezte, hogy vajon használ-e, ha imádkozik önért, vagy csak árt vele.

Pogány kérdés volt, de azt hiszem megértettem, hogy mire gondolt. Szerencsétlen öreg mindent elvesztett az életében, s néha úgy érezhette, hogy bármit is kér az Istentől, annak az ellenkezője teljesül. A maga életében ezt el tudta viselni, de félt, ha valaki másért imádkozna, akkor annak csak rosszat tenne.

Persze ezt úgy is lehet mondani, hogy nem bízott eléggé Isten irgalmasságában, de aki ismerte, tudta, hogy csak feltétel, viszonzás-várás nélkül szerette Istent. Talán még a mennyországra sem gondolt soha életében, csak örült annak, hogy szeretheti Istent, imádkozhat, s van valaki, aki állandóan mellette van. Néha, amikor beszélgettem vele, arra gondoltam, hogy csak vallja az örök életet, de nem hiszi. Elfogadja a tényt, hogy a fizikai halál után folytatódik az élet, de nem várta. Talán könnyebben elfogadta volna a semmit, az ürességet, az ébredés és álom nélküli alvást. Nem azért, mintha nem vágyott volna arra, hogy Isten közelébe legyen, de annyira jó lélek volt, annyira hozzászokott ahhoz, hogy mindent elveszítsen, hogy mindent odaadjon viszonzás nélkül, hogy nem vágyott az örök életre. Annyira szerette Istent és az általa teremtett világot, hogy még az örök életet sem kérte jutalmul. Neki viszonzás nélkül is természetes volt, hogy jónak kell lenni.

Bevallom, néha csodáltam a hitét és arra gondoltam, amire ön is: jó lenne, ha meg tudta volna mondani nekem is, hogy hol lehet az én vasárnapom. Pedig én voltam a pap. Vagy nagyon zavaros volt, amit mondtam?

– Nem, azt hiszem, értem.

– Mondja, katolikus? Úgy értem, megkeresztelték és volt elsőáldozó?

– Igen, de nem mondanám azt, hogy hívő vagyok. Persze, azt sem mondanám, hogy hitetlen vagyok. Egyszerűen nem foglalkoztam Istennel gyermekkorom óta.

– Nincs kedve gyónni? Talán megkönnyebbülne tőle. – Bár nem látszott semmi a papon, ugyanolyan természetességgel kínálta fel a megtérés lehetőségét, mint az előbb egy pohár vizet, belsőleg remegett és fohászzkodott, hogy ne riassza el ezt a még denevér-lelket.

Damnát nem akart udvariatlannak tűnni ezzel a kedves emberrel, no meg úgy gondolta, talán az öregember is ezt szeretné. És ki tudja? Olcsóbb, mint egy pszichológus, és hátha segít valóban.

– Kezdhetjük. De kérem, mondja meg, hogy mit kell tennem, mert már nem emlékszem semmire. Le kell térdelnem?

– Ahogy jól esik. Ha gondolja, átmehetünk a gyóntatószékbe, de itt is maradhatunk... Mikor gyónt utoljára?

– Isten tudja, – majd eszébe jutott, hogy talán nem pont ezt a kifejezést kellett volna használnia – bocsánat, csak a megszokás...

– Nem tesz semmit, remélem ez a mondata lesz a legsúlyosabb bűne... – mosolygott rá a pap. Maradjunk itt, vagy menjünk át a gyóntatószékbe?

Damnátnak eszébe jutott, hogy előző nap milyen jól esett neki bemennie a templomba: – Ha lehet, menjünk inkább át. Tudom, nem számít, de valahogy úgy érzem, hogy csak ott lesz teljes a szertartás. Talán a hely szelleme.

Várta a megkönnyebbülést, ahogy sorolta a bűneit, de nem érzett semmit. Persze jó volt kimondani azokat az életcserepeket, amiket eleddig csak magában hordozott, de nem érzett semmi megkönnyebbülést, amit alig bevallva magának, várt. Közben beszélt, korholta is magát: hogy képzelhette, hogy történni fog valami. De legalább ezt is megpróbálta. Egy újabb bezáruló kapu. Vagy egy csepp bor, amit az ember meghalt barátja kedvéért a földre csöppent, pogány szokás szerint.

Később nem tudta felidézni, hogy pontosan mi is történt.

Befejezte, a pap elmorzsolt néhány kegyes szót, úgy tett, mintha figyelne, de valójában csak sajgó térdeit fájlalta. Aztán a pap hangja megerősödött, mintha hirtelen más emberré vált volna: „És én feloldozlak téged, az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében!” – és a rács túloldalán keresztet rajzolt felé a levegőben. Nem akart hinni benne, legfeljebb, mint egy ingyen pszichiáterben, de mégis valami furcsát érzett. Mintha valami átjárta volna, mintha lebegni kezdett volna. Ebben a pillanatban egy furcsa, kitekeredett, perverz gondolat ötlött fel benne...

Olyan boldogság töltötte el, mint talán egyszer életében: amikor az Álomlány először nézett a szemébe és csókolta meg – de amíg az a pillanat felkavarta, darabokra tépte és újra összerakta, addig most a boldogsághoz csak a végtelen béke és nyugalom társult.

Legszívesebben nevetett volna, mint egy részeg, s csak azt a szót ismételtette volna, hogy béke, béke, béke, s sajnálta, hogy felnőttégtudata nem engedi meg ezt. Béke, béke, béke – ahogyan aznap éjszaka azt szerette volna hajtogatni, hogy szeretlek, szeretlek, szeretlek. Nem a megtérés pillanata volt ez, hanem a boldogságé. Ha bárki megkérdezte volna, nem mondta volna azt, hogy mostantól kezdve keresztény, hívő, akinek személyes isten-élménye van – de vágyódott arra, hogy újra átélje ezt a pillanatot. Nem tudta, de nem is akarta megtudni, hogy ez a boldogság önhipnózis, vagy isteni csoda. Nem számít. A hitnek nem pont az a lényege, hogy nem vágyik bizonyosságra, elég neki a remény is. Csak az élt benne, hogy megtalálta, igaz, más formában, mint ahogy el tudta volna képzelni eleddig, azt a boldogságot, amit keresett az Álomlányban, vagy amiért megpróbált visszatérni az öregemberhez.

– ...az elégtétel. Igen. Egy életről kell, hogy szóljon. Akkor legyen ez: valakinek add tovább a reményt, amit Ábrám bácsitól tanultál. Fiam, hogy is hívnak?

– Hivatalosan Damnátnak, de jobban szeretném, ha Ábrámnak szólítana. Tudja, arra gondoltam, hogy Damnátként megpróbáltam a saját utamat járni, a saját utamon keresni a jót és a boldogságot. Nem sikerült. De Ábrám bácsi mutatott nekem valamit, pedig egy napig sem ismertem, ami több, ami értékesebb. Most nevet akarok változtatni, mert azon az úton akarok járni, amin ő is. Talán, ha ugyanúgy hívnak, akkor könnyebb lesz úgy és azért élnem, ahogy ő. Azt akarom, hogy szűnjön meg minden, ami eddig voltam és valami jobb, valami szebb kezdődjön el.

– Nos, Ábrám fiam, menj békével, őrizd meg és keresd lelked nyugalma, s lelj vigasztalást Isten szeretetében!

Sártavasz

Este volt, amire hazatért. Haza – mert elhatározta, hogy itt akar élni. Nem volt semmije, ami visszahúzta volna a régi életébe. Amikor belépett a házba már a gazda szemével nézett körbe: mit lehetne javítani, hogyan lehetne otthonosabbá tenni. Este még megírt két levelet, majd lefeküdt aludni, s másfél napig küzdött zavaros álmaival. Feltűnt benne Vera, az Álomlány, egyszer hosszú, egyszer rövid hajjal, az öregember, életének megannyi fontos és feledhető állomása. Volt, aki vádolt, volt álomkép, ami csak annyit akart, hogy emlékezzék rá. Másfél napba került, amíg végigálmodta élete folyását, megküzdött minden emlék angyalával, s amikor felébredt olyan kihűlt volt, mint még soha életében.

Dúdolászva ment végig az úton a kompig. Pár dolgot akart vásárolni, de irtózott attól, hogy Érsekibe menjen: bár már nem érzett semmit az Álomlány iránt, legfeljebb arra vágyott, hogy köszönetet mondjon azért, hogy akkor megajándékozta szeretetével, vagy legalább annak illúziójával, hogy valaki még szeretheti, de félt, hogy a mikor meglátja, akkor mégiscsak fel fog támadni benne valami, ami szétrepeszti frissen megszerzett békességét és megkarcolja a lány boldogságát. Már szembe tudott nézni a halál, az éjszaka és az élet angyalával is, de a szerelemtől, a szenvedélytől még mindig félt. Talán pár hét, hónap vagy év múlva már sikerülni fog az is.

Amíg a kompra várt, leült a folyó partjára és kavicsokat dobált a vízbe. Utoljára gyermekkorában próbált meg kacsázni a kavicsokkal, meg is látszott az eredményen: talán kétszer vagy háromszor sikerült kettőnél többször megpattintania a vizet. Nem számított: érezte, hogy ellentétben korábbi éveivel nem kell sietni sehová, s nem

mondja ki senki sem a legcsúnyább szót, amit az emberiség több ezer éves törzsfejlődése alatt csak kigondolt: a határidőt. Jó volt mindenről elfeledkezni és újraélni a gyermekkor hangulatát.

A komp ráérősen kúszott át a túlpartra. Útközben meglátta a fát, amihez néhány nap előtt versenyt úszott azzal a lánnyal. Túl sok volt már a harc és a háború, de ez az élmény már túl volt minden szenvedélyen. Eszébe jutott a lány bársonyos bőre, amit kiemelkedett a vízből, s a napsugarak cirógatták. Nem volt benne semmi vágy iránta, nem volt több, mint egy szép emlék, mint egy kép, amit a múzeumban látni. Annyira furcsa volt. Ha az álomlány meztelenségére gondol, még mindig a hatása alá kerül – de Márta meztelensége más volt. Nem mintha, nem lett volna legalább olyan szép, ahogy a vízből kilépve végigfutott hófehér bőrén a napfény, talán először életében, – de ez a szépség minden érzékiség nélküli volt. Benne volt Éva, ahogy először nézett szembe a nappal, miután az Úr megteremtette – Nő, nagybetűvel, de még nem a szaporodás eszköze, nem a vágy tárgya. Talán társ, valakinek.

Remélte, hogy sikerült kibékülnie édesanyjával és saját magával. – Uram, add meg neki a békédet, ahogy nekem is – mormolta magában, mintha a mellette álló nagyon jó és régi barátjához beszélne, aki fél szavakból is megérti őt.

Talán gyerekkora óta ez volt az első imája, de ennyire őszinte és önzetlen kérése talán még akkor sem volt.

Csillagvárba érkezve az első útja a postára vezetett. Odaadta a két levelet a postás-kisasszonynak, majd hirtelen ötlettől vezérelve, amikor megkérdezte, hogy kíván-e még valami mást, egy levelezőlapot kért bélyeggel. Az írópulton röviden ráfirkantotta:

Glinda, kösz szépen megvagyok. Légy boldog. Élek és van otthonom.

Damnát

majd bedobta a levélszekrénybe.

A posta után rövid keresés után egy kutyasátrat vásárolt magának: elhatározta, hogy amíg nem sikerül tisztázni a helyzetet, addig nem költözik be a házba, inkább csak mellette veri fel a sátrát. Azután keresett egy könyvesboltot, ami ránézésre nem csak a bestsellerek értékesítésével foglalkozott, hanem időnkint nem aranyozott betűkkel szedett címlapú könyveket is forgalmaz. Az eladó hosszas keresgélés után talált egy könyvet, ami leginkább megfelelt Ábrám (aki tegnap még Damnát volt) azon kérésének, hogy könnyen emészthető formában tartalmazza az építési és lakásfelújítási alapismereteket.

Végül a vasboltba ment, ráérésre megvett minden szerszámot, ami kellhet a házkörül munkához, tudva, hogy a feléről legalább megfeledezett, s amit választott, nagy valószínűséggel felesleges.

A buszpályaudvar közelében talált egy éjjel-nappal boltot, ahol a szokásos ár másfélszereséért vásárolt egy rúd szalámit meg egy csomag tartós kenyeret (állaga alapján lehetett volna akár mosogatószivacs is). Az italospult előtt hosszan álldogált, de végül fancsali képpel inkább két doboz tartós tejet vett. Most már élni akart: emberként, nem pedig az alkohol rabjaként elvegetálni. Nem érzett magában akkora erőt, hogy meg tudjon állni az első kortynál, vagy az első pohárnál. Egyik fele szeretett volna inni és csak inni, és elfelejteni mindent, a „sárga föld” akció keretében, de tudta, hogy ez veszélyes út lenne. Benne nincs meg az az erő, ami az öregembert megtartotta az értelmetlennek tűnő életben, sem pedig az az életszeretet, életszelelem, amivel az Álomlány örülni tudott az életnek.

Öreg este volt már, amikor végre hazaérkezett a tanyához. „Haza” ízlelgette magában a szót. Talán inkább bázis, legalábbis ennek a szónak több értelme lett volna. Hiszen a ház nem volt az övé, lehet, hogy pár napon belül tovább kell mennie, még akkor is, ha nincs hova. De az is lehet, hogy erről az alapról, erről a bázisról fogja majd felépíteni az új életét. Valójában egyik gondolat sem töltötte el akkora örömmel, minthogy most végre nyugodtan pihenhet. Talán álmodni is fog, s az álom pihenés, nem pedig viaskodás lesz.

A sátrat a kert legtávolabbi sarkában verte fel, szemben a házzal. Leült a földre, s nem gondolt semmire. Csak hallgatta a szellő zizegését, a mocsaras rész lélegzését, távoli kutyák vonyítását, s rájött, hogy az otthon és a haza szónak mégiscsak van értelme. Talán egy-vagy két órát ülhetett ott, amikor sajtó tagjai és a szúnyogok ragaszkodó társasága figyelmeztette a futó idők súlyára. Szentségtörésnek érezte volna, ha meggyújtja a zseblámpáját, ezért inkább vasboltban vett gyertyát vette elő, hogy újdonsült vászon otthonát a lakályossá tegye az esti pihenésre.

A gyufa sercenése, a kanócon végigfutó láng, amint belecsókolt a viaszba régi emlékeket ébresztett benne. Advent, karácsonyi gyertyák, a fény, amit nagyszülei halottak napján az ablakba tettek, az öreg, veszekedős sekrestyés, amint a gyújtóssal végigment a templomon, miközben szidta az ügyetlen ministránsokat, akik összeviaszozták a templomi szőnyeget; valahol mindegyik képben volt valami szakrális, valami imádságra hívó.

Az öregasszonyok a templomban mindig rózsafüzért mormoltak. Már gyerekkorában is nevetségesnek tartotta, végtelenül unalmasnak, valami olyannak, amit majd a pokolban kell végezniük a tisztátalan lelkeknek, s nem értette meg, hogy a vén, varjúarcú nénik mégis miért mennek el naponta, s mondják minden nap ugyanazokat az elkoptatott, értelmetlenné sodort szavakat. Mégis, amikor kijöttek a templomkapun, az arcuk szegletében, mintha mosoly bujkált volna, lépteik kicsit szaporábbak, lelkük pedig megbékéltebb lett volna. Milyen varázsos íze volt a szónak, amikor gyerekfüllel azt hallotta: titokcsere – s hogy kiábrándult, amikor megtudta, valójában miről is van szó.

Ábrám (törekedett arra, hogy új nevén gondoljon magára) rájött arra, amit gyermekfejjel képtelen volt megérteni, hogy valójában irigyelte őket, s haragudott rájuk, hogy ők részesei voltak valami titoknak, amit ő képtelen volt felérni. Annak a titoknak, amit az öregember is ismert.

Megpróbálta felidézni a szavakat: *Miatyánk, aki a mennyeekben vagy...*

Aztán: *Üdvözlégy Mária...* de amikor odáig ért, hogy *áldott a Te méhednek gyümölcse, Jézus,* eszébe jutott, hogy most valami jelzőt vagy fohászt kellene mondania. *Aki...* Nem tudta felidézni a szavakat. *Aki...* A gyertya visszatükrözte a csillagok fényét, s az őt körülölelő békét csak a megakadt gondolat kattogása karcolta meg.

Aki... aki velem van mindig. Asszonyunk...

Nem számolta ki a tizet, csak mondta az imát, egészen addig, amíg át nem ért egy másik világba.

S ezen az éjszakán már nem a halál vagy a sötétség, hanem a nyugodalmass jó éjszaka angyala látogatta meg.

Közzjáték

A létra tetején állt, s megpróbálta az ereszcsonát kitisztítani, amikor meglátta a közeledő autót. Bár kissé színezett üvege volt, nem volt nehéz észrevenni, hogy csak egy ember ül benne. A kocsi az a típusú luxusterepjáró volt, amit az úrgazdagok csak a városban szoktak használni, robosztus felépítésével pótolva azt, amit férfiasságukból vagy méltóságukból hiányzóknak éreznek. A vezető nem törődött a kátyúkkal, s a nyári szikkadtságban hatalmas felhőt húzott maga után. Ábrám elmosolyodott arra a gondolatra, hogy a mikor kiszáll, a vezető elegáns ruháját új, sárgás árnyalatra fogja festeni a lehulló por.

Tévedett. A kocsi gazdája, bár látszott rajta, hogy a legjobb üzletekből szerezte öltönyét, a legjobb akarattal sem volt elegánsnak mondható. Köpcös termetén úgy állt a zakó, mint egy harmadosztályú statisztán Caesar tógája. Ábrám elégedetten nézte, hogy a kinti meleg hogy megcsapja a kocsi légkondicionált klímája után, mintha spricnival fújtak volna rá, arcán kicsiny izzadtságcseppek gyöngyöztek, de somolygását elrejtve, barátságosan köszöntötte:

– Jó napot!

– Maga írt? – támadt rá köszönés nélkül. Ennek sem volt gyerekoszobája, gondolta Ábrám. – Látom, már magáénak is érzi a házat. Persze, lerobbant viskó, de ha az ember eldózerolja, egész repi kis kócerájt lehet felhúzni rá. Persze egy kicsit távol van mindentől, de azért egy jó kocsival nincs két óra a város. Helybeli? Akkor meg minek is magyarázom.

Nézze, köszönöm, hogy elintézte az apósom temetését, az embernek sok dolga van, nem ér rá minden ilyesmivel foglalkozni, de nyugodtan hagyhatta volna a tanácsra is. Szóval, ezzel azt akarom mondani, hogy emiatt nem adom olcsóbban, tudom jól, mit ér ez.

Ábrám érezte, hogy elfehérednek az ujjai a vésőn, amivel a bekeményedett rétegeket próbálta meg lefejtani. Legszívesebben a látogató fejébe verte volna pusztá kézzel, hogy megnézze, tényleg olyan üres-e, mint amilyennek látszik, de inkább uralkodott magán.

– Nem akar leülni? – A vendég arca elfintorodott, ahogy az öreg kerti székre nézett.

– Nem. Nincs sok időm, csak az apósom iránti tiszteletből jöttem le, hogy megnézzem, mégis ki az, aki be akar költözni az ősi családi fészekbe.

– A felesége nem akart lejönni?

– Ilyen hőségben? Nem. Rám bízta az egészséget. Azt mondta, gyűlöli az egészséget, legjobb lenne lelocsolni benzinnel és aztán egy gyufaszállal – huss! – jót nevetett saját tréfáján. Ábrám előtt megjelent a kép, de közben egyre inkább fizikai undort érzett a másik iránt. Igaz, hogy eleget színészkedett életében, munka, karrier, üzlet, szex, de még egyszer sem volt ilyen nehéz, hogy a kultúrember maszkját viselje.

– Mennyiért hajlandó eladni?

– Hát, még le kell zajlania a hagyatéki eljárásnak, meg az illeték és minden, de ha gondolja, már előre megegyezhetünk, aztán írunk róla egy fincsi kis átdátumozható szerződést... – s mondott egy olyan árat, amire válaszul Ábrám legszívesebben füttyentett volna egyet, de irtózott attól, hogy most az öregember hagyatékán kufarkodjon:

– Rendben. Megkeresem az ügyvédemet és előkészítem a szerződést. Jövő pénteken megfelel? – látta, hogy a másik feje, ha lehet, még jobban elvörösödik. Majd megüthette a guta, hogy nem magasabb árat mondott. Ábrám régen érezte ennyire jól magát, énjének az a része, amit kis gonosznak szokás mondani, most ünnepelt. Ezt Isten biztosan, de még az öregember is megbocsátotta volna.

– Rendben, itt van a telefonszámom. Még valami?

– Igen... Szeretnék beszélni a feleségével.

– A feleséggel? Minek? Hisz nem is ismeri.

– Ábrám bácsiról. Mégiscsak én voltam mellette, amikor meghalt.

– Megkérdezem, de nem akarom felzaklatni. Nagyon érzékeny szegénykém. Tudja már bogaras meg szenilis is volt az öreg, talán jobb is, hogy ilyen csendben ment el, mielőtt még teljesen bekattan. Jól van, megkérdezem, de nem hiszem, hogy beszélni akarna magával. No, mindegy, öröm volt magával üzletet kötni, a jövő héten várom, a címemet tudja, a telefonszámom pedig rajta van a névjegykártyámon. Viszlát. – Beszállt a kocsijába, s elviharzott. Az egész nem tartott annyi ideig, hogy leülepedjék a por, aminek kíséretében érkezett.

Egyedül volt. Nem folytatta a megkezdett munkát, inkább leült a székre, amire a másik nem volt hajlandó, s végignézte a földet – először a tulajdonos szemével. Most már lebonthatja a sátrat, s beköltözhet a házba. Az öregember szobájához nem fog nyúlni, az szentségtörés lenne. A lány szobájához talán igen, de nem most. Az öregember a fia szobájában adott neki szállást, tehát abba költözik be. Nem tudta, miért, de valami ünnepélyes várakozás töltötte be, ha új, egyébként a józan ész szerint teljesen értelmetlen életére gondolt. Rájött, hogy látni akarja, hogy milyen lehet télen vagy halottak napján ez a táj, s hogy éleszti újra a tavaszi eső.

Most, hogy már van egy kis darabka földje, még akkor is, ha könnyen befogja a szem, és egy háza, ha nem is palota, már nem gyökértelen a világban. Van otthona és helye.

Újra a régi lakásban

A következő napokban kénytelen volt elszakadni a tanyától. Verával összegyűjtöttek már nem kevés pénzt, s ha eladja az autóját, már elég a vételárra. Szerencsére egyik ismerőse lakásközvetítéssel is foglalkozott, s pár telefon után vállalta, hogy régi otthonukat bebútorozottként bérbe adja – nem nagy pénz, de elég arra, hogy remeteszinten meg tudjon élni belőle az elkövetkező hónapokban. Aztán meg majdcsak lesz valahogy.

Tehát Ábrám felkerekedett, hogy visszatérjen a Városba, s két nagy kartondobozba összeszedje mindazt az emléket, ami megmaradt korábbi, damnáti életéből.

Az ajtó mögött feltárult a magára hagyott lakás kriptailatú hangulata. Idegen volt. Vera rendezte be: minden puritán, célszerű, modern, világos volt, skandináv-stílusú, ahogy mondani szokták, de mindez csak a lakberendezési katalógusok világát tükrözte, s nem az asszony jelenlétét. Az emlékeknek nem volt boldogság illata, csak fertőtlenítő és por szaga.

Ahogy végigsétált a lakáson kétségei támadtak, hogy a személyes emlékekkel meg tud-e tölteni két kartondobozt. A ruhák rendben voltak, szépen, tisztán, összehajtva: ezeket zsákokba rakta, hogy majd valami jótékonyági szervezeteknek adja. Nem

érezte szentségtörésnek: egyik ruha sem Vera volt, hanem az, amit a divatról gondolt. Egyik ruhához sem kötötték szép emlékek. Halványan emlékezett arra, hogy volt egy fekete, kopottas bőrkabátja, amiben megismerte. Nagyon nem illett hozzá, talán éppen ezért is jegyezte meg.

Újságok: papírgyűjtés. Könyvek: egy részük a dobozba, más részük az asztalra, s meghagyja a barátjának, hogy válogasson belőlük, s a többit ő ajándékozza el. Már lendült a keze, hogy a piperéket kidobja, de aztán félúton megfagyott a mozdulat, s inkább a kartondobozba rakta.

Eredetileg úgy tervezte, hogy az egész napot ezzel tölti, de már egy óra múlva úgy érezte, végzett.

Kiment a teraszra, hogy rágyújtson. Körbenézett: idegen volt a város, ha egyáltalán valaha is az otthona volt, már nem az. Azt máshol találta meg. Jól esett arra gondolnia, hogy a „megtalál” igének múlt idejét használhatta.

Talán csak az iratok voltak hátra. A fiókban az első dossziéra nyomtatott betűkkel a Vera szó volt – nem is volt vele sok gond: bizonyítványok, anyakönyvi kivonatok, orvosi papírok poroszos rendben, mintha csak arra készült volna Vera, hogy a végére pont annyi hely maradjon, hogy be lehessen sorolni saját halottas levelét is – kartondoboz. Alatta a garancialevelek, ezekre sem lesz többé szükség, legfeljebb a kocsi törzskönyvére, de az alatt még egy újabb mappa, amit még sohasem látott, rajta Vera gyöngy betűivel: „Damnát”. Mielőtt kinyitotta volna, leült a földre, mintha attól félt volna, hogy gonosz szellemek törnek elő belőle. Verának nagyon szép írása volt. Damnát nem értett sohasem a grafológiához, ezért sohasem tudta eldönteni, hogy ez a lélek harmóniáját tükrözte, vagy éppen ellenkezőleg, a szép, míves betűkkel akarta elrejtetni lelke titkait.

Fényképek... Felül az újabbak, s alattuk, mintha idő visszafelé folyhatna, az egyre régebbiek. Az egyik a tavalyi nyaralásukon készült, a másikon első karácsonyozásuk látható. Emlékezett, Vera valami narancsos-gesztenyés szárnyast sütött: finom volt, de zamata nem idézte a csendes éjt... És legalul Damnát egy fiatalkori képe, kicsit megfakult színekkel, s hátoldalán csak egy szó: „szeretem”. Nem volt semmi több. Talán csak magának írta oda emlékeztetőül, hogy évek múlva (soha nem jön el már ez a pillanat) vissza tudjon emlékezni arra a szerelemre, amit férje iránt érzett, talán valami ősi, tudattalan asszonyi boszorkánysággal, az írott szó erejével akarta örökön élővé tenni ezt a szerelmet, Isten tudja csak.

Csak nézte azt az egyetlen szót, s hirtelen, ráomlott a felismerés, hogy Vera nincs többé. Már nem csak az olyan apró szertartások hiányoztak, mint az, hogy nincs kivel kávézt főznie, nincs kinek borotválkozni esténként: ebben a pillanatban döbönt arra rá, hogy az, aki egyedül kimondhatta ezt a szót: szeretem, örökre elhallgatott. Eddig a tompa fájdalom elfojtott minden érzést, de most, ettől az egyetlen szótól hirtelen minden feléledt benne. A szerelem, ami az évek során elszürkült, de mégis szép volt, valami olyan szép, amit csak visszagondolva tud igazán értékelni az ember. Csak kezében tartotta a képet és rázta a zokogás. Valami régi érzés, valami vesztett boldogság szakadt fel benne, de a lelke mégis felszabadult. Órákig csak ült, s bár már elapadtak a könnyei, nem tudta a szemét levenni arról az egy szóról.

Fájó volt este bezárni a lakásajtót, de érezte, hogy ezzel a mozdulattal most már valóban lezárja a múltat. A múltat, amiből nem marad semmi más, csak a tudat, hogy mit nem szabad, s az egyetlen szó: „szeretem”.

A szó, amit Vera csak leírt, de szinte soha nem mondott ki, mert ahogy mondta, nem volt olyan hangulata. Talán, ha nem csak leírja, ha ki is mondja, vagy ha ő szerette volna annyira, hogy Vera magától is megvallja, minden másképpen lett volna... De nem. Vera akkor is halott lenne, legfeljebb még jobban fájna. De ez a szó: „szere-tem”, mégiscsak ott volt és tanúsította, hogy nem volt minden hiába.

Csak most döbbsen rá, hogy mégiscsak volt élete, de már örökre elveszítette.

Éjszaka volt már, amikor végre hazatért a tanyára. Néhány forduló volt, amíg a lány szobájába behordta a kartondobozokat és a többi holmit, amit nem volt szíve kidobni. Hajnal volt már, mikor friss szokása szerint kiült a ház elé, a vén diófa alá, s semmi másra nem figyelt, csak arra, hogy a fülledő éjjelen néha támadó meleg nyári szellő hogyan simogatja a bőrét, s viszi magával minden borús gondolatát.

Talán el is bóbiskolt, mert hirtelen csak annyit érzett, hogy valami nedves ér a kezéhez: az öregember kutyája volt. Nem látta azóta, hogy az öregember meghalt. Ki tudja, hol kóricált, de visszatért. Loncsos volt, látszott, hogy nem volt gazdája.

– Hát, nem lesz mellettem jó dolgod, de ígérem, hogy amit én eszek, abból te is kapsz... Csak ne menj újra világgá...

Kanyarított neki is egy szelet kenyeret. A kutya, akinek nem volt neve, boldogan rágta, s szeméből csak úgy ömlött a hála.

Új kezdet

A napok furcsán, lustán, feltartóztatlanul folytak. Mindegyik percnél megvolt a maga öröme, a lassú és boldog elégedettséggel gördültek tovább. Vasárnaponként elment misére, a héten kétszer a boltba, egy rúd szalámiért, egy vekni kenyérért, cigarettáért és tejért. Néha betért a vasboltba is, de inkább ügyességéből, mintsem pénztárcájából próbálta áthidalni a nehézségeket. Mert nehézségek voltak bőven: a ház megérezte, hogy öreg ember volt a gazdája. Olyan volt, mint egy végtelen „csináld-magad” tábor. A faluba a kutya is hűségesen elkísérte minden alkalommal, ha bement a templomba vagy az üzletbe, mindig lefeküdt az utcán és megvárta. Nem nevezte el, csak egyszerűen kutyának hívta, más név valahogy sehogy sem illett rá. Szentségtörésnek érezte volna, hogy ugyanolyan néven szólítsa, mint az öregember. Azt a szót csak neki volt joga kimondani. A kutya éppúgy elfogadta ezt a nevesincs nevet, mint azt, hogy Ábrám a gazdája lett.

Napközben dolgozott, néha pihent és olvasott, mert ugyan minek sietett volna. Esténként körbejárta a házat, majd kiült a diófa alá, s nézte a naplementét. Néha bekapcsolta a rádiót, de ritkán volt olyan műsor, ami illett volna új élete hangulatához.

Leült a vén diófa alá, s végiggondolta magában, miket is alkotott napközben. Még fiatalkorában, amikor az ember szelleme éhesebb, s képes a napi vájatból kifelé mutató dolgokat is elolvasni, olvasta, hogy valami szent püspök néhány évtizeddel Jézus működése után bejárta Galileát, s a helybeliek még mindig büszkén mutogatták a bútorokat, amiket ács korában alkotott. Nos, ahogy végignézett aznapi művein, ezeket nem fogják száz év múltán büszkélkedve mutogatni, mégis örömmel nézett rájuk: benne volt az alkotás öröme.

Egyszer, miközben kicsit rendezgette a holmikat az öregember szobájában, talált egy Bibliát. Kíváncsian vette kézbe: a huszadik század elején nyomhatták, látszódott rajta, hogy nagy becsben tartották, de ritkán olvasták. Várakozással nyitotta ki: va-

lahol azt hallotta, hogy régen a parasztcsaládokban az első lapra rajzolták a családfát; de ez sajnos üres volt. Egy illúzióval kevesebb.

Bár már templombajáró ember volt, nem tartotta magát annyira vallásosnak, hogy a Bibliát olvassa, de ahogy kézbe vette és kicsit rásimult a szeme az ódon szavakra, olyan nyugalmat érzett, hogy elhatározta, hogy minden nap kézbe fogja venni. Nem azért, mert Isten szava, egyszerűen csak azért, mert úgy érezte, ezzel lesz teljes az a kis világ, amit megpróbált magának felépíteni. Illett oda.

Végtére is, észérvekkel nem lehet igazolni Isten létét: azt vagy elhisszük, vagy nem, függetlenül a tőlünk független valóságtól, mit ebben az esetben nyugodtan nevezhetünk Igazságnak is. Azonban itt van egy „de”: ha azt is feltételezzük, hogy nincs, ez a könyvet mégiscsak évezredekken keresztül írták, része, vagy még inkább forrása egy rendnek. Talán, és már itt kezdődik a hit, amit Ábrám csak kóstolgatott: „a” Rendnek. Ahogy Vera is forrása volt annak a rendnek, amit a reggeli kávéfőzés képviselt. Az akkori életét, a házasságát a reggeli kávéfőzés rendje határozta meg – a mostani életét, a látszólag magányost a Biblia. Nem mint Isten, hanem mint az ember hangja, ami átjárta azt a kis világot, amit megpróbált felépíteni magában, maga körül.

Ez volt a kulcsszó: a kis világ, ami csak az övé és teljes. Valahol a szíve mélyén érezte, hogy nem tarthat sokáig, de azt is, hogy ez az időtlen pillanat örökre megmarad. Az elmúlás első jele egy nyakkendőes fiatalember feltűnése volt a határban.

Éppen déli pihenőjét tartotta, amikor a kutya felemelte a fejét és barátságatlanul a levegőbe szimatolt. Olyan eseménytelen nap volt, hogy Ábrám is felnézett, s akkor látta meg az említett nyakkendőes fiatalembert. Végignézett mosást régen látott munkásnadrágján és átizzadt ingén (a végén még egy mosógépet is be kell szereznie, mosolyodott el, a kézzel mosás hatékonysága még nem érte el az ötéves tervét), kezével végigsimította majd hetes borostáját, s arra gondolt, bárki is lehet ez az úriember, igencsak éles lesz az ellentét közöttük.

A fiatalember a felé szálló gondolatokkal mit sem törődve rendületlenül folytatta útját, s lassan ismerős vonásokat vett fel. Nem volt már öt méterre sem, amikor köszönés helyett rákiáltott:

– Ha egyesek legalább időnként hajlandóak lennének bekapcsolni a rádiótelefonjukat, nem kellett volna lecaplatnom ide a világ végére! Most meg alig ismerek rád, Damnát!

A zsörtölődő hang nem rejtett mást, mint a régi hű barátot, Pétert. Ábrám nem tudta nem felvenni a ritmust, s tettetett értetlenkedéssel felelt:

– Nem tudni mit keres itt fehér ember. Itt lenni Ábrám, nem Damnát. – Péter válaszul összecsapta a kezét:

– Micsoda változás! Alig ismertem rád! Más színű lett a bőrod, teljesen más az arcod így szakállasan, egy átszállótéri koldus utálkozva dobná el a ruhának nevezett valamidet, s ráadásul még a neved sem Damnát! – A fricskát természetesen viszonozni kellett:

– No, azért te se voltál mindig ilyen ficsúr! Nyakkendő a nagy magyar alföld közepén!

De nem bírták tovább, s nevetve férfi-módra meglapogatták egymást.

– Aggódtunk miattad, akár hiszed, akár nem. Mi tényleg komolyan gondoltuk, hogy valami butaságot csinálsz. Valami szuicid hülyeséget.

– Hát, ami azt illeti, én is komolyan gondoltam. De aztán rájöttem, hogy mégiscsak érdemes... Mondd, sietsz? Gondolom nem, itt nem lehet sietni. Ezen a száraz talajon kihál az elán. No gyere, ülj le, iszunk valamit, aztán eszünk, no persze ne számíts valami nagy lakomára és rendre elmondom, hogy mi történt velem...

Jó pár órát öregedett a nap, mire befejezte a történetet. – No most, már érted, mi történt velem... Illetve, ha nem is érted, mert bevallom, én magam sem vagyok tisztában mindennel, csak azzal, hogy nem mehet tovább úgy, ahogy eddig.

– Nos, talán egy kicsit visszacsábít a régi világ is, legalábbis ami minket illet. Ahogy elmentél, nagy változások kezdődtek a cégnél. Átszervezések, leépítések, tudod, ahogy menni szokott. Természetesen az elbocsátandók között előkelő helyen szerepeltünk. Nem mintha a munkákkal lettek volna problémák, sokkal inkább amiatt, amit úgy neveztek, hogy nem vagyunk jó csapatjátékosok... Nem bánom, mert már torkig voltunk a mosolytréningekkel, azzal, hogy már nem az számít, hogy hogyan dolgozunk, hanem az, hogy hogyan tudjuk eladni magunkat. Nem értem már ezt a világot... A rendszerváltozás környékén, emlékszel, fellélegeztünk, hogy végre a munka és a becsület számít, nem az, hogy ki hogyan és kinek nyál. De aztán akárhogy alakultak a dolgok, ugyanazok kerültek felülre, akik régen, s ugyanúgy elvárják, hogy hódoljunk nekik, csak már másra hivatkoztak. Amikor apámnak először beszéltem a tréningekről, arról, hogy kell kiüresítenünk magunkat és alávetnünk az akaratunkat a cégnek, bólogatott és azt mondta, igen ez az ő idejükben is volt, de akkor szemináriumnak meg szabad nép tízpercnek hívták. Azért persze nem ugyanaz. Ma már nem kell lábhoz tett fegyverrel várnunk, hogy mikor végeznek velünk. Ma már csak azokon van hatalmuk, akik önként, a nagyobb konc reményében alávetik magukat nekik – de mi nem, rajtunk nincs. Vannak elegen az ölebek, és sintér persze sehol. Bocs, nem rád gondoltam, öreg harcos – veregette meg a kutya pofáját.

Azt hiszem, te is rátaláltál arra, ami fogódzkodót jelent nekem. Te eddig becsületnek hívtad, én Istennek. Ma már talán egy nyelvet beszélünk.

Szóval, leépítettek minket, kaptunk egy egész szép kis végkielégítést. Elkövették azt a hibát, hogy sokunkat küldtek el egyszerre. Aznap este összejöttünk, s néhány doboz cigaretta és sör után úgy döntöttünk, hogy csinálunk együtt egy saját kompániát. Persze, rögtön az első gondolat az volt, hogy hol vagy, mert téged nem lehet kihagyni egy ilyen buliból – bukjal te is velünk együtt! No, már túl vagyunk az első lépéseken, jönnek szépen a megrendelések is, s egyre inkább szükségünk lenne rád is. Nos, van kedved belevágni?

Ábrám egy pillanatra megingott: mint az örvény húzta vissza régi élete. Magában azonnal el kezdte tervezgetni, hogy mit és hogyan kellene csinálni, agytekervényei, amit már régen nem használt, újra mozgásba lendültek. Nem lenne rossz ott folytatni a munkát, ahol Vera halála után abbahagyta, de most már csak a legjobb barátokkal együtt, akik talán megértik, hogy mi az, ami megváltozott benne... Gondolatban már tervezgette, hogy kikkel és hogyan fog együtt dolgozni – de aztán meglátta magát is közöttük. Újra nyakkendőben, öltönyben, egyenmosollyal az arcon.

– Nem, köszönöm, azt hiszem, nem fog menni. Tudod, már túl sokat felejtettem, nem hiszem, hogy hasznomat látnátok.

– Sejtettem, hogy ezt fogod mondani. A bukolikus erények vonzóak. De nem kéne itt hagynod a barlangodat: kapsz egy számítógépet, mobil internetet és hajrá! Aztán csak akkor kell megjelened, ha a karácsonyi áldomásra kerül sor. Nos, ez már elfogadható? No kísérelj meg!

Ábrám, aki már az előbb is megingott, most már nem tudott nemet mondani: megpróbálhatjuk. Ennyi volt és nem több, s régi élete egy kis hajszáléren keresztül újra visszalopakodott, bár sem ő, sem Péter nem gondolt erre.

Péter estig ott maradt nála. Megmutatta a tanyát és körülötte a földeket, elsétáltak a folyóig, majd este elkísérte a távolsági buszhoz. Erős kézfogás, majd a busz lassan eltűnt a távolban.

Ábrám este, szokásától eltérően, megborotválkozott, s valami öreg mosószerrel megpróbálta kilögyölni a ruháit, igaz nem túl nagy eredménnyel. Közben állandóan ott motoszkált a fejében, amit Péter mondott, a buszra várva:

– Egész szép kis világot építettél magadnak. Már csak egy asszony hiányzik...

Az első gondolata az volt, hogy Vera után soha senkit – az Álomlány csak egy kisiklás volt az életében, nagyon szép, de ellentétes a dolgok menetével, a világ úgymond örökkévaló logikájával. A világ rendje az volt, hogy Verával feküdjön le este, reggel vele főzze a kávé, s ebbe a széderbe nem lehet helye másnak, bárki más is kerülne bele ebbe a körforgásba, már hamis lenne. Vera a rendnek forrása és nem pedig része volt. Azt az éjszakát azzal kell jóvátennie, hogy most, az asszony halála után pótolja, amit egykor megszegett a hűségben.

De vajon azzal, ha egyedül él, nem tanúsít-e nagyobb önzést, mint amikor paráználkodott (igen, most már így nevezte magában azt a dolgot, amire korábban még maga előtt is csak körülírva gondolt). Ha valóban fel tudott építeni egy kis világot, nem kell-e megosztania valakivel, aki ugyanúgy sodródik az életben, mint ő sodródott, amíg nem találkozott az öregemberrel? Vagy ezzel az egész okoskodással csak önmagát akarja igazolni, mert nem bírja a magányt? Ördögi kör, amiből nincs kiút. Bármelyiket is választja, megmarad az önvád, hogy csak saját vágyait vetítette ki, mint eddig életében mindig. Ördögi kör, a de-k és a ha-k végtelen sora.

Aznap éjszaka sokáig nem tudott elaludni.

Vasárnap a templomkertben

Az idő a maga széles medrében lustán, de feltartóztathatatlanul folyt. A nyár lassan beért, s utolsó forró leheletével próbálta elfelejttetni a közelgő őszt. A test éppenhogy csak megtúrta magán éjjel a takarót, de nappal a fény már egyre kevésbé égetett.

Ábrám, mint minden vasárnap reggel, misére ment. Hivatalosan ez volt a nagymise, de néhány tucat öregasszonyon és néhány öregemberen kívül alig néhány, kamaszkort még el nem ért gyermek volt jelen (vajon ők mit kerestek ott? Hittek, vagy csak a nagyszülők által öröklött-kényszerített rend tartotta ott őket?). Ábrám, a negyvenes éveinek elejét taposta, egyedül képviselte a középkorúakat.

Szerette ezeket a vasárnapokat. A pap hangja megnyugtató volt, a szertartás ritmusa önkéntelenül is olyan mély rétegeket nyitott meg előtte, amikről korábban nem is tudott, nem is akart tudni.

Szerette az éppel eloltott gyertyák füstölését, fűszeres illatát, a különös, felemelő érzést, amikor a szentelt ostyát a nyelvére helyezték. Szerette a templom hűvös az évszázadok alatt simára koptatott kövét, amire jól esett letérdelni a nagy hűségben (legszívesebben régi idők szerzeteseinek szokása szerint kitárt karokkal a földre feküdt volna – nem bünbánatból, csak azért, mert valami ősi, talán pogány érzés

szerint így eggyé válhatott volna az anyafölddel). Szerette nézni az embereket, akik megadták a módját az Úr napjának, s felvették kissé kopottas, mégis ünneplő ruháikat. Az öregurakat tiszta fehér ingjeikben, a néniket a kendőikben. Szerette nézni az arcokat, a megsikkadt, ráncosodott arcokat. Mert volt arcuk és mindegyik arc legalább száz év történelmét hordozta. Háborúkat, szenvedéseket, sok keserű évet, melyekre visszagondolva valahol mégiscsak szépek voltak, mert szerettek, szültek és ünnepeltek a legkeserűbb időkben is. Szerette a fényesre koptatott bőri imakönyveket. A talán giccses, talán szép egyházi népénekeket. A kántor hamisba hajló, de lelkes hangját. A szentelt víz ízét, amint kereszttetés után néha egy csepp az ajkára tévedt. Az örökkévalóság dohos illatát, ahogy belépett a templomkapun.

Szerette az örökmécses pislákoló fényét. Valahogy átérezte, mire gondolt az öregember: amíg az a fény ég, él a remény is. És akarta, hogy éljen.

Ha megkérdezték volna, hogy hisz-e, nem biztos, hogy ki merte volna mondani az igent, de a tudat mögött érezte, hogy igaznak kell lennie.

Ezen a vasárnap is utolsónak hagyta ott a templomot; kicsit olyan érzés volt, mintha az egy pillanatra, amikor egyedül volt s a szenteltvíztartótól visszafordult az oltár felé, kettesben lett volna az Istennel.

A templom homálya és hűse után fizikailag érezte, ahogy meglöki a kinti hőség és napfény, talán ezért nem is vette észre a papot, aki a templomkertben beszélgetett az öregekkel (a fiatalokkal nem: azok ritkán jöttek, s ha ott is voltak, épphogy csak nem rohantak el, legfeljebb néhány udvarias szót váltottak vele, de már várta őket az élet. Az öregek ellenben már tudják, hogy nincs sok idejük a beszédre, ezért mindig megvárták, hogy kiönthessék neki a szívüket). A pap intett Ábrámnak, hogy szeretne vele beszélni, majd rövidre zárta az éppen folyó beszélgetést, s odalépett hozzá.

– Ha ráérsz, kicsit gyere be a plébániára.

A plébánia épülete olyan volt, mintha semmit sem változott volna az elmúlt évszázadban, egyszerre érezte rajta az ember az elmúlás és az örökkévalóság hangulatát, legfeljebb az udvaron álló, kicsit viharvert gépkocsi és az íróasztalon elfekvő számítógép jelezte az új évszázadot.

– Kevesen vagyunk... Az Írás azt mondja, hogy kérjük az Aratás Urát, küldjön munkásokat... De vagy a mi kérésünk túl erőtlen, vagy az Aratás Ura gondolja úgy, hogy ennyi kalászra elég ennyi arató is. – Finom iróniával fordította a fentebb stílt a köznapi életre. – A püspök atya újabb falut adott nekem, hogy gondozzam. De ezzel együtt arra is felhívta a figyelmet, hogy világiakat is vonjunk be a szolgálatba. Rád gondoltam. Van kedved segíteni az oltár körül áldoztatóként? Meg persze akadna neked még más feladat is... Hitoktatás és hasonlók.

Alig ismerlek, alig néhány hónapja tűntél fel a faluban, mégis érzem, hogy bár nincs meg benned még a béke teljessége, de azok közé tartozol, akik megvívják harcukat Istennel. Nem tudom, hogy fog végződni ez a harc, de te legalább belekezdted. A mai ember legnagyobb tragédiája nem az, hogy ellentmond Istennek, hanem az, hogy elmegy mellette, figyelembe sem veszi. Udvariasan biccent neki, ahogy a posztos rendőrnek szokás.

Nem vagy jó és nem vagy rossz, de képes vagy arra, hogy vagy egyik vagy másik leszel. Képes vagy arra, hogy forró vagy hideg legyél.

Talán neked is segítséget jelent, ha vállalod ezt a szolgálatot.

Ábrámot először valami nagy öröm töltötte be a kérés hallatán. Mintha hosszú vándorlás után végleg otthonra találna. De a következő pillanatban eszébe jutott az Álomlány is. Az érzés, amikor szájuk teljesen összetapadt, nyelvük egymásban kergetőzött, egymástól vették a levegőt, állkapcsuk meg majdnem kiugrott a helyéről. A lány kesernyés szájíze. A szoros ölekezésük, csoda, hogy nem tört össze csontjuk. A bőrének szenvedélytől lucskos íze, olyan volt, mint varázsos keleti fűszerek. Ahogy behunyva szemét, halkán zihált. Ahogy csókolódzás közben egymás hajába túrtak, egyszerre simogatva és tépve a másikat. Ujjaiik egymásba fonódtak, így tárták szét karjaikat, mintha szerelmükben keresztre feszítették volna egymást, meghalva a világnak, de egymásnak teljesen megnyílván – de ez a kereszt nem a szentségé, hanem a bűné volt. Ebben a pillanatban ez az emlék, ami eddig jó volt, ami eddig legfeljebb a soha vissza nem térés fájdalmát hozta el, hirtelen ólomsúllyal nehezedett rá, még a levegő is megsűrűsödött benne.

Eszébe jutott a folyóparti lány is. Ahogy vizes bőrén csillant a napfény. Ahogy minden csábító szándék nélkül, teljes ruhátlanságában elfeküdt a fán, teste és lelke mezítlenségét elé tárva.

Nem az bántotta, hogy ezeket átélte, hanem az, hogy visszagondolva mégis szép volt, minden mocskával és bűnével együtt.

Minden vasárnap látta, ahogy a pap a szentségtartót óvatosan kiemeli a régi barokk oltárból és a hívek felé tartja – de ő hogyan tehetné meg ugyanezt, miközben arra fog gondolni, hogy hogyan tartott a karjaiban szenvedélytől felhevült meztelen asszonyi testet? Ha legalább képes lenne megbánni, talán meg lehetne próbálni, de képtelen erre. Nem lehet egyszerre két úrnak szolgálni, vagy ez, vagy az. De még nem képes szakítani a régi énjével, bármennyire is vágyódik az újra. Benne él a vágya jó és a rossz után, a magasságra és a mélységre, az egyik még fogságban tartotta, hiába vonzotta a másik.

Szégyenkezve meghajtotta és alig láthatóan megrázta fejét.

– Nem vagyok méltó erre.

– Senki sem az. Mindannyian hordozzuk múltunk, és talán jövőnk terheit is. De Isten szentsége és jósága túlhaladja a mi esendőségünket, csak teljesen, merészen a karjába kell vetnünk magunkat. – Ábrám arra gondolt, hogy máskor mennyire keneteljesnek és modorosnak tűntek volna azok a szavak, amik most teljesen helyénvalók és természetesek voltak.

– Nem tudom. – Hogyan mondhatta volna el, hogy szeretné, ha nem vágya azokra a boldog percekre, de képtelen erre? Az eszével tudta, hogy bűnösek voltak és bűn maga a vágyódás is, de a lelke tiltakozott ez ellen. – Gondolkoznom kell, atyám.

A tanya felé lépkedve egyfolytában ehhez csúszott vissza az agya: vállalja vagy sem? Végén arra egyszerűsödött le a kérdés, hogy kit válasszon, melyik út helyes: az öregember vagy az Álomlány által jelképezett. Mind a kettő tele volt valami csodálatos varázssal, mind a kettő szeretettel fordult felé, de az egyik olyan volt, mint a nappal, a másik pedig az éjszaka. De hogyan lehet választani közöttük? Pedig kell, mert egyszerre ezen a két úton nem lehet haladni. Vagy a szeretet csendes, tiszta formáját, vagy a szenvedélyeset kell választania, de választania kell, mert ha megmarad középütt, ugyanúgy a régi életét fogja folytatni, a szürkét, a lebegőt, a semmi-ből semmibe vándorlót, a szürkét.

Mintha nem is akart volna hazaérni, egyre csak hosszította az utat, kerülte a tanyát, mintha félt volna attól, hogy az ajtón belépve kötelező lenne választ adnia a kérdésre.

Lábai sajogtak, amikor végre hazatért, de még mindig nem talált nyugtot magának. Nem volt kedve ebédelni, sem pihenni, sem olvasni, az étel, a kávé, a cigaretta egyformán ízetlen volt, a betűk a könyvben összefolytak. Idegesen járkált fel-alá a házban, míg végül elhatározta, hogy elsétál a folyóhoz. A tüzes nyári délidőben elmondhatatlanul csábító volt a víz hűsére gondolni.

Vajon a folyó, amit valahol kidob magából a Város, ahol eddig élt, képes lemosni a múltat?

Visszatérés a folyóhoz

Vasárnap volt, s bár a lány azt mondta, kevesen járnak már ki, mégis minden laposabb partszakasz megtelt fürdőzőkkel, akik a nyárvégi napsütést még egyszer ki akarták élvezni az ősz könyörtelen megérkezete előtt.

Nem volt határozott célja, hát arra gondolt, hogy megkeresi azt a helyet, ahol a lánnyal fürdött. Kényelmetlen érzés volt felöltözve kerülgetni a sok ruhátlan testet, de valahol érdekes is volt nézni az arcokat. A legtöbb ember kifejezéstelen tekintettel feküdt, sörhasak, csábítónak szánt bikinik, illusztrált női magazinok, a víz illatát megrendítő cigarettafüst; csak a gyerekeken és a szerelmeseken látszódott az életöröm, hogy a jó a víz és a nap, hogy jó szabadnak lenni. Ők még tudtak örülni a világnak.

Eszébe jutott, hogy a lány azt mondta, hogy a világ fáradtan öreg lett, ezért nincs benne helye, az öregember pedig azt, hogy ez a világ fiatal, ezért idegen már neki. Valahol mind a kettőnek igaza volt. A világ egyszerre öreg és egyszerre fiatal: olyan, mint azok a tizenéves lányok, akiknek hiába gyermeki még a testük, a sok divatékszer és fekete ruha alól százéves öregasszonyok fásultságával néznek a világba s görnyedten járnak. Ennyi, nem több. Talán csak annyi, hogy beteg az a világ, melyet a fiatalok öregnek, az öregek pedig túl fiatalnak tartanak.

Lassan elhagyta a napozókat, s arra a részre ért, ahol fák már a vízre borultak, s egyedül érezhette magát. Az ártéri fűzfák úgy hajoltak egymásra, mintha megirigyelték volna a templomok kupoláit. Legszívesebben kacszózott volna a kövekkel a víz színén vagy ágakat hajigált volna be, hogy lássa, hogy tűnnek el, de hajtotta a vágy, hogy meglássa, vajon nincs-e most is ott. A lány, akinek bársonyos a bőre, s tud még örülni a napfények... és talán neki is. Az utóbbival kétségtelenül egyedül van a világon, ha egyáltalán igaz, hogy valaki még tud rá jó szívvel gondolni. Kinevette magát, hiszen semmi esélye sem volt, hogy pont most, hónapokkal később, pont akkor legyen ott, amikor ő is, de mégis, szíve egyre hangosabban vert, s egyre sűrűbb volt torkának a levegő. Nehéz volt a folyóparton haladni, de emlékezett rá, hogy valahol egy keskeny, alig taposott ösvény vezet az eldugott kis parthoz.

Először csak egy árnyat látott meg a fák között. Igyekezett meggyőzni magát, hogy csak egy furcsa mód megdőlt fatörzs lehet, félt hinni és csalódní. Néhány méter után már nem tudta tagadni, hogy ember ül a folyóparton, de hát bárki más is lehet... De ahogy közelebb ért, lassan elkoptak a „ha”-k és a „talán”-ok, s bármilyen valószínű is volt, a lány ült ott. Hallania kellett az ágak ropogásából, hogy jön, de nem fordult hátra, mintha várta volna. Ábrám leült mellé, s szótlanul nézték a vizet.

Olyan tökéletes volt a csend, hogy nem mert megszólalni. Furcsa volt, arra gondolni, hogy utoljára még testileg-lelkileg meztelen volt előtte, anélkül, hogy bármelyikük is szégyellte volna magát, most meg a legegyszerűbb köszönés is szentségtörésnek tűnne. De nem volt rossz ez a némaság. Volt benne valami intim, valami békés. Hagyták, hogy az idő, ez a lusta víz, előttük ráérősen hömpölyödjön, percekig, órákig, egy életen át.

– Meghalt. – Úgy mondta, mintha csak azt közölte volna, hogy este lemegy a nap. Ábrám rá akarta vágni, hogy őszintén sajnálja, de elakadt benne a szó. Most nem neki osztották az időt.

– Meghalt, de előtte el tudtam mondani neki, hogy szeretem. Nem tettem neki szemrehányást, hogy tönkretette az életemet, hogy miatta magányosan kell élnem, csak annyit, hogy szeretem. Először nem értette, mit akarok és tovább mart. Még jobban is, mint máskor. De amikor elmentem, megpuszítottam és újra azt mondtam neki, hogy szeretem. Csak ült az ágyban és egyfolytában szidott, hogy rossz lánya vagyok, pedig az egész életét feláldozta értem. Fekete lelkű. Kurva.

Másnap munka után nem kerestem kifogásokat, azonnal bementem hozzá. Pedig nagyon nem volt kedvem, mégis valami hajtott. Láttam a szemein, hogy sokat sírt, de akkor sem volt egy kedves szava sem. Igaz, már nem is szidott. Csak arról beszélt, hogy mennyire szenved. S tudod mi volt a furcsa? Máskor alig vártam, hogy letudjam a látogatást, nem érdekelt, hogy mennyit nyavalyog, de most én is vele szenvedtem, amikor erről beszélt. Búcsúzóul megigazítottam a párnáit, újra megpuszítottam és újra azt mondtam neki, hogy szeretem.

Harmadik nap láttam rajta, hogy nagyon bántja valami, de nem mondta meg, hogy mi. Olyat tett azonban, amit régóta nem: megkérdezte, hogy vagyok, hogy megy a munkám, nem fárasztó-e nekem naponta meglátogatni. Megdöbbsentem, mert nem volt benne semmi számonkérés, csak annyi, hogy valóban érdeklő, hogy mi van velem. Beszéltem, de láttam rajta, hogy ő is nagyon akar mondani valamit, de az utolsó percig magában tartotta. Megkért, hogy hozzam be a családi fényképes albumot.

Ábrám egy pillanatra megrázkódott, mintha egy kellemetlen emlék suhant volna át felettük. De a lány folytatta:

– Aznap este megkerestem a képeket. Megdöbbsentő volt látni anyámat, hogy kislánykoromban még tudott mosolyogni. Aztán a kórházban már együtt nézegettük. Tudod, mit vettem észre: az anyám arca megváltozott. Mintha éveket fiatalodott volna. Órákig mesélt, az életéről, meg mindenfajta butaságról, azokból az időkből, amikor még kicsi voltam. Jó volt. Pedig nem mondott semmit sem, csupa banális történetet, olyat, amit mindenki különlegesnek tart, ha vele történik meg, de ásit, ha mástól hallja, nekem mégis érdekes volt, mert először kezdtem sejteni, hogy tulajdonképpen ki is az anyám. Ő is álmokkal indult neki az életnek, ő is buta volt és keserűen végezte, mint mindenki más. Először éreztem magamhoz közel, először gondoltam arra, hogy ami az anyákkal történt, az történik a lányokkal is, nincs kiút. És az a furcsa, hogy ettől nem keseredtem el, ellenkezőleg, még meg is vigasztalódtam: mégsem vagyok egyedül. Nem tudom, érted-e? Rájöttem, hogy ő is ugyanúgy rontotta el az életét, ahogy én is, és én is ugyanúgy fogom végezni, mint ő: megkeseredetten egy kórházi ágyon, csak még magányosabban, mert nekem még egy lányom sincsen. De mégis, hiába kellett volna ettől teljesen kétségbeesnem, megvigasztalódtam. Mégsem vagyok egyedül, más is osztozik abban, amitől legmélyebben rettegek.

Búcsúzásnál, amikor hozzáhajoltam, hogy megpusziljam, átölelt és megszorított és nem akart elengedni. Nem láttam az arcát, de éreztem, hogy hangok és könnyek nélkül zokog. Még egyetlen férfi sem ölelt olyan erővel, olyan kétségbeeséssel, mint ő. Pedig már csak egy csontsovány öregasszony volt, akit alig egy cérnaszál kötött az élethez.

Egyszer egy barátnőm azt mondta, ahhoz, hogy az ember boldog legyen, napi tizenhat ölelés szükséges. Akkor nevettem, mert, emlékszem, már késő ősz volt, de nekem még az öt is alig jött össze abban az évben, beleszámítva a részeg, a baráti és a szexuális célzatú öleléseket is. Ugye, elég finoman mondtam? De abban a pillanatban az az egy ölelés, amit az anyámtól kaptam, boldoggá tett. Azt hiszem, még senki sem ölelt olyan kétségbeesett szeretettel, mint ő.

Aztán még volt néhány boldog napunk, ami alatt azt hiszem, megkaptam tőle azt a szeretetet, amit évtizedeken keresztül megtagadott tőlem. Olyan furcsa. Tulajdonképpen nem kaptam semmit, csak beszélgettünk, előtte pedig gyötrem volt minden egyes szó, amit hozzám szolt. Te érted ezt, hogy egyszer miért gyötrem, máskor meg miért esik jól?

Mit mondjak még? Egy nap jött egy telefon, hogy vége. Sirtam. Azóta egyedül vagyok. Igazán és végleg. Felszedhetnék most már, akit csak akarok, nem kell szégyenkezniem miatta az anyám előtt, de nincs kedvem. Ugyan kinek kellenék? Egyedül vagyok. Megöregedtem, kiégtem.

Szabadok a délutánjaim és a hétvégéim, nem kell az anyámat látogatnom. Ha olyanom van, kijövök ide a partra és nézem a vizet és igyekszem semmire sem gondolni, legfőképpen a jövőre nem. Csak nézem, ahogy folyik és vele az életem. Értelmetlenül. Mégis, ahogy nézem a sodrást, kicsit megnyugszom. Béke tölt el. De csak én beszélek. És te?

Ábrám érezte, hogy nem közömbös a számára a lány. Nem szerelem volt benne, vagy vágy, hanem az a felismerés, hogy a másiknak szüksége van rá, hogy ha szeretetben élne, lenne már célja az életének. De ezt nem lehet elmondani, mert ha nem érzi a másik, úgymint hiába.

– Eltemettem a feleségemet. Már nemcsak a földbe, hanem magamban is...

– Akkor mégiscsak igaz volt? Ne haragudj, hogy nem hittem el, de olyan hihetetlen volt, azt hittem, hogy csak valami kegyetlen tréfa a részedről. Bunkó voltam. Résztvettem. Ha akarsz, beszélj róla, talán úgy könnyebb. De ha tényleg eltemetted magadban, akkor nem kell. Ahogy jobb neked.

– Nem hibáztatlak, néha még én magam sem tudom elhinni. De azt sem, hogy hogyan éltem előtte. A munkám, a város, ahol éltem. Olyan, mintha mély álomból ébredtem volna fel, s nem tudom, hogy mi a valóság: ami ebben a pillanatban körülvesz, vagy amire emlékezem.

– Nagyon rossz? Én sem hittem volna, hogy ennyire tud hiányozni egy másik ember.

– Én nem voltam olyan szerencsés, mint te. Nem tudtam elbúcsúzni tőle. Még az utolsó nap is csak rohantam. Pedig, ha legalább az ajtóból visszafordultam volna, hogy kimondjam: szeretlek. De nem. Elmentem. Ő sem nézett utánam. Csak egyszerűen meghalt. Egyik nap még élt, még nevetett, tervezgetett, aztán jött a hír, hogy halott. Nem emlékszem semmire arról a napról, csak arra, hogy olyan volt, mintha hirtelen egy hegy súlyát kellene magamon cipelnem. Mintha a Jupiteren sétálnék. És én nem tudtam neki elmondani, hogy mennyire szeretem, s hogy mennyire hiányzik.

Igaz, erre én is csak később jöttem rá. – S magában hozzátette: úgy látszik, ezzel átkoztak el, hogy soha nem tudom senkinek sem elmondani, hogy mennyire szeretem és mennyire fontos nekem. Se Verának, se az Álomlánynak, de talán egyszer, talán percek, akár évek múlva, de Neked el tudom mondani. Talán Te leszel az első, aki elhiszi és talán igaz is lesz. Még ha ez a szeretet nem is lesz olyan tüzes, ahogy az Álomlány szeretett engem, olyan hű, ahogy az öregember szerette a világot, vagy olyan bölcs, ahogy Glinda szeret engem.

A lány lassan a férfi felé fordult és a szemébe nézett:

– Nekem te segítettél. Ha akkor nem találkoznánk, akkor az anyám keserűen halt volna meg. Tartozom neked. – Behunyta a szemét és kicsit, éppen csak jelzésértékűen, szétnyitotta a lábát. – Ha akarod elveheted. De azt hiszem, – nézett újra a férfi szemébe, és összehúzódott – te nem vagy olyan. Neked talán más is számít. Tartozom neked.

Ábrám érezte, hogy most egyetlen rossz szó tönkretelhet mindent.

– Csak egy dolgot szeretnék kérni... Látogass meg. Gondolom, nincs ma délután semmi dolgod sem. A túlparton van egy tanyám. Szeretném, ha megnéznéd. Semmi több. Jössz? – A lány válaszul a kezét nyújtotta. A férfi elértette a mozdulatot és felsegítette, és egy könnyű csókot lehelt a lány kezére. Közben arra gondolt, hogy milyen szerencse, hogy tegnap kitakarított a házban. Puha, hideg keze volt. Mint egy halottnak, vagy ahogy hideg a zsibbadt, éppen újraéledő végtag.

Az úton könnyebben mozdult a lábuk, mint a nyelvük, mégis a hallgatásban, ahogy egymás mellett haladtak s gondolataik egymásba fonódtak, jobban megismerték egymást, mintha évek óta éltek volna egymás mellett. Lassan közeledtek a tanyához.

Remény

Ahogy rátértek a bekötőútra, Ábrám lassan beszélni kezdett, arról, hogy diófákat szeretne ültetni az úttól a házig.

– Miért pont diófákat? Nem akarsz enni már a gyümölcséből? – nevetett fel a lány.

– Éppen ellenkezőleg. Addig akarok élni, hogy ehessenek belőle. Azt akarom, hogy ha reggel felkelek és látom a diófákat, arra gondoljak, hogy már nem vándorlok tovább, hanem halálomig itt maradok ebben a házban. Hogy megtaláltam a helyemet a világban, gyökeret eresztettem. Ne neved ki, de az az álmom, hogy egyszer valaki ebből a dióból készít majd karácsonyi süteményt.

– Hát az nem én leszek. Anyám szerint pocsek háziasszony vagyok, aki legfeljebb ahhoz ért, hogy a mikrón megnyomja a gombot.

Ábrám, körbejárva a tanyát, elmondta terveit: hogyan lehetne rendbe hozni, hol lehetne újabb szobákat kialakítani, hova tervez lugast, hova érdemes tenni a székét, ha gyönyörködni akar a naplementében...

Főzött egy kávét és a kerti asztalnál felszolgált a lánynak. Egy pillanatig szentségtörésnek érezte, mert Vera jutott az eszébe, mert ha nem is mondta ki sohasem, valami olyasmit gondolt, hogy soha többet nem fog senkivel sem kávét főzni – de nem megkínálni valamivel a vendéget, faragatlanság lett volna. Mert igaz, hogy az az élet rendje, hogy Vera helyét egyszer valaki betöltse, de kávét akkor sem szabad senkivel sem főznie. Az örökre tiltott szertartás.

Kereste a szavakat, de végül nem maradt más, mint a legcsupaszabb tények.

– Van egy lakásom a városban, amit bérbe adtam. Nem sok pénz, de elég a megélhetésre. Egy barátom vállalkozásába is bedolgozom, ami abból bejön, tisztán félre tudom rakni. Igaz, kocsim nincs, de ha kell, tudok venni egy használtat. Csillagvár kocsival háromnegyedóra, Érseki fél óra sincsen. A ház most kicsit ijesztő, de szerintem egy év alatt egész emberivé tudnám varázsolni. Katolikus vagyok, szeretném majd a gyermekeimet is, ha lesznek, ebben a hitben felnevelni.

A többi lényegeset meg úgyis tudod rólam. Ezek után mit válaszolnál, ha azt kérdezném, hogy hozzám jönnél-e feleségül? Tudom, hirtelen a kérdés, de én azt hiszem, hogy együtt boldogobbak lennének, mint külön, vagy legalábbis kevésbé boldogtalanok.

A lány felelet helyett felállt, a férfi ölébe ült, s olyan erővel ölelte át, hogy alig kapott levegőt. Szájon puszilta. Szájaiuk percekig egymáshoz tapadtak. Nem szenvedéllyel csókolt, nyelveik nem értek egymáshoz, nem hullámozott a teste, inkább mintha egy eleddig ismeretlen ételt kóstolt volna, de benne volt a teljes lelki önátadás s lecsurgó könnycseppjeinek sós íze. Aztán beszélni kezdett, anélkül, hogy a szorításán engedett volna, de nem nézett Ábrám szemébe.

– Szeretlek. Azóta, hogy találkoztunk és az anyám meghalt, mindig rád gondoltam. Na jó, nem mindig, de sokszor. Hogy ki lehetsz, hogy mit csinálhatsz, hogy hol vagy, hogy látlak-e még... Ha féltem az élettől, rád gondoltam. Ha egy kis időm volt, kimentem a folyópartra, hogy hátha ott vagy. Ott maradtam sötétedésig, de egyszer sem jöttél el... Volt, hogy az éjszaka közepén felébredtem, nem tudtam, hol vagyok, de mintha valóság lenne, azt képzeltem, hogy ott vagy mellettem és a tested melegét érzem. Tudom, egy szexológus ebből mit hozna ki, de hidd el, semmi olyasmi nem volt benne. Csak vágytam arra, hogy valaki mellettem legyen, aki biztosságot és meleget ad, Néha átkoztalak, néha elhatároztam, hogy soha többet nem megyek ki, meg hogy milyen bolond vagyok, biztos van családotod, el is felejtetted azt a bolond lányt, akivel összefutottál a buszon.

Gyűlöltelek, hogy nem vagy mellettem, hogy nem jelentek neked annyit, mint te nekem.

Ma, amikor hallottam, hogy valaki jön, tudtam, hogy csak te lehetsz, de nem mertem elhinni. Meg sem mozdultam, úgy vártalak, féltem megfordulni, mert akkor pár másodperccel korábban véget ér az a boldog várakozás, hogy te vagy-e...

Össze-vissza beszélek, ne haragudj... És akkor megjelenysz és megkéred a kezeimet... Hát persze, hogy igent mondok, de olyan, mintha álmodnék. Ígérem neked, hogy nagyon boldogok leszünk, mindent megteszek, csak hogy visszaadjam neked, amit tőled kaptam. Azt hiszem, – és egy kicsit elmosolyodott –, hogy nem rossz üzlet neked: egy óráért cserébe egy élet.

Még most sem tudom, hogy ki vagy, de igen, igen, a feleséged leszek! – s nevetve újra a férfi nyakába borult.

Órák teltek el. Néha hallgattak, néha beszéltek, de ha valaki megkérdezte volna, hogy miről, nem tudtak volna felelni.

Csak ült a férfi ölében és csacsogott, soha egy pillanatra sem engedett a szorításból. Boldog volt a lány, és boldog volt a férfi, de egyszer egy pillanatra Ábrám eszébe jutott egy emlékkép. Amikor Glindával a moziban ültek és az a pár mellettük szerelmeskedett. Akkor Glinda könnyezett és akkor még nem értette, hogy miért. Most

végre tudta: Glinda akkor azért sírt, mert tudta, hogy ő sohasem fog így ülni egy férfi ölében, őt sohasem fogják így csókolni és így ölelni. Az a vonat már sohasem fog megérkezni, vagy ha jön, hát üresen.

Most egy lány ült az ő ölében is, és olyan szeretettel és igen, talán szerelemmel is ölelte, mint még senki – de érezte, sőt teljes bizonyossággal tudta, hogy ez egy lány sohasem fogja halálra perzselni a szenvedélyével. Igaz, ellenben, úgy fogja szeretni, hogy az életben már sohasem kell fáznia.

Este éppenhogy csak elérte az utolsó buszt Csillagvár felé. A csillagok olyan szépen ragyogtak, mint talán még sohasem. Ábrám éjszaka sokáig nem tudott elaludni. Csak nézte a plafont és közben úgy izgult, mint kamaszkorában. Furcsa érzés volt: egyszerre volt benne félelem és öröm, hogy már nem hiába él, mert hozzákapcsolta valakihez a sorsát. De valóban szereti-e a lányt? S ő valóban szereti-e őt, vagy csak huszonvalahány évi magány után kétségbeesve veti magát az első ember karjaiba, akiről elhiszi, hogy szereti? Nemcsak mondja, hanem komolyan is gondolja. S ha így van – mert senki sem tudja, hogy nem így van –, nem hazugság és nem csalás-e, ha egy életre magához köti? Szabad-e a szavát vennie, hogy soha nem fogja elhagyni, s hogy haláláig kitart mellette?

Jó lett volna madárként felülről látnia az életét, kitörve a napok korlátoltságából. De nem lehet. Neki itt, ebben az időben és élethelyzetben kell döntenie a sorsáról. Jól vagy rosszul, de döntenie kell. S nincs jó és helyes megoldás.

Nehezen aludt el, s gyakran fölriadt, de mindvégig érezte, helyes úton jár. Először évek óta.

Szakítás

Másnap nehezen ébredt, mintha lelkében másnapos lenne. Szokása szerint a faluba vette az irányt, de a napi rutinnal ellentétben nem az üzletbe ment be először, hanem a plébániára. A pap barátságosan köszöntötte, s egyből a tárgyra tért:

– Meggondoltad magadat? Vállalod mégis?

– Nem, búcsúzni jöttem. Azt hiszem, a jövőben nem jövök áldozni, sem gyónni.

– Miért?

– Tegnap megkértem egy lány kezét, de nem akarom templomban is elvenni. Tudom, ez félmegoldás. Mindennel számot vetettem. Ezután is el akarok jönni minden vasárnap a templomba, de nem akarok a szentségekkel élni.

– A lány nem vallásos? Talán meg lehetne győzni, hogy neked ez milyen fontos...

– Nem. Én nem akarom elvenni oldhatatlan kötéssel.

– Akkor végleg nem értelek. Hiszen tudom, hogy neked milyen fontos a hit.

– Nehéz döntés volt, atyám. Félek a hazugság bűnétől. Érzem, hogy szüksége van rám, érzem, hogy nélkülem árva lenne a világban. Olyan, mint egy gyerek, akire vigyázni kell, akit óvni kell a világtól, ami eleddig csak bántotta. Érzem, ez életem célja. Szeretem, de félek azt mondani, hogy szerelemmel, úgy, ahogy az embernek azt kell szeretnie, akit feleségül vesz. Amikor az ajkaink egymáshoz érnek, boldog vagyok, mert érzem benne a tiszta szeretetet, ami belőle árad, de nem érzek szenved-

délyt... Ha az Úr oltára előtt kellene azt mondanom, hogy szeretem, félek megbicsaklana a hangom. Tudom, ez patetikus...

És ott van ő. Állítja, szeret, és érzem, hogy őszintén mondja. De nem tudom, hogy nemcsak a szeretetvágy beszél-e belőle, s bárkihez odakötné az életét, akitől szeretetet remél. Ha végleg összekötném az életünket, lehet, hogy börtönbe zárnám. Mert lehet, hogy évek múlva megtalálja azt, akit igazán tud szeretni, s aki valóban szenvedéllyel tudná ezt viszonzni, s akkor pont én lennék az, aki a boldogsága útjába áll. Én már kiégtem, nem tudom megadni senkinek sem azt a szenvedélyt, amire joga lenne. Azt szeretném, hogy boldog legyen. Ha ehhez én tudom hozzásegíteni, vállalom, de ha nem én, akkor meg akarom hagyni a lehetőséget, hogy félreálljak.

Azt kérdezte atyám, hogy hisz-e Istenben. Nem. Remélem nem. Mert eddig olyan reménytelen volt az élete, hogy biztos vagyok benne, egyszer sem tudott sírva oda-bújni Istenhez. Ha van is vallása, csak formális, nem olyan, ami tényleg áthatná mindennapjait.

Talán egy nap ő is megérzi a hit ízét. Talán egy nap megerősödik a szerelmünk annyira, hogy ki merjük mondani Isten előtt is az igent. Talán ki merjük majd mondani, hogy szerelemmel szeretjük egymást. De addig nem.

– Miért félsz?

– Félni, atyám?

– Igen. Mintha félnél magadtól... vagy Istentől. „Futván az Urat, mint tolvaj a hóhért”. Téged megérintett az Isten. Ne hidd, hogy vak vagyok, én is látom, nap mint nap, hogy mennyire üres a mai világ, pont úgy, ahogyan te is mondtad. De te nem vagy az. Neked meg kell harcolnod Istennel. Döntened és választanod kell a rossz és a jó között. Mások egyszerűen elhagyják a hitet, s élnek a maguk köznapi életét. Te azonban vagy jó, vagy rossz leszel. A közepesek könyvét nem neked írták.

– Én nem akarok sem tökéletes, sem rossz lenni. Szeretném csak a magam kis életét élni, s boldoggá tenni azt, akit tudok, és ezáltal, és így, én is boldog szeretnék lenni. Szeretnék szürke lenni, akit senki sem szeret annyira, és senki sem gyűlöl annyira.

– Mennyire?

– Hogy ez az érzés teljesen betöltse. Nem akarom, hogy bárki is annyira szeressen, hogy értem éljen vagy meghaljon, vagy annyira gyűlöljön, hogy az, hogy elpusztítson, fontosabb legyen neki, mint a saját boldogsága.

– Nem fog sikerülni. Nem látom pontosan az utat, amit választasz magadnak, de azt hiszem, te sem. Nem tudod még, hogy mi lakik benned. De egyet tudok: egy nap vissza fogsz térni. Hogy azért, hogy megölj, vagy azért, hogy megtérj, még nem tudom. De vissza fogsz térni. Lehet, hogy akkor sokkal szegényebb leszel, mert mindent elvesztesz, amiről ma azt hiszed, hogy a tiéd. De akkor, ha nem azért jössz vissza, hogy elpusztíts, talán megnyered Istent.

Ábrám nagyon szeretett volna védekezni, hogy ő soha nem fog a jó, azaz Isten ellen küzdeni: ő csak szeretne természetes harmóniában élni. Ahogy a föld sem lázad soha Isten ellen, miért vetette mindenki lába alá, csak terem, ő sem fog. Miért kényszerül az ember a harcra, amikor az emberben lakozó jóság elég lehet a boldogsághoz? Miért kellene szentnek vagy kárhozottnak lennie? De nem tudott semmit sem mondani.

Felkészült arra, hogy a pap szidni fogja, hogy lehordja a sárga földig, de arra nem, hogy azt mondja: még visszavárlak, vagy így, vagy úgy. Végül csak annyit tudott mondani:

– Atyám, még sok mindent nem tudok. Nem tudom, hogy az embernek van-e szabad akarata, hogy nekünk a dolgunk-e a jó és rossz között döntenünk. Nem tudom, hogy Isten tervében van-e helye a bűneinknek. Ha a saját kezünkben van a sorsunk, akkor nem akarok összevisszaságot az életemben. Ha nem, akkor nem tudom. De én nem vagyok hajlandó elfogadni a választást, hogy valami csak jó, vagy csak rossz lehet. Nem tudom, mi az a könyv, amit említett, a közepesek könyve, de talán mégiscsak igaz lehet. Lehet, hogy jobb abban szerepelni, mint a jókéban vagy a rosszakéban.

Hinni akarok abban, hogy nincs végzet, hogy Isten szabad akaratot adott nekünk arra, hogy a sorsunkat a kezünkbe fogjuk. Hogy ha két emberben megvan az akarat, akkor együtt tud élni, bármennyire is különbözzenek, bármennyi seb és fogyatékos-ság is van a lelkükben. Ki akarom hívni a végzetet párbajra és be akarom bizonyítani, hogy erősebb vagyok, vagy akár azt is, hogy én létezem, ő pedig nem.

– És Isten?

– Azt hiszem, Isten türelme végtelen, megbocsátja nekünk, ha törvénye ellen vétkezünk. Mindent lát, talán mindent meg is bocsát. De azt én nem bocsátanám meg magamnak, ha hagynám elveszni azt a lányt, ha magára hagynám. Istennek nem tudok ártani, de ha hagyom őt elveszni, akkor azt már soha nem tudnám helyrehozni.

– Nem gondoltál arra, hogy Isten törvénye, amit most egy külső értelmetlen kényszernek érzek, pont arra jó, hogy ne csak látszatban, hanem ténylegesen tudjál segíteni a másikon? Hogy nélküle minden boldogság csak látszat és átmeneti? Ha nem Isten az alapja egy kapcsolatnak, akkor nem lehet örök, legfeljebb a halálig tartó?

– Nem és nem is akarok. Ez túl bonyolult. – S ezután udvariasan befejezte a beszélgetést és igyekezett nem is gondolni rá többet. Vagy legalább igyekezett elfelejteni, de a szíve mélyén tudta, hogy ez a kérdés is olyan kivethetetlen volt, mint Glinda kérdése.

Attól a naptól kezdve valami megváltozott az életében: ezután is elment minden vasárnap a misére, de megállt a templomkapuban, s onnan hallgatta a szertartást. S alig várta meg elbocsátó áldást, máris indult haza. S bár néha-néha érzett is valami lelkiismeretfurdalás-félét, de összeszorította a fogát, s a konok emberek makacsságával folytatta, amit elkezdett.

A lánnyal, amilyen gyakran csak lehetett találkozott; hét közben ő látogatta meg Csillagváron, a hétvégéket pedig a lány töltötte nála. S közben egyfolytában tervezgették új, közös életüket.

Nehéz a boldog időszakokról írni, mert úgy elillannak, mint játszi gyermekdalok hangjai a levegőben. Mert mindenki órákig tud mesélni a keserves napokról, de szóra sem méltatja a csendes örömben megélt éveket. Ábrám és a lány számára ilyen volt ez az ősz és a tél. Pedig nem történt semmi különös: ha találkoztak, megcsókolták egymást csendes szeretettel, nem szenvedéllyel, hosszan sétáltak kéz a kézben, ujjaik szerelmi táncot jártak egymással, némán, nem kellett beszélniük ahhoz, hogy érezzék, értsék a másikat.

Ha betértek a tanyára, Ábrám befűtött, dió- és almaillatú estéket töltöttek együtt, majd lefekvésükre külön szobába feküdtek, de a csukott ajtón keresztül is érezték a másik

lélegzését. A lány talán hajlandó lett volna többre is, de Ábrám úgy érezte, ha újra akar kezdeni mindent, akkor most erősnek kell lennie a jóban, s talán vezeklésként azért az éjszakáért, talán hogy ne rontsa el a későbbi életüket, ragaszkodott ehhez, a lány szemében talán idejétmúlt szokáshoz.

Lassan, lassan ízlelgették egymást. A férfi kérte a lánytól, hogy ne lépjen be abba a szobába, ahol a Verától maradt emlékeit őrizte a kartondobozokban.

– Te Kékszakáll, csak nem a meghalt feleségeid szellemét őrzöd abban a szobában?
– nevetett rá, s többé nem is tért rá vissza. Ábrám pedig képtelen volt elmondani neki, hogy mennyire a fején találta a szöveget. Néha, néha, amikor egyedül volt, be ment a szobába, s kiválasztott egy könyvet, hogy odaadja a lánynak, hogy vajon ő is ugyanazt látja-e bennük, amit ő, vagy Vera, de mindig más olvasott ki belőlük. Olyan részletek ragadták meg, melyekre Ábrám nem is emlékezett, mégis jó volt ezekről beszélgetni. Egészen pontosan mindenről jó volt beszélgetni, mert igaz és lényegyet mondó volt minden szó, ami elhangzott közöttük.

Valaki egyszer azt mondta, hogy az ember három részből áll: lélek, szellem és test. Testben még nem egyesültek, szellemük, eszük más utakon járt, de ahogy a tűz fényénél egymás arcélein táncoltak a lángok, úgy érezték, hogy minden ellenére, minden dacára egymásnak teremtettek.

Ábrám igyekezett megőrizni a józanságát és nem hazudni, így nem merete azt mondani, hogy a lány intelligens, vagy kiemelkedően okos, de jó volt vele beszélgetni, ha kérdezett tőle valamit, elgondolkozott rajta, ahelyett, hogy egy közhellyel válaszolt volna, s ha ő kérdezett, néha napokig kellett gondolkodni a válaszokon.

Jó volt tervezgetni, rajzolgatni, hogy építik át a házat, hol lesz a dolgozó, hol a gyerekszoba, hol a kamra, s mi kell még a konyhába. A lány el akarta adni csillagvári lakását, de Ábrám nem engedte: nem akarta, hogy a lány teljesen kiszolgáltassa magát neki, így inkább abban maradtak, hogy kiadják, s a pénzt félreteszik.

Ha visszagondolt arra a nyárvégi napra, amikor megkérte a kezét, egyszerre tűnt örült vakmerőségnek, és egyszerre kellett bevallania magának, hogy kevés józanabb választása volt az életben.

Csodálatos volt, amikor öreg októberben beszínesedett az ősz, s elkezdték tervezni házasságukat: kiket hívjanak meg (nem került elő sok név), hova menjenek nászútra (bárhon, ahol kettesben lehetnek). Ezekben a hónapokban a Péter-féle vállalkozás is szépen beindult, így olyan reménnyel tudtak a jövőbe nézni, mint talán még soha életükben. A legszembeütőbb változás talán a lány arcán történt: vonásai kisimultak, s eltűntek a keserűség ráncai az arcáról. Éveket fiatalodott, fiatalosabban, nőiesebben öltözködött, járásából eltűnt a fáradság, s dallamossá vált. Szemmozgása élénkebb lett, mint aki rájött arra, hogy érdemes körbenéznie a világban, az még tartogat neki jót. Tartása büszkébb, egyenesebb lett, mint aki már tartozik valahová, van valakije, aki érte hal és él. Már nem beszélt ideges, zaklatott hangon, kicsit mélyebbé vált a hangja, mint aki már mer őszinte lenni. Ha ott töltötte az éjszakát a tanyán, Ábrám, kicsit bosszankodva, de mégis boldogan megállapította, hogy mindig félórát tölt a fürdőszobában, olyan kenceficéket használva, amikről korábban még nem is hallott. Boldogan: mert tudta, hogy a lány neki akar tetszeni – s ő volt az első nő, akin érezte, hogy neki akar tetszeni, neki szépíti magát, aki meg akarja hódítani. Hódítani, nem csábítani. Ha nem hazaindult, megkérdezte, melyik ruháját vegye fel, s Ábrám bármit is választott, azt viselte. Egyszer megdicsérte, hogy milyen selymes a combján a bőre, felragyogott az arca. Megfiatalodott. Nem volt az a szépség, akit festeni

szokás, de néha megfordultak a férfiak utána az utcán, s aki csak látta, megérintette a belőle áradó boldogság. Amikor először találkoztak, olyan volt, mint egy időtlen viaszbábu, ami lehet száz vagy ezer éves is, de ahogy telt az idő, visszafiatalodott, néha már szinte kamaszlányossá boldogodott vissza, hogy megélje azokat az éveket, amiket az eddigi kegyetlen sors megtagadott tőle.

Talán Karácsonytól kezdve a lány is elment vele vasárnaponként a templomba. Nem mert megkérdezni, hogy miért: valóban hisz-e, vagy csak teljesen meg akarta élni leendő férje életét, de tény, hogy ott volt, figyelt, s szemei nem kalandoztak el. Igaz, soha nem hozta szóba, hogy miért nem akar Ábrám templomban esküdni, de néha beszélgetéseik fonalát Isten felé gömbölyítette, s egyszerre tükröződött benne a hinni akarás és a hitre való képtelenség.

Ábrám csak úgy mellékesen, minden ceremónia nélkül adta oda neki a jegygyűrűt, a lány mégis sírt a boldogságtól, nem vette le soha többé.

Teltek a hónapok. Az első időkben Ábrám még félt, hogy vajon nemcsak azért választotta a lányt, mert „ez mégiscsak megoldás valahogy”, de ahogy telt az idő, kénytelen volt bevallani magának, hogy valóban szereti.

Karácsonykor Ábrámnak nem volt szíve holt fát díszíteni, inkább bement a városba, s megvette a legszebb gyökeres fát. Kicsi volt, de élt, mint a remény. Nem raktak rá giccses üveg vagy műanyag díszeket, csak olyat, amit maguk készítettek az ünnepre. Nem sokkal később, amikor a hó már visszahúzódott, s a szél sem volt olyan kegyetlen, amilyen csak az Alföldön tud lenni a téli szél, Ábrám elültette a fát. Ott volt mellette a lány is, s ahogy végeztek a munkával (mert kegyetlenül kemény volt a fagyos föld), elcsendesültek pár percre. Ábrám nem mert kimondani, amit gondolt, mert annyira közhelyesnek és elkoptatottnak tűnt, de legalább magában mormolta az a pár szót, ami talán ima volt, talán útrabocsátás, esetleg őspogány szertartás, hogy a fa gyökerei örökre megkössék a múltat: „Légy nagy, kicsi fa, s ahogy nősz, növedjék a boldogságunk is, ha új hajtást hajtasz, családunknak hajtsál újabb ágat. Kösd meg gyökereiddel nyugtalanságunkat. Örökké zöld leveleid ijesszék el a rossz szellemeket, melyek mérgezik a lelket. Érintsd meg az eget, s vidd magaddal imáinkat, s harmatozd ránk a reményt. Benned jövőt ületetek.”

Önkéntelenül is megsimogatta a fát. Összerezzent, mint akik titkos bűnön kaptak, s szégyenkezve a lányra pillantott, de annak szemében látta, hogy talán más kifejezésekkel, de ő is ugyanezt az imát mondta magában.

S ahogy fordult egyet-egyét az idő kereke, s rápillantott a fára, mindig eszébe jutott ez a pillanat, s békesség töltötte el. Egészen addig a napig, amikor minden elveszett, de az sokkal később történt, s nem szabad a mese fonalát túl gyorsan gombolyítanunk, nehogy elszakadjon.

Tündér-ajándék

Az asszony szép volt, alig koptatta meg a futó idő, sőt, mintha a szerelem inkább visszafordította volna, s egyre megfiatalodott, állapította meg Ábrám. De ez csak egyszerű ténymegállapítás volt, semmi több. Több, mint barátság, kevesebb, mint szerelem, ami összekötötte őket.

Jó háromnegyed év előtt azzal búcsúzott el Glindától, hogy adjon hírt magáról, s ő ezt egy nyílt postai levelezőlapon meg is tette. Aztán meg is feledkezett róla, de érez-

te, tartozik neki annyival, hogy a meghívót a házasságkötésre személyesen adja át. Most ott ültek a kora tavaszi pengeéles napsütésben Csillagvár főterén egy kávézó teraszán, s mintha újra kamasz lenne, keresgélne kellett a szavakat. Talán feleslegesen, mert Glinda mindentudóan mosolygott.

– Szeretem, s egyedüli vágyam, hogy boldoggá tegyem. Hálás vagyok Istennek, hogy újrakezdehetem. Másoknak egy élet is nehezen adatik meg, nekem ez a második. De ezt már nem fogom elrontani. Szeretném, ha eljönnél.

– Szeretted?

– Igen. Szeretem a mosolyodat, szavamra, nincs párja a világon, olyan mindent-tudó, olyan, ami előtt meztelennek érzem magamat, de most mégis bánt, ahogy mosolyogsz, mikor azt kérdezted: szeretted őt?

– Damnát, mert nekem örökre Damnát maradsz, csak azért kérdeztem, mert ismerlek. Láttalak, amikor éltél, láttalak, amikor meg akartál halni, s ezért kérdezem: biztos vagy benne, hogy szeretted? Nemcsak menekülni akarsz a hiábavalóság érzése elől?

– Miért kell mindig ilyen kérdéseket feltenned? Nincs jogod ilyeneket kérdezni.

– Van, mert szeretlek... – Erre Ábrám indulatosan felkapta a fejét:

– Hogy mered ezt mondani? Azt mondod, szeretsz, pedig évente, ha pár órát együtt töltünk, de kétségbe vonod, hogy szeretem azt a lányt, akinek mindenemet oda akarom adni? Milyen jogon mondod ezt?

– Szeretlek. Szeretlek annyira, hogy őszinte legyek hozzád, akkor is, ha fáj. Nem lennék se a feleséged, se a nővéred, de hidd el, ahogy lehet szeretni valakit, akivel csak néhány órát töltünk együtt évente, hidd el, szeretlek.

– Bocsáss meg. Indulatos voltam, nem tudom miért. Mégiscsak léteznek boszorkányok, ha ennyire ki tudtál hozni a sodromból.

– Nézd azt a furcsa alakú templomot, és ne vedd le róla a szemed két percig. Nem szeretném, ha megölnél a pillantásoddal, márpedig olyat készülök neked mondani, ami biztos ezt váltaná ki belőled.

Azért voltál talán indulatos, mert tudod, hogy igazam van, s hazugság ez a szerelem. Még te sem mered annak nevezni. Nem tudom, mi lesz belőle. Te sem. Lehet, hogy egy nap valóban szerelemmé érik, lehet, hogy tönkretesz mindkettőtök életét. Nem tudom, mert nem vagyok boszorkány.

Ne szólj, csak nézd a templomot!

Ne válaszolj! Ha gondolod, visszaveheted a meghívót.

Letelt az idő, de Ábrám nagyon lassan fordult csak el a templomtól.

– Valóban furcsa alakú ez a templom, látszik, hogy eredetileg nem ennek szánták. Gyere el, kérlek. S kérlek, kívánj sok boldogságot.

– Legyetek nagyon boldogok, Damnát, ezt kívánom nektek. Hidd el, talán még senkinek sem kívántam ezt ilyen tiszta szívvel. Azért, amit mondtam, kérlek, bocsáss meg, azt hiszem már túlságosan is öregasszony vagyok, s néha akkor is kimondom, amit gondolok, ha nem kellene. De azért tudod, hogy szeretlek. És nagyon remélem, hogy tévedek, és kérlek, ne gondoldj vele többet.

– Köszönöm. Meddig érsz még rá? – érezte, hogy vágyik az asszony társaságára, s egyszersmind feszélyezi az.

– Már lassan vissza kell mennem, ne félj. De előtte még szeretnék egy kis ajándékot adni neked. – S a férfi kezébe csúsztatott egy kis csomagot. Egy öreg óra volt benne.

– Köszönöm. Nagyon szép régi óra. De miért?

– Még az édesapámé volt. A bérálására kapta. Nem túl értékes, nem voltak gazdagok. Most legyen a tied.

Ábrám legszívesebben megkérdezte volna, hogy miért neki adja, s miért nem valamelyik fiának, de eszében volt a hallgatólagos megállapodásuk, amin kapcsolatuk alapult, hogy soha nem kérdezik a másikat a családjá felől.

– Nagyon köszönöm, ígérem, nagyon vigyázni fogok rá.

Annyira buta képet vágott, hogy Glinda felnevetett: – Azt ne hidd, hogy ez csak egy óra! Jár még hozzá használati utasítás is.

Ez ám nem elektronikus elemes vagy mit tudom én milyen csodamasina. Ezt fel kell húznod, ha azt akarod, hogy járjon. Egy felhúzás, kicsivel több, mint egy nap. Nos tudd meg, hogy miért adom neked:

Ha egy nap mégiscsak kiderülne, hogy igazam volt, s nem igaz vagy igazi az a szerelem, amit most érzel, tudom, meg akarsz majd mindent semmisíteni magad körül, fel akarsz mindent gyújtani. De azon a napon vedd elő az órát, húzd fel, s várd meg, amíg lejár. Ha még akkor is tart az indulatod, tedd azt, amit akarsz, tépd szét, égess fel, amit csak akarsz, de a kedvemért várd meg azt az egy napot.

Ezt adom neked, kicsi Damnát. Ez az egy napot. Vigyázz rá, mert bár még sok nap lesz az életedben, de lehet, hogy az lesz a legértékesebb! Most pedig menj, vár az új életed!

Egy könnyű csókot lehelt Ábrám arcára és eltűnt a belvárosi forgatagban. A férfi még sokáig ült ott és nézegette az órát. De az estét a lánnyal akarta tölteni, s végül meg is feledkezett az ajándékról.

Éjfél is elmúlt, mikor végre hazakerült, s akkor érezte meg csak zsebében az óra súlyát. Csodálkozva vette a kezébe. Míves munka volt, nem távol-keleti csoda, bár a betűk már elkoptak rajta, de le merte volna fogadni, hogy német gyártmány, talán még a birodalmi időkből.

– Jó helye lesz az emléktetemőben, – gondolta, s berakta az elzárt szobába, hisz tudni akarta, hogy nem lesz rá többé szüksége.

Esküvő

Nem tudta volna megmondani, hogy vajon gyorsan, vagy lassan peregtek a hónapok az esküvő napjáig. Nem terveztek nagy ünnepet: délelőtt a tanácsban túlestek a formaságokon, legalábbis így tervezték, azonban a falu népe és a sors másképpen akarta. Mivel jórészt már csak öregek éltek ott, a fiatalok vagy elköltöztek, vagy csak aludni jártak haza, ritka ünnep volt a házasság. Elindult a pletyka, nehéz volt megállítani, hogy házasság lesz újra, s ráadásul nem is helybéli, hanem valami városi gyűttment teszi le az esküt, még ha nem is a templomban, no de azért mégis. Vajon ki lehet ez az alak, aki pont itt akar családot alapítani, ahonnan minden épeszű ember csak menekülni akar?

Nem volt szervezés, de amint kiléptek a tavaszi napsütésbe, több tucatnyian állták őket körbe. Ábrám pillanatra megdöbben, s nem tudta mire vélni, hogy csak látásbeli ismerősök jönnek hozzá gratulálni, hogy az öregasszonyok tál süteményeket hoznak nekik, hogy vadidegeneknek párasodik be a szemük, amikor sok boldogságot kívánnak nekik, a férfiak pedig borral kínálják. Nem értette, csak érezte, hogy itt végre valóban otthonra talált.

Talán a falusiak sem értették, miért tudnak ennyire örülni két ember esküvőjének, akik pár hónapja léptek először a falu határába, akik hetente csak néhányszor láthatók. Talán maguknak sem merték bevallani, hogy a reményt ünneplik. Hogy nincs halálos ítélet felettük, hogy nem hal ki a falu, nemcsak a messziről jöttek üdülőtelepe lesz, hanem élő közösség, ahol a világ régi rendje szerint a fiatalok házasodnak, gyermekeket szülnek, s itt öregednek meg, s az öreg gesztenyefák alatt térnek örök nyugovóra. Ezért volt az elmorzsolt és be nem vallott könnycsepp, a pohár bor és a sütemény.

Az ifjú pár délután fogadást tartott jobbnak mondható barátainak a tanyán. Ábrám megfeszítve dolgozott ezen a tavaszon, hogy a ház emberi arcát mutassa a vendégeknek, s a lány el tudja otthonaként fogadni. Szinte teljesen átalakult: új festés, tapéta, parkett, világítás, konyha: a pincétől a padlásig megújult. Igaz, eltűnt belőle az a titkos múlt-hangulat, ami az öregember idejében jellemezte, nem lakott már benne kígyó, sem a szív sem sejtett benne kincset elásva: az áramtakarékos égők fénye elűzte. Az öreg diófa alatt sem a kopottas szék várta az időt lassítani akarókat, hanem újmódi kovácsoltvasat imitáló kerti bútor. Minden új volt és otthonos, de szándékosan nem divatos. A vendégek is mind el voltak ragadtatva, hogy milyen stílszerűen újították fel a házat, ideálisan keverve a modernt és az ódont. Ábrám ilyenkor lesütötte szemét, mint aki meg nem érdemelt dicséretet kapott, hiszen ő csak a mester volt, a stílust, persze azért az ő bölintásával, de a mennyasszonya határozta meg. A lány az elmúlt hónapokban gyerekes örömmel vetette bele magát a lakberendezésbe, sokkal nagyobb figyelmet szentelve ennek, mint a házasságnak. Ábrám örült, hogy leendő párja ennyire ésszerűen gondolkodik – mégis, be nem vallva, kicsit hiányzott neki, hogy nem izgul jobban, nem várja, mint egy csodát az esküvő napját. Néha kell egy kis irracionális varázslat-várás az életben. Mintha csak egy üzletet készülne kötni, alaposan végiggondolva, hogy mit várhat, és mit adhat ebben a kapcsolatban.

Minden új volt a házban, kivéve az egyetlen, emlékekkel telezsúfolt szobát, ahová Ábrámon kívül senkinek sem volt bejárása. Az emléketemető.

Ábrám most nagyon tudott örülni annak, hogy már mind a ketten felnőttek, s nem a szokás-rokonságot kell meghívniuk, hanem csak igaz és kipróbált barátokat. Nem voltak sokan, talán tucatnyian ülték körül a terített asztalt, s nem kellett hangzatos, közhelyekkel telezsúfolt tóosztokat hallgatniuk sem. Nem volt sokfogásos lakoma sem, csak éppen annyi étel, hogy adjon szájízt a kedves szónak, s csak annyi könnyű bor, hogy megoldja a nehezen mozduló nyelvet.

A könnyű ebéd után sétálni mentek a folyóhoz. Ahogy megmutatták nekik a partot, a lány szégyellős mosollyal bújt hozzá – csak ők tudták, miért, meg a homokos folyópart. – Szeretlek – suttogta Ábrám, talán csak magának, de a susogó hang eljutott a lány füléig, s olyan hálával és szerelemmel nézett rá, hogy a férfinak akkor is bele kellett volna szeretnie, ha azelőtt semmit sem érzett volna iránta. Nem volt ebben a pillantásban semmi szenvedély, „csak” harmónia és béke. Valami, amire egy életet lehet alapozni.

A séta után a lány süteménnyel kínálta a vendégeket, akik szerteszét ültek az öreg diófa árnyékában, míg férje a konyhában kávéfőzött. Annyira lefoglalta ezen

műszaki tevékenység, annyira nem akart semmire sem gondolni, ami az eddigi kávéfőzésekkel volt kapcsolatos, hogy meg sem fordult, amikor egy női árnyék jelent meg, csak hátraszólt: – Mindjárt kész a kávé, kérlek, készítsd elő a poharakat!

De az árnyék nem az volt, akit várt: – Miért menekülsz előlem, Damnát? Előlem talán még tudsz, de magad és Isten elől már nem. – Glinda volt.

– Nem... – akart gyorsan válaszolni, de hirtelen összegabalyodtak a szavak. Nem tudta, hogyan tiltakozzon ez ellen az ostoba felvetés ellen, főképpen, mert lelke mélyén érezte, hogy a nőnek valóban igaza van: egész nap kerülte. Persze, miért kereste volna, ha egyszer múltkor is olyan ostobasággal jött, hogy nem is szereti igazán a lányt?

– Csak bocsánatot akartam kérni, rájöttem, hogy nagyon buta voltam. Nem lett volna szabad kimondanom, amit gondoltam. Hiszen te szereted, s akár igaz, akár nem, biztos igazabb, amit érzel, mint amit én gondolok. Talán sziruposan hangzik, de valahol igaz: a szeretet igazsága mindig felette áll az ész okoskodásának. Ha pedig mégis kiderülne, hogy az észnek volt igaza, akkor sem érdemes, a racionalitásért nem érdemes élni, inkább az illúziót érdemes választani. Mert, ha mindig az észre hallgatnánk, akkor sohasem lehetnénk boldogok a földön, mert mindig tudatában kellene lennünk annak, hogy amit mi boldogságnak hívunk, az egyszer elmúlik. Ha az emberiség képes lenne arra, hogy az észérveket érvényesítse a párválasztásban, már régen kihalt volna. Bocs, talán nem volt jó poén, pont egy esküvőn...

– Szóval bevallod, hogy tévedtél.

– Ha akarod, igen.

– Akarom.

– Akkor bevallom. De félek, neked ez már nem elég, mert benned is ott van a kétely. Ezerszer visszavonhatom, hamuval szórhatom a fejem, de nem ér semmit, mert te nem vagy biztos magadban. Ha biztos lennél, nem törődnél az én véleményemmel.

– Ne kezd újra.

– Nem kezdem. Csak azt akarom mondani, hogy légy boldog – kicsit elmosolyodott – és ne feledd, hogy ha én tündér vagyok, akkor van még egy kívánságod. Még egyszer segíthetek rajtad. Csak szólj, ha úgy érzed, hogy magadtól nem tudsz elég nagy slamasztikába kerülni. – A férfi nem mert ránézni, csak a kávéfőzőt figyelte, mintha az élete múlna azon, hogy a megfelelő pillanatban kikapcsolja. Miért is nem jön az a vacak kávé? Rimánkodott magában, hogy induljon már el, hogy ne kelljen az asszonyra néznie, ne kelljen válaszolni, vagy gondolkoznia azon, amit a másik mond.

– Ne félj, megyek már. S talán igazad van. Jobb most abbahagyni. Nagy kincs volt nekem a barátságod. Nem akarom, hogy csak valami rosszul értelmezett szövetségi hűségéből találkozzgass velem. Köszönöm, hogy a barátom voltál, és tényleg csak azt kívánom, hogy légy nagyon-nagyon boldog. – Meg sem várva a másik válaszát, kifordult a konyhából, s nekiindult a földnek, no nem hosszú időre, csak egy kicsit, hogy majd visszajöjjön. Csak addig ne találkozzon senkivel, amíg meg nem küzd a könnyeivel.

Ábrám szégyellte magát, hogy nem tudott legalább egy köszönömöt, vagy valami szép búcsúszót mondani Glindának, de úgy érezte, ez minden erejét meghaladná.

Lassan elkezdett csöpögni a kávé.

Idők

Új idő kezdődött az életében azon a napon. Amikor elmentek a vendégek, megkezdődött végre házasesetük. Láta a lányon, hogy ahogy közeledik az este, egyre idegesebb lesz, órákat készülődött a fürdőszobában, mielőtt még először együtt lettek volna – úgy. Mindketten féltek, bár egyiküknek sem ez volt az első alkalom. Damnát Vera halála óta leszokott a szexről, a lány pedig félt, hogy amit annyiszor osztogatott azokon a bizonyos egyéjszakás kalandokon, elég lesz-e annak az embernek, akire rá akarja bízni az életét, szerelmét.

Tudták, ünnep lesz ez az első éjszaka, minden ügyetlenségével és esetlegességével együtt. Azóta a nap óta, mikor versenyt úsztak a folyóban, most először látták egymást ruhátlanul. Mécses gyújtottak, s perceken, talán órákon keresztül csak nézték egymást, szavak és gondolatok nélkül, csordultig telten szeretettel.

Aztán szép lassan, óvatosan értek egymáshoz, bizonytalan mozdulatokkal, mintha most fedeznének fel egy idegen égitestet. Tudták: most nem szabad tévedniük, ezt nem szabad elrontaniuk.

Ábrám érezte, hogy a lány mindent megtenne a kedvéért, nem önző módon viszonzást várva, hacsak azt nem, hogy örökké kitartson mellette. Tudta, bármit kérhetne, megkapná. „Szeret.” Ízlelgette magában a szót, mint valami új és különleges élményt. „Szeret és én is szeretem” – de ebben már érzett valami megbicsaklást. Lehet, hogy Glinda megint elültetett valamit a gondolatai között, valami kiirthatatlan gázt?

A lány már aludt mellette, ő még ébren feküdt és kinézett az ablakon. A csillagok. Valahogy így ragyogtak azon az éjszakán is, amikor az Álomlánnyal... Nem, ez az, amire nem szabad gondolnia. Az csak egy álom volt, egy kisiklás, olyan, amit gyökerestül ki kell tépnie az emlékezetéből... Ez a lány, most már asszony, aki itt alszik mellette, nem álom, hanem valóság.

Gyűlölte magát. Gyűlölte, mert amikor a lány csókolta, a lány ölelte, felrémlt előtte az a másik ölelés és csók. Az a másik lány semmit se tett volna meg a kedvéért, de mindent, amit a saját önző módján adott, élvezett – és ebben az önzésben valami csodálatos lobogás volt. Ez a lány mindent megtenne a kedvéért, viszonzást nem várva – de szinte biztos, hogy bármit is mutat kifele, nem élvezi. Igen, az szerelem volt, ez pedig szeretet. Az a lány boldoggá tette két órára, ez egy életre.

Mégis, bár a szívével és az eszével is tudja, hogy az az igazi boldogság, ami most kezdődik az életében, sírni tudott volna, amikor arra gondolt, hogy már soha senki sem fogja úgy ölelni és úgy csókolni, senki sem fog értelmetlen szerelmes szavakat a fülébe suttogni, mint azon az éjjelen. Nem, hiszen pont ma mondott nemet ezekre és igent az új életére.

Nem kapott levegőt, önkéntelenül is a cigarettához menekült. Egy pokrócot terített a vállára és kiült a ház elé és igyekezett semmire sem gondolni.

Az asszony hajnalban ébredt fel. Először még nem is tudatosult benne, hogy már nem egyedül kellene az ágyban feküdnie, pár percbe is beletelt, amíg keresni kezdte a férjét. Amikor rátalált, hátulról átölelte és csókolgatni kezdte az arcát, sós ízt érzett a szájában. Arra akart gondolni, mert rettegett attól, hogy mást jelent, hogy a férfi is csak boldogságában sír. Ahogy ő is.

Újra forgott az idő kereke. „Az évek múlnak, mint a percek...” Egyre szebb lett a ház, Ábrám munkája jól sikerült, hónapról hónapra félre tudtak tenni egy kis pénzt, volt

kocsijuk, s a lány is állást változtatott, s Csillagvár helyett Érsekibe járt nap mint nap; nem azért, mintha szükségük lett volna a pénzre, vagy karriert akart volna építeni, csak egyszerűen, hasznosnak akarta magát addig is érezni, amíg gyermeket nem szül. Ábrám azonban nem tudta magát rászáni arra, hogy ő is bejárjon a városba. Igazi hegyi mót lett az alföldön: naponta négy órát dolgozott a számítógépen, e-mailben beküldte a munkáját, a maradék időben pedig a ház körül és a földön tevékenykedett. A föld volt az igazi hobbija: természetesen ráfizetés volt, de örömmel látta, hogy dilettáns művelése ellenére minden évben meghozta a termést, s a fák pedig nőttek évről évre néhány araszt.

Első évben elmentek nyaralni, de hamar megunták. Egyszerűen visszavágyódtak a tanya nyugalmaiba, amit nem volt képes semmilyen gyönyörű panoráma sem pótolni. A száraz pusztai szél jobban tisztította a tüdőt, mint a hegyi levegő, s a folyó illata minden mediterraneumnál több volt nekik. Nevettek magukon, de tudták, hogy csak a az a száraz, tikkadt föld képes számukra boldogságot teremni.

Esténként egy pohár borral kiültek a ház elé, s néha olvastak, de legtöbbször csak némán nézték, hogy kúszik lefele az esti nap, miként váltja színét, hogyan birkózik meg a jegenyefák kontúrjaival. Ünnepnapokon Ábrám egy-egy szivart is megengedett magának, persze csak az olcsóbbikból.

Olyan volt az életük, mint egy mese. Mert bár igaz, hogy a *boldog* szó olyan ige, aminek nincs jelenideje, csak múltban vagy jövőben szokták értelmezni, mégis ők tudták, hogy boldogok, s nemcsak visszanézve tűntek annak ezek az évek. Valódi mese volt az életük. A világ zaja, a város szennye, a régi élet zavaros hullámai messzire elkerülték őket. Igaz, mint egy valódi népmesében, az ő életüknek is egy hía volt csupán: a gyermek. Furcsa módon ez Ábrámot jobban bántotta, mint a lányt. A férfi nem tudott szabadulni azoktól a meséktől, amiket az öregember mesélt neki, kimondatlanul is sejtette, hogy ez a föld és ezek a falak átokkal vannak átitatva, hogy tulajdonosa ne tudjon gyermekeiben gyönyörködni, de rögtön le is szidta magát, hogy hogyan lehet ilyen babonás. Mert az ember sorsa nem függhet ilyen dolgoktól, mint az átok. Nem illenek ahhoz a racionális korhoz, amelyben élünk. Vagy mondjunk inkább posztracionálisat, hiszen minden szabály, amiben nevelkedett, már régen feledésre ítéltetett, hogy új és örök törvényeknek adják át a helyüket. Soha nem beszélt a feleségével (olyan furcsa volt magában így nevezni a lányt) a gyerekekről, de néha látta, hogy naptárában a nő is aggodalmasan számolja a napokat, s születésnapján soha nem süt tortát. Az ünnepeken mindig így köszöntötték egymást: „jövőre hármásban...” – azonban ez a „hármás” valahogy sohasem akart elérkezni. De reménykedtek, még ha nem is nap mint nap, ebben, s minden másban teljes volt a boldogságuk.

Nem voltak egy éves házások, amikor elültették a diófákat az úttól a házig, ahogy Ábrám eltervezte. Aztán elkezdett álmodozni: rakatnak egy nagy cserépkályhát is, aminek a tetején lehet szárítani a diót, mert az a legfinomabb tavalyi dió, amit fatüzelésű kályhán szárítottak ki, mert más az a szárazság, más zamatot terem. Aztán majd lehet karácsonyi süteményt sütni belőle, lehet almával és lágy sajttal enni... Alig ismerte a nagymamáját, még kisfiú volt, amikor meghalt, de úgy gondolta, hogy majd őt érzi maga mellett, ha ehét abból a dióból. A lány, aki már asszony volt, nem nevetett rajta; talán édesanyjára gondolt, aki hosszú évekig élt felette, mégsem tudta megismerni életében anyaként, csak halálában.

Gyüttmentnek nehéz egy faluban gyökeret vernie, de néha úgy érezték, nekik sikerült. Talán az egész a házasságukkal kezdődött, amit ott ünnepeltek meg, talán

később, amikor ők lettek a falukör leghűségesebb látogatói, pedig ők nem akartak feltűnni. Csak egyszer, amikor Ábrám bement a faluba, meglátott egy fényét vesztett, házi nyomtatóval készült plakátot az üzlet falán, hogy a falukör meghívott egy előadót a kultúrházba. Elmentek, érdekes volt, utána beszélgettek. Jól érezték magukat, hát legközelebb is elmentek. Aztán a beszélgetés az előadás végén hosszabb lett, majd harmadszor már az egyik ottani idősebb házaspár meghívta magához őket, míg végül, ki tudja, hogyan, de már fél tucat családnál érezhették magukat otthon, és viszont.

Ábrám szabadidejében még egy honlapot is elkezdett írni, egy falu-blogot: minden héten feljegyezte, hogy mi történt ebben a kis közösségben. Ha éppen semmi: hát csinált néhány képet a határban és felrakta. Tudta, rajta kívül talán senki sem olvasa, még a kedvese sem (nem volt olyan bátor, hogy számlálót is elhelyezzen a lapon – viszont minden egyes kommentárnak nagyon tudott örülni). Persze biztos, ami biztos, kicsit megváltoztatta nevét és ellágyítva, Avramnak jegyezte magát rajta.

Néha, amikor fáradt volt a munkához és egyedül volt otthon, nézegette a régi képeket, s arra gondolt, hogy aki semmit sem tud a falujáról, csak ezt a honlapot olvassa, arra fog gondolni, hogy jó lenne itt élni. Hogy ez egy olyan hely, ahol élnek és nem csak léteznek az emberek. Van múltja, jelene, s talán jövője is.

Igen, az ember mindig saját sorsán keresztül nézi a világot. Ha jó a sorsa, a világ is jól forog. Ha nem: megérett a pusztulásra a mindenség. Megtalálta az otthonát, így azt gondolta, hogy a világ is a nyugalom és a béke felé halad. Hogy a dolgok természetes rendje, hogy jól alakuljanak.

Néha Ábrám elgondolkodott a véletlenek furcsa játékán. Persze, csak ha elfogadjuk, hogy egyáltalán létezik olyan, hogy véletlen. Persze lehetséges, hogy létezik véletlen, de csak epizódszereplő és a sors kerekét csak átmenetileg képes kivetni vájátából... Véletlen volt, hogy az Álomlánnyal összetalálkozott – de az csak pár óra volt és nem vezetett semmire sem. Mert az, ami Verához kötötte, erősebb volt. Véletlen volt, hogy Varától nem tudott elbúcsúzni – de amikor összecsomagolt a lakásban, akkor lélekben mégis el tudott válni tőle. Hogy Vera meghalt – erre nem tudott véletlenként gondolni, túl elviselhetetlen lett volna az a lehetőség, hogy ez elkerülhető lett volna. Nos, itt volt egyszerűbb elfogadnia, hogy *sic fata volunt*.

De Mártával, furcsa módon nem tudta magában a feleségének nevezni, inkább a keresztnevével gondolt rá, vagy úgy, mint a folyóparti lány, mintha a véletlenek sorozata lett volna egész közös életük. Mi történt volna, ha nincs olyan kánikula, hogy minden ruhájuktól megszabadulva belevevessék magukat a hullámok közé? Vagy ha aznap, amikor visszament a folyóhoz, nincs ott, vagy ott van, de nem találja meg?

Talán egy ilyen véletlen vezetett el ahhoz is, hogy Ábrám először érezzen valami olyasmit a felesége iránt, amit, ha még nem is szerelemnek, de annak kezdetének lehetne nevezni. Ami, ha nem is több, mint a szeretet, amit eddig is érzett iránta, hanem valami más, valami mindent áthatóbb.

Egyik nap, amikor leült a gépe elé, hogy a falunaplót frissítse, meglepetéssel látta, hogy valaki, egy Judit nevű lány kommentet írt hozzá. Természetesen, örömeben, hogy valaki nézi a honlapot, azonnal válaszolt neki, mint első számú olvasójának, s ahogy szerencsés esetben lenni szokott, ezzel egy hosszú virtuális barátság kezdődött közöttük. Először csak e-mail-eket váltottak, majd Judit javaslatára csevegni is kezdtek a világhálón keresztül. Lassan a világ minden fontosabb kérdését végig-

beszélték, többek között a lány honlapját is, amit kedvenc helyéről, a tiszafordulói partról készített.

Ábrám, amint megnézte a honlapot, tudta, hogy kedvelni fogja ezt a lányt. A fotók mindent elmondtak arról, ki is ő. A képek látszólag köznapiak, átlagosak voltak: a mikrovilág egy virág belsejében, a nagyvilág a folyóval, boldog ruhátlan emberek a folyó partján, a napfelkelte és búcsúja, és a fény különböző játéka minden mennyiségben és fajtában. Valami olyan harmónia és életigenlés áradt ezekből a képekből, aminek Ábrám önkéntelenül is a hatása alá került. Valami, ami talán hiányzott Ábrám életéből.

Józan eszével tudta, hogy Tiszaforduló ugyanolyan hely lehet csak, mint a többi: víz, part, ártéri erdő, járhatatlan földút és így tovább... Mégis, kíváncsi volt arra az emberre, aki képes így látni – és valahol élt benne a gyermeki csodavárás, hogy hátha mégis, ha nem is létezik egy ilyen hely, de legalább képes lehet ő is így látni.

Hosszas egyeztetés, csevegés és telefonszámcsere után egy vasárnap reggelen nekiindultak a kedvesével kettesben a végtelen Alföldnek. Lassan fogytak a kilométerek és csend ülte meg a kocsit, hiszen mindkettőjüknek szokatlan volt, ami rájuk várt. Igaz, eddig se vittek magukkal fürdőruhát, ha a folyóra mentek – de mások előtt még nem meztelenkedtek. Judit, ahogy Tiszafordulón mindenki, naturista. Nem tudták előre, mit fognak érezni, nem lesznek-e zavarban, nem nézik-e ki őket a többiek?

Kicsit nehezen találták meg, hogy a faluból hol kell lekanyarodni a folyó felé (valószínűleg nem ők voltak az egyetlenek, mert Judit is azt írta nekik, hogy ha meglátják a benzinkutat, azonnal forduljanak vissza). Lépésben haladtak, mégis porzott mögöttük az út. A földek után az ártéri erdő következett, s mindegyik elágazásnál belestek, hátha már célhoz értek. Már lassan három kilométert is megtettek, gyalog talán egy óra lett volna, de kocsival sem sokkal kevesebb, mikor végre az egyik elágazásnál meglátták a tábor feliratát, keresztülben a bekötőúton: „Tiszakanyari naturista strand”. A kapuban leállították a kocsit, kivették a táskájukat és gyalog folytatták az utat. Mindkettejüknek torkukban dobogott a szívük, mintha valami életveszélyes kalandra készülődnének.

A tábornak különös hangulatot kölcsönzött az ártéri erdő, mintha egy nagy zöld madár óvta volna őket szárnyaival.

Bár már délelőtt volt, még szinte minden üres volt. Az élet egyetlen jelenként, jobb felé, talán kétsátornyira, a nyomos kútnál egy asszony töltögette a zománcos kantáit. Ábrám kicsit zavarban volt, hogyan szólítson meg egy idegen, ráadásul meztelen nőt – de attól is félt, hogy idegenül bolyongjon a sátrak között, keresve Juditékat. Éppen eddig jutott a gondolataiban, amikor az asszony, végezve az egyik kannával, kiegyenesedett és rájuk nézett:

– Sziasztok! Kerestek valakit?

– Igen... Szia. Juditékat.

– Ha vártok, amíg megtöltöm a másikat is, megmutatom, hol laknak.

Ábrám félve mert csak ránézni: talán ötven lehetett, jó alkatú, teljesen bronzbarna – de furcsamód a legfeltűnőbb az arca volt. Olyan arc, amelyik akkor is nevet, ha néma. És ha nevet: Isten irgalmazzon a csöndnek! Szemei huncutul ugrándoztak, látszódtak, hogy mellette senki sem lehet huzamosabb ideig rosszkedvű.

– No, készen vagyunk, gyertek – rakta a kantákat a kézikocsijára. Ábrám segített neki húzni, kicsit félve, nehogy hozzáérjen a kezéhez.

Az út két oldalán mindenféle sátrak és lakókocsik, tetszetős kavalkádban. Csak pár métert tettek meg, de már úgy érezte, mintha régóta ismerné ezt a nőt, akit ruhában el sem tudna képzelni. Valami otthonosság áradt belőle.

Egy tűzrakóhelynél jobbra, a folyó felé mutatott: – Ott laknak, az öreg nyárfánál. Éreztétek jól magatokat! – és továbbment.

A megadott helyen csak Judit szüleit találták. Még alig voltak egy negyedórása a táborban, de már nem az volt furcsa, hogy a házigazdák meztelenek, sokkal inkább, hogy ők még ruhában vannak. Szinte kényelmetlen. Bár valahol kicsit groteszk lehetett kívülről, hogy a klasszikus illetan szerint átnyújtotta a virágot Judit édesanyjának, a felöltözött vendég a ruhátlan háziasszonynak.

– Judit bement a faluba, talán egy fél óra múlva jön majd. Addig itt maradtok, vagy lementek a vízhez? – Ábrám és Márta is egyre nehezebbnek érezte magán a ruhát, valahogy az már elfogadhatónak tűnt számukra, hogy mások előtt meztelenül mutatkozzanak – de az oda vezető lépésre, hogy mások előtt vetkőzzenek le, még képtelennek érezték magukat.

– Lemennénk, ha tudna... tudnál mutatni egy helyet, ahol nincsenek annyian.

– Persze, gyertek velem, fent vannak még üres részek, úgyis úszni akartam egyet. – Kiléptek a fák árnyas hűséből, lábukat szinte perzselte a parti homok, s pár percbe beletelt, amíg a szemük a három szín vakításához hozzászokott. Kék volt a folyó, fehérbe sárguló a parti fövény és zöld a táborát óvó erdő. Már voltak néhányan a parton; napoztak, fürödtek, játszottak. A leginkább meglepő az volt, hogy ezek az emberek nemcsak úgy elváltak egymás mellett, mint a normál strandon, hanem beszélgettek, s amikor elmentek mellettük, barátságosan köszöntötték őket, mintha mindannyian valamiféle testvériségnek a tagjai lennének. Testvériségnek, ahol a közösséget nem kiérdemelni kell, hanem vállalni. – Tudjátok, állítólag itt a Tiszakanyarban süt a legtovább a nap az egész folyón, pont úgy kanyarodik. Nézzétek, itt ér véget a nudi rész, itt a fánál kezdődik a textiles. Ide már nem szoktunk kijárni, se ők, ez a senki földje, itt magatokban lehettek, ha akartok. Majd szólok a Juditnak, hogy itt vagytok. Sziasztok! – mondta, majd a vízbe lépett, s hagyta, hogy az ár lesodorja a lakókocsijukhoz.

Könnyebb volt megszabadulni a ruháiktól, mint gondolták volna, hiszen a legközelebbi emberek is vagy tízméternyire voltak, elég messze ahhoz, hogy ne kelljen előttük szégyenkezni, de elég közel ahhoz, hogy meztelenségükben ne érezzék magukat magányosan és kiszolgáltatottan. Először, amikor egy labda véletlenül feléjük repült, vagy valaki elúszott előttük, még önkéntelenül is eltakargatták magukat, összehúzódtak, de talán egy fél óra elteltével már el is feledkeztek erről és csak élvezték a vizet, a napfényt és a szabadságot. Sőt volt, hogy a kóbor labdákat visszadobták, így pár percre ők is részesei lettek a játéknak.

Mintha Ádám és Éva lettek volna a paradicsomban – pár métert kellett csak észak felé elsétálniuk és akármerre néztek, egyedül voltak. Pár métert délnek – és mintha régi barátok között lettek volna. Nem akartak arra gondolni, hogy másnap dolgozni kell és még órákat kell hazafelé autózniuk este.

– Sziasztok! – érkezett meg Judit. Fizikailag a szállásukról, de valóságban a virtuális térből az igaziba. Furcsa érzés volt az élő, hús-vér nőt beazonosítani az e-mail-ekkel és csetelésekkel. – Hogy tetszik?

– Csodálatos – csak ezzel az elcsépelte szóval tudta Ábrám kifejezni az érzéseit. – Olyan, mint amilyennek elképzeltem. – Ahogy mondtad: a béke és boldogság szigete.

– És nehéz volt az első alkalom nektek?

– Szokatlan, de azért hamar megszoktuk. Könnyű volt: mindenki barátságos, mintha már régóta ismernének minket. Mintha hazaérnénk. És szép.

– Szép? A tájra gondolsz?

– Arra is. De igazán az emberek. Ahogy vállalják magukat. Van ebben valami méltóság, ami megszépíti őket. Tudod, ahogy így fekszem a homokban és a lombokon keresztül nézem az eget, arra gondolok, hogy a mindennapi életben mennyi hazugság és alakoskodás van. Az egész életünket átjárja, akármennyire is törekszünk arra, hogy őszinték legyünk – már ha egyáltalán ezt akarjuk.

És ez a hazugság mindent tönkretesz lassanként. Barátságot, szerelmet, mindent... Vajon, ha mernénk őszinték lenni, ha mernénk vállalni magunkat, azt, akik vagyunk és amit érzünk, akkor jobb lenne a világ, vagy még ez a kis látszatéletünk is összeomlana?

– Szerintem inkább élvezd, hogy itt lehetsz, hagyd a filozófiát. Majd, ha visszamész, akkor rághatod magad. Élvezd, hogy szabad vagy egy kicsit, itt nem szabad pesszimizmának lenned.

– Igazad van. Ilyenkor úgy érzem, hogy jó lenne örökre itt maradni. A gondok meg a világ majd ellesznek nélkülünk egy kicsit.

Órákon keresztül beszélgettek hármában, majdnem ugyanarról, mint korábban kettesben a világhálón, de mégis más íze, más zamata volt a szónak itt a folyóparton, látván a másikat. – Lassan idő van, az anyu azt üzeni, hogy szívesen lát ebédre titeket, ha kedvetek van hozzá.

A nők a folyót választották, s a folyóra bízva magukat leúsztak az öreg nyárfáig. Így Ábrámra maradt, hogy vállára csapva a törülközőket gyalogolva tegye meg az utat. Tanulva az eddigiekből, lábával a víz szélén lépdelve, nehogy megégesse a tűzforró homokkal, kerülgetve a vízben elnyúló vagy éppen labdázó alakokat és a várakat építgető, kagylókat gyűjtő gyerekeket. Mire leért, kiderült, hogy még nem jött el az étkezés ideje, Judit édesanyja ezzel fogadta őket:

– Még öt perc, ha van kedvetek, addig fürödjetek egyet.

– Ábrám, van kedved? – fordult Márta a férje felé

– Ha neked is – válaszolta, s egymás kezét fogva rohantak, hiszen a homok égette a talpukat, hiába locsolták a háziak rendszeresen, nagyokat ugorva a meredek parton lefele (közben arra gondolt, hogy talán többet romboltak rajta ezzel, mint a tavaszi ár) s vetették magukat a hullámokba. Mintha gyerekek vagy kamaszok lennének, gondolta magában. A pillanat, a tiszta pillanat, ami örökké tart. Csodálatosan finom volt a víz s a sodrás finoman masszírozta őket, legszívesebben ki sem jöttek volna sohasem – egészen addig, amíg nem látták, hogy Juditék lakókocsijánál valaki integet nekik.

– Megnézem, hátha kész az ebéd, majd intek, ha jöhetsz – de az asszony mintha meg se hallotta volna. Ronda dolog volt újra érezni a gravitációt, de a férfi gyanúja beigazolódott; kész volt az ebéd. Kiállt a part tetejére, s úgy intett kedvesének – és ekkor következett el az a csodálatos pillanat, amikor úgy érezte, hogy képes lenne olyan szerelemmel szeretni, mint azt a másik lányt. Nem „csak” szeretettel.

Az asszony egészen a partig úszott, s ott emelkedett ki hirtelen a vízből. Még alig barnult meg a bőre, így a vízcseppektől ezüstösen csillogott. Kezeivel hátrasimította nedves haját, és boldogan felnevetetett. Nem másnak, csak magának. Ahogy a partra lépcsőként kitett homokzsákokon elindult felfele, a homokról visszaverődő napfény aranszínűre, kis vöröses árnyalattal, festette testét, mintha nem is húsból, hanem tűzből és fényből lenne. Ábrám még soha nem látta ilyen szépnek, a legszébbnek a világon.

Ha a kezében fényképezőgép lett volna, talán el tudja kapni a pillanatot, de így csak nézte, és azt akarta, hogy ez a kép örökre bevésődjön emlékezetébe.

A nap hátralévő részét valami csendes boldogságban, finom lebegésben, mint az alig mozduló nyári fuvallat, töltötték. És amikor jöttek a rossz napok, mert olyan a világ rendje, hogy azoknak is óhatatlanul el kell jönniük, ennek a pillanatnak az emléke adott erőt.

Teltek az évek, jó és rossz napok, szüntelen forgott az idő kereke, s nem történt semmi különös, csak Ábrám hajában sokasodtak az ezüstös szálak, s minden tavasszal a szerelemfenyvük új arasszal közeledett az elérhetetlen naphoz. A naphoz, amit soha nem érhetett el.

Közben valahol a mélyben cseppenként gyűlt az a feketeség, ami, ha túlcordul, minden életet elpusztít.

Tannhäuser

Mindenkinek meglehet a maga saját örültsége, szokta mondogatni az asszony, s ennek a mondásnak igazságát Ábrám a legnagyobb mértékben igazolta. Ott volt például a diófasor, amiből legfeljebb, ha majd az unokák ehettek, ott voltak a szivarok, aminek tulajdonképpen nem szerette az ízét, de nem bírta meglenni a belőlük áradó ünnepélyesség nélkül, s végül ott volt Wagner zenéje. A férfi nem volt nagy operarajongó, de akárhányszor meg tudta volna hallgatni a Ringet, s a Lohengrin-előjátékból több erotikát érzett ki, mint akárhány évfolyam erotikus folyóiratból. Néhanéha, ha éppen egyedül volt, munka közben a Nürnbergi mesterdalnokokat füttyörészte (igaz, ha a mester hallotta volna, nem ismerte volna fel az általa megálmodott harmóniákat). Sajnos az asszonyt nem tudta behálózni ez a varázs, bár néha diófaárnyas estéken Wagner-CD-ket hallgattak. Illetve egészen pontosan nem lehetett volna azt mondani, hogy unta volna, vagy nem tetszett volna neki, de értetlenül látta, hogy a férfi arca hogyan változik meg, hogyan szellemül át ezt a zenét hallgatva. Idegen volt neki, sőt néha talán félt is attól a világtól, amiben a férfi ilyenkor otthon volt, s ami előtte sohasem nyílt meg. Nem mintha botfüle lett volna, sőt talán jobban is értett általában a zenéhez, mint a férje, de ez a világ, ennek a világnak a nagysága, az isteni volta neki mindig is idegen maradt.

Ha a férjére nézett, meg tudta érteni, hogy Hitler a wagneri zenével hogyan tudta fanatizálni a német népet, hogy a Walkürok lovaglását hallgatva miért érezték úgy, hogy a Stukákkal végig kell bombáznuk az egész világot. Hogy miért hagyták, hogy csodá-

latos fővárosuk az Istenek alkonyának hangjaira porrá égjen a berlini csatában... Miért hitték úgy, hogy ők az istenek, akiket az alacsonyrendű népek, a nibelungen, akik arra sem méltók, hogy a napfényen élnek, arannyal és hitellel megkötozzenek. Ezekben a pillanatokban félt, s egyben féltékeny is volt, mert ő nem tudta átélni ezt a csodát. Néha egy-egy pillanatra őt is elkapta a zenedráma ereje, de mindig összerázkódott, mint aki elbóbiskol egy-egy tört másodpercre az ébrenlétre rendelt időben.

Persze soha nem veszekedtek ezen, még csak meg sem fodrozta boldogságukat és szeretetüket, de valahol ott volt közöttük, s talán minden másképpen alakul, ha a férfi odafigyelt volna erre – de mint általában a férjek, vak volt arra, ami felesége lelkének titkos rejtekeiben folyt, vagy éppen nem volt meg. S furcsa módon, ahogy lassacskán, lépésről lépésre egyre inkább beleszerelmesedett, egyre inkább egy idealizált kép kezdett élni a nőről, s egyre kevésbé látta, hogy miben különböznek, hogy ami neki a menny, az a másiknak a szenvedés.

Több mint három éve voltak már házások a polgári törvények szerint, s Ábrám egyre inkább megbizonyosodott arról, hogy a szerelmük valós, ezért elhatározta, hogy rendezi a dolgát Istennel és Kedvesével, s a templomban is megesküsznek. Tudta, babonáság és pogányság, de titkon azt remélte, hogy ezután talán gyermekkel is megáldja őket az Úr. De ha ezt nem is adja meg, de talán a szentség ereje segíti őket, hogy átéljék ennek hiányát. Jó volt eljátszozni ezzel a gondolattal.

Sajnos az etikett nem intézkedik arról, hogy egy férjnek hogyan kell megkérnie felesége kezét, Ábrámnak sokat is kellett törnie ezen a fejt. Egy tökéletes napnak kell, hogy a beteljesedése legyen az „asszonykérés”. Vissza kell menniük egy pillanatra a gyűlölt, mégis életet adó városba. Délután egy séta a Várban, utána egy kellemesen könnyű vacsora egy elegáns étteremben, majd az Operában meghallgatják a Tannhäusert, hazafelé menet pedig a kocsival hirtelen megáll a folyóparton, igen, a sötétben nem fogja észrevenni, hogy letérnek az útról, vagy ha igen, azt mondja majd, hogy csak levágja az utat. Amikor megállnak, kiveszi a csomagtartóból az odakészített rózsacsokrot, letérdel előtte és megkéri a kezét. Vörös rózsával, olyan mélyvörössel, amit minden férfi csak egy asszonymak adhat az életben, mert az a teljesség, a mindent betöltő szerelem jelképe. Igen, majd az asszony megszártítja és ki fogja függeszteni a legszebb szoba legszebb pontján, s mindig elmosolyodik, ha ránéz. Gyönyörűnek tartotta a tervet, s heteken keresztül ízlelgette magában, szervezte, készítgette, míg végül egy nap az asszony elé állt, s kimondta, hogy szeretne neki egy szép napot ajándékozni.

Az asszony szerette férjével ezeket a – ahogy ő nevezte – „görbe” napokat. Bár szerette az életüket, jó volt néha kitörni belőle, s valami mást, valami ünnepélyeset csinálni. Mást, valami mást, csak ennyit.

Kezdetben minden jól alakult. Kéz a kézben sétáltak a várban, az öreg gesztenyefák alatt megálltak csókolózni, mintha ifjú szerelmesek lettek volna. A vacsora tökéletes volt, az ízharmónia teljes, csak a bor hiányzott, de hát aznap éjjel még haza kellett érniük, s Ábrám iránti tiszteletből a nő sem ivott semmi alkoholt.

S végül eljött az Opera ideje is.

Sok-sok éve nem adatott meg Ábrámnak, hogy Wagnert valódi zenekartól halljon, mindig csak a rádióban, esetleg CD-n. De aki ismeri a wagneri zenebirodalmat, tudja, hogy elektronikus hanghordozón a töredékét sem lehet átélni annak, mint az élő zenében. Nincs az a tökéletes hifi-berendezés, ami képes lenne visszaadni azt a hallás határán játszó dallamtöredéket, amivel indul egy-egy motívum, míg a teljes

hangerővel játszó zenekart csak torzulva adja vissza a legtökéletesebb hangfal is. Ábrám türelmetlenül várta, hogy milyen hatással lesz feleségére az élő zene. Remélte, hogy most ő is át fogja élni ugyanazt a csodát, mint ő. Nem akart arra gondolni, hogy vannak emberek, akiknek az életébe sohasem jelenhet meg a csoda – ők az élet teljességét másképpen érik el. Ha elérik egyáltalán.

S az első hangokkal elsüllyedt körülötte a világ, csak ő volt, s a középkori legendából születő zenedráma. Történt azonban valami, amire nem számított. A történet nem az ismert cselekménysor volt, hanem a saját életére ismert benne. A Vénusz-barlang nem valahol Wartburg vára mellett volt, hanem Csillagváron, ahol az Álomlánnyal találkozott. A balett, ami miatt a párizsi aranyifjak megorroltak Wagnerre, az a tánc volt, amiben egybefolyt parázna vágyban a testük. A lovag kiáltása: „Nékem az üdv csak Mária!” az ő vágya volt, hogy bűneitől és üres életétől megszabaduljon. A thüringiai udvar, az értetlen lovagok a régi élete volt, a munkahelye, ahol senki sem tudta megérteni, se barátnak mondott személy, se kollega, hogy valójában mi is az élet, mert csak a középszerben éltek, félúton lebegve a semmiben a szenvedélyes bűn és a szenvedélyes jó között. Erzsébet, aki szerelmével megtisztítja a bűnébe visszahajló lovagot, a lány volt, aki neki ajándékozta az életét, s ha kellene, meg is halna érte. Ami Tiszakanyarban elkezdődött, most a beteljesedés határához ért.

Soha még ilyen szerelmet nem érzett az asszony iránt. S amikor a zarándokmotívum újult erővel visszaharsogott, úgy érezte, most azonnal szerelmet kell vallania a nőnek, ha nem is hanggal, de egy pillantással, egy alig látható cirógatással a combján, amiben minden benne van, amit meg fog érteni, mert szereti. Erővel kellett kényszerítenie magát, hogy egy pillanatra el tudja fordítani a fejét Wagnertől és a varázsából kivonja magát, mert úgy visszahúzta, mint hajnali ébredéskor az álom.

Az asszony kicsit unatkozott, de férje kedvéért megpróbált érdeklődő arcot vágni. A díszleteket nézte, gyakorlott háziasszonyszeme észlelte, hogy hol kellene tisztítani, melyik jelmez volt varrták, s minden erejével azon volt, hogy el ne bóbiskoljon, bár a hangorkán ebben hosszú távon úgyszólván megakadályozta volna. S kicsit bosszantotta is, persze nem mutatta volna ki a világért sem, hogy hiába vannak együtt, Ábrám csak a zenével foglalkozik, s egy pillantásra sem méltatja. Hálás volt neki, amikor végre, egy hosszú zenei szakasz közben rápillantott, de önkéntelenül is csak annyi csúszott ki a száján: – Sokáig tart még?

Ha sósavat önt a férfi arcába, akkor sem tudta volna jobban megbántani. Hát hiába volt a vágya, hogy megtisztuljon, hiába szakított a bűneivel és az értéktelen életével, az asszony nem képes ezt megérteni? Ha ő Tannhäuser, akkor valóban az a sorsa, hogy a barátai kiátkozzák az énekéért? Ebben a pillanatban értette meg, hogy az asszony világa soha nem lehet az ő világa, mindörökké idegenek maradnak egymásnak.

Hogy az opera valóban az ő sorsa: az a világ, amelyikhez tartozni akar, soha nem fogja befogadni, s az, amelyik befogadja, ahhoz ő nem akar tartozni, mindig csak hontalanul fog bolyongani a béke és a boldogság között, miközben egyik sem lesz sohasem sajátja?

Talán ha nem történik semmi, akkor is megmarad a fájdalom, de az indulat eltűnik, azonban a nő egy újabb, immár végleges hibát is elkövetett. Egy nagyon kicsi ásitást nyomott el.

Ábrám később sem tudta megmagyarázni, hogy miért gyűlölte meg ebben a pillanatban a feleségét. Talán azért, mert neki ez fontos volt, mert hónapokon keresztül szervezte ezt az estét, s álmódzott arról, hogy milyen jó lesz? Vagy azért, mert úgy érezte, hogy a dalnoklovaggal együtt őt is elveti a nő? Mert ekkor döbrent rá, hogy mennyire különbözik az a hús-vér ember attól, akit elképzelt magában, akiben hinni akart? Talán azért, mert ezzel a meggondolatlan kérdéssel és az elharapott ásitással a nő örökre a középszer tagjai közé sorolta magát?

Közben az ének csak folyt tovább, mint a Tisza vize, mikor tavasszal mindent pusztítva kiárad:

*„ahogy e bot kezemben soha többé
nem hajt friss zöld lombot,
úgy néked sem lesz megváltásod
a poklok tüzeitől soha!”*

Rá kellett döbennie, hogy a zene, ami neki a mennyország, az asszonynak pokol, vagy legalábbis tisztító tűz. Megsajnálta, de már nem szerelemmel, hanem ahogy egy megkínzott kutyát szokás, s elhatározta, nem hagyja szenvedni tovább, s csendben kiosontak a padsorok között, s hazaindultak.

Nem hallották már, ahogy a zarándokkórus meghozza a kisarjadt botot, a megváltás és a megtisztulás jelét. Nem hallották már az énekszót: *Boldog a bűnös, kit angyal védett, s üdvét az égben kikönyörögte...*

Egyenesen hazamentek, nem álltak meg a folyóparton, hagyta, hadd kókadozzon a virág a csomagtartóban, legszívesebben még rá is taposott volna. A nő túl fáradt volt ahhoz, hogy megérezze a hangulatváltozást, csak hálás volt a férjének, hogy a kedvéért még Wagnerről is képes volt lemondani, s elhatározta, hogy ha hazaérnek, egy csodálatos szerelmes éjszakával fogja megajándékozni ezért a napért.

Üzenj, te is nekem...

Ősz volt már, Szent Kereszt ünnepét írta a naptár, csontig és lélekig hatolt az éjszakai hideg, tiszta volt az ég, s a hatalmas tejút alatt fázva remegtek a csillagok, mikor végre hazaértek. Az asszony a fürdőszobában készülődött, a férfi levette a nyakkendőt és a mellényt, egy kabátot vetett a hátára, s nekiindult, hogy szokása szerint még egyszer körbejárja a tanyát.

Nem tudta miért, hiszen nem volt ünnepnap, amit tervezett, önkéntelenül is szivart gyújtott. Talán ebben a pillanatban vált a szertartásrendből rossz szokás. A virágot kivette a csomagtartóból, s a birtok legtávolabbi sarkába vitte és kidobta. Száradjon el, rohadjon el a szemétben, ahogy a szerelmük is. Gyűlölet volt benne és magány. Csalódott volt. Nem azért, mert az asszony elbóbiskolt, az egész világban csalódott és az egész életben: hogyan is hihette, hogy be fogja fogadni a világ. Magára volt dühös. Mert az Álomlánnyal megismerte a szenvedélyt, s hiába hitte, hogy vissza tud térni az egészségesek, a normális emberek világába, az már nem tudta őt befogadni. Mert zseni volt Wagner: pontosan megsejtette, hogy a Tannhäuserek énekét képtelen meghallgatni a világ. Vajon mikor volt ő igazából önnönmaga: amikor az Álomlánnyal tépve-gyűlölve az életet szeretkezett a földön, vagy akkor, amikor úgy érezte, hogy óvnia és védenie kell azt a szerencsétlen lányt a folyóparton? Mikor? A Tannhäusereknek nincs otthonuk, csak az állandó zarándoklat, őrlődés a két világ között.

Hideg éjszaka volt, tisztán ragyogtak a csillagok.

Összehúzta a vállán a kabátot. Egy pillanatra, arra gondolt, hogy az asszony már kijött a fürdőszobából, s talán várja őt az ágyba – de képtelennek érezte magát arra, hogy bemenjen hozzá, megérintse és úgy tegyen, mintha semmi sem történt volna és szeretkezzenek. Szeretkezzenek? Ha az a szeretkezés, amit az Álomlánnyal átéltek, akkor soha nem is szeretkeztek, inkább valami félig unt szertartást műveltek. Az a tűz sohasem volt benne. Nem, nem az volt a bűn, amit akkor az Álomlánnyal művelt, hanem az, hogy amit most Mártával, azt is szeretkezésnek nevezte. A hazugság nagyobb bűn, mint a paráznaság. A hazugság, ami mindenből kioldja a lényegét, s mint üres vázat hagyja maga után a hazugságot. Irtózott volna? Talán igen, utálkozott, de nemcsak az asszonytól, hanem az egész világtól, benne magától is, hiszen eddig az estéig szerette, ahogy hitte, lassan már-már szerelemmel, ezt a teremtményt. Egy pillanatra megijedt, mert nem hitte volna, hogy képes lenne így érezni a másikkal kapcsolatban. Gyűlölöm? – kérdezte meg önmagát, de rögtön el is szégyellte magát. Szinte fizikai fájdalmat érzett, s meg kellett támaszkodnia a diófában. Hogy juthatott idáig? Egyetlen szerencsétlen pillanat miatt. Szeretem, szeretem, szeretem, mondogatta magában egy pillanatnyi szünetet sem engedve, bízva abban, hogy ha százezerszer elismételgeti, önmagát is meggyőzi.

Az asszony eközben megfésülte haját, az ünnepi kölnivel felillatosította magát, s meztelenül várta a takaró alatt a férfit. Hiszen annyira szereti, hogy még Wagnerről is képes volt lemondani, pedig az nagyon-nagyon sokat jelent neki...

A csillagok magányosan fáztak, elképzelhetetlen magasságban attól a fagyásnak induló sárgolyótól, ahol mi emberek élünk és szenvedünk, s azt képzeljük, ezek a nevetséges dolgok jelentik a világegyetem lényegét.

A férfi rágyújtott a harmadik szivarra is. A nikotin már kezdte magát beleívni a szervezetébe, s enyhe hányinger mellett újra érezte azt a finom lebegést, ami miatt annyian hódolnak ennek a káros szenvedélynek.

Tudta, hogy be kellene mennie, odabújni a nő mellé és szeretettel, nem szenvedéllyel, átölelnie. Minden újra a régi lenne, minden jó lenne. De olyan szépek voltak a csillagok, s bár csontig hatoló hideg volt, szép volt az éjszaka.

Vajon most mi lehet a Vénusz-barlangban? Mi lehet, most az Álomlánnyal? Jó lenne azt hinni, hogy éppen most ő is kinéz az ablakon a csillagos égre, s rá... nem, nem is rá, csak a múltjára gondol, amiben egy lenge álmokképként ő is feltűnik. Vajon ő megtalálta a helyét a világban? Boldog a férjével és a gyermekével? Vajon született még egy gyermeke, esetleg egy kisfia azóta? Biztos az is olyan gyönyörű szép kisgyerek, mint az anyja vagy a nővére. Mit nem adna azért, ha csak egy fél órára találkozhatna vele; nem azért, hogy még egyszer átélje azt a szenvedélyes szeretkezést, amit egykor, hanem csak azért, hogy megkérdezze, hogy mi történt vele, hogy él... Nem kérne semmi mást az élettől, csak ezt a fél órát, utána bármi jöhetne. Talán nem is kellene fél óra, elég lenne pár perc is, talán még az sem kellene, hogy kettesben legyenek, akkor is megérezné a választ a kérdésére, ha csak a tömegben állnának egymás mellett néhány pillanatig... Hogy a fülébe súgná, amit azon az éjjelen nem hitt el: hogy szép és hogy szereti. Vajon, annyi év után, gondol-e még rá? Emlékezik-e rá, vagy teljesen jogosan kitörölte régi életével együtt a fejből, s most már csak az újnak él?

Egy régi dal motoszkált benne, ami talán éppen erről szólt, de nem sikerült összeraknia a szavakat.

A szívem üzen neked... érezned kell, hogy szeretlek... amíg csak a csillagok fenn ragyognak az égen. Egyedül vagyok és nézem a csillagot, amit még együtt választottunk, és erre a csillagra bízom az üzenetemet... Üzenj te is nekem ezzel a csillaggal, hogy visszatérsz hozzám, s én várni foglak. A sírig és azon túl is. Csak mondat-töredékek, félresiklott szavak, és elcsúszó szavak. Nincs dal. Olyan, mint az élete. Nagyon nem jött össze a szöveg, csak a szivar fogyott, s az idő telt.

Közben az asszony várt, mindhiába. A szeretet érzés lassan-lassan átadta a helyét valami másnak, valami sötétnek és gonosznak. Először csak a türelmetlenségnek: hol maradhat ennyi ideig. Aztán egyre jobban érezte ruhátlanságát. Furcsa dolog a meztelenség: néha a teljes kitárulkozás a szeretett lénynek, de szinte csak egy lehelet választja el a végtelen megalázottságtól. Elég a legkisebb megaláztatás, az önátadás vágyának visszautasítása, hogy a szerelem gyűlöletté, az önzetlenség önsajnálattá váljék. És a várakozás percei, majd negyedórái, mind-mind újabb és újabb megaláztatást jelentettek a nőnek.

Azzal az érzéssel aludt el, hogy gyűlöli a férjét, aki magára hagyta ezen az éjszakán.

Ábrám lassan az utolsó szivar végére ért. Érezte, hogy be kell mennie a lakásba, akármennyire is nem akarja, fürdenie és borotválkozni, a hideg már elzsibbasztotta az arcbőrét, s közben kigondolnia a szavakat, amivel ki tudja engesztelni kedvesét. Hiszen nem tehet róla, hogy nem szereti ezt a zenét, hogy más gondolt a szenvedélyről, hogy nem érti meg, hogy ezek mit jelentenek neki. Hiszen szereti őt, megpróbálja megérteni az ő világát, még akkor is, ha nagyon más, mint amiben korábban élt, tulajdonképpen jó ember. Nem gondolt bele, hogy ez a „tulajdonképpen” szó a legmélyebb sértés és megaláztatás, amit csak gondolhatott a másikról. Azonban de, és mi számít jobban: a zenei ízlése, vagy az, hogy neki ajándékozta az életét?

Szégyellte magát az előbbi gondolataiért, hogy az Álomlánnyra gondolt. Mintha gondolatban házasságtörést követett volna el. Nehéz volt befele indulnia, mint a kisgye-

reknek, aki rossz fát tesz a tűzre, s utána nehéz anyjához bújnia, nem a büntetéstől való félelmében, hanem mert lelkiismerete bántja.

Már aludt a nő, mikor a férfi mellébújt az ágyba. Hideg volt a férfi teste, hideg volt az asszony lelke abban a pillanatban, s anélkül, hogy felébredt volna, megborzongott, összerándult és félálomban lebegve ellökte magától férjét, majd magára húzta a takarót.

Ábrán nehezen aludt el, de az asszony álma sem volt nyugodt.

Másnap reggel szeretetben ébredtek, mind a ketten bocsánatot kértek előző esti buta viselkedésükért, de valami azon az éjszakán végleg megszakadt. Ábrám azzal kezdte a napot, hogy kiment és néhány lapát földet szórt a virágcsokorra, és többé nem tervezgette, hogy templomban is megesküdjenek, a nő pedig soha többet nem kezdeményezte azt, amit a Biblia úgy nevez: „együtt lenni”. Ha mégis együtt voltak, lélektelen rutin volt, vagy ami a legrosszabb: megjátszották, hogy több.

Nyáridő

A csonthideg télre forró nyár következett. Ábrám lelassult a házépítésben, pedig lett volna még bőven dolog a ház körül, inkább, ha az asszony hazatért a városbeli munkából, lerakta a munkát, kimentek napozni és fürdeni a folyóra. Sajnálta szegényt, hogy naponta be kell járnia Érsekire az irodába, de hiába kérte, nem akart otthon maradni.

– Hogyne, hogy a kitarítottad legyek! Vagyok én olyan asszony, aki el tudja tartani magát! – nevetett, de ez a nevetés már nem az az őszinte kacagás volt, mint egykoron.

Egyszer Ábrám azt hallotta valakitől, hogy a szeretet azt jelenti, hogy el tudjuk fogadni, amit a másik ad, amikor elhisszük neki, hogy szeretetből és nem viszonzást várva adja. Amikor bízunk benne és el merjük fogadni, mert tudjuk, hogy ezzel szerezzük a másoknak az igazi örömet.

Márta már nem tudta így elfogadni, amit a férfi adott, legyen szó akár egy kis darab csokiról, vagy az életéről. Mintha, legalábbis érzelmileg, szabadulni akart volna, mintha már azon gondolkozott volna, mikor és hogyan szabaduljon a közös életükből – ha nem is teljesen, de egy kicsit. Mintha fojtogatta volna közös életük, a másik szeretete.

Ekkortájt szokott le arról az asszony, hogy reggelenként együtt főzzék a kávé. Jobb lenne leszoknom, hártotta a férjét, de egyszer a férfi a kocsiban egy üres kapucsínós poharat talált – abban a pillanatban értette meg, hogy nem a kávéról, hanem a vele töltött reggelekről akar leszokni. Másnap a faluban vett egy csomag kapucsínóport és következő reggel kirakta a gőzölgő italt, tejjel és fahéjjal, ahogy kell, a konyhaszatra. Amikor a nő elviharzott, látta, hogy a csésze érintetlen. Kiöntötte a lefolyóba a kihűlt lötytyöt, a porokat pedig berakta a konyhaszekrénybe.

Attól a naptól kezdve már ő sem főzött magának kávé. Ha szükségét érezte a koffeinnek, hát forró vízzel felöntött egy három az egyben-t – a hatás ugyanaz, csak a szertartás hiányzik. De, vigasztalta magát, a reggeli kávé nem a világ. Attól még szeretik egymást.

Az estéket a folyónál töltötték, ez a szertartás legalább megmaradt. Mintha minden egyes alkalommal kicsit újraélték volna első találkozásuk földies csodáját. Persze egyikük sem szerette a hétvégéket, amikor heringként zsúfolódtak a parton a strandolók, de a hétköznapi esték, amikor kettesben voltak a parton, csodálatosak voltak. Ilyenkor átkarolták egymást, s minden olyan volt, mint régen, vagy legalábbis majdnem.

Egy különösen fülfedt nyári nap után, amikor a nő csak hosszas vergődés után ért haza, újra ott ültek a folyóparton, egy kidőlt fatörzsön, miközben hagyták, hogy lábujjaik között a víz sodrása csiklandozzon.

Csendes nap volt, Ábrám, mint mindig, első találkozásukra gondolt, a szemével a túlsópartot kereste, pedig az ár és az idő a találkozás minden nyomát elmosta, mikor a felesége, mintha valami huszadrangú dologról lenne szó, megkérdezte:

– Mondd, szeretted Verát?

– Kicsodát? – kérdezett vissza, de inkább csak azért, hogy legyen ideje gondolkodni a válaszon: túl váratlan volt a támadás.

– Ne játszd meg magad: a feleségedre gondolok, az elsőre, nem rám.

– Hát rá gondoltál... – olyan figyelemmel nézte a kis kavicsot a lábánál, mintha életében még egyetlen szilárd halmazállapotú tárgyat sem látott volna. – Hogy jutott eszedbe?

– Ne sumákolj! Válaszolj igennel vagy nemmel: szeretted?

– Azt hiszem, igen. Igen, szerettem. De erre csak akkor jöttem rá, amikor meghalt. Vagy csak az után. Nem tudom. Addig csak úgy voltunk egymás mellett. Amikor elment, akkor döbbsentem rá, hogy milyen boldogok is voltunk.

– Azt mondd, csak úgy voltatok egymás mellett. Úgy, mint velem?

– Ezt hogy érted? Szerinted mi csak úgy vagyunk egymás mellett?

– Válaszolj! Jobban szeretted, mint engem, kevésbé, vagy ugyanúgy? – A férfi legszívesebben azt válaszolta volna, hogy nincs joga ilyet kérdezni, miközben érezte, az asszony azt várja, hogy igent mondjon neki, hogy igen, őt jobban szereti, de képtelen volt ezt kiejteni a száján.

– Szerettem őt, s azt hiszem, ha nem halt volna meg, akkor ma is együtt élnénk. Talán nem olyan boldogan, mint ahogy veled, de jó lenne. – Hiteltelen volt, ahogy mondta és ebben a pillanatban halálosan gyűlölte magát, hogy nem tud jobban hazudni. – Te más vagy, ahogyan más volt ő is. Nem tudom megmondani, hogy melyikőtök szeretem vagy szerettem jobban. Szeretlek – ennek a szónak szerintem nincs fokozása. Vagy szeretünk valakit, és akkor mindenünket, az éltünket és a halálunkat is képesek vagyunk odaadni neki, vagy nem, de az akkor nem is igazi szeretet.

– Az életedet odaadtad nekem, talán halálig is tart, de a szíved... Engem igazán szeretsz? Legalább annyira, mint Verát?

– Jó néhány év óta élünk együtt. Neked ez még kérdéses? Ha magad nem tudsz válaszolni arra, hogy szeretlek-e, akkor én hiába mondanék bármit, úgysem hangzana igaznak.

– Kerüld a választ. Mondd ki, hogy szeretsz, már nem kérem azt, hogy tedd hozzá, hogy jobban vagy kevésbé. Csak egyetlen szóval: szeretlek.

– Szeretlek.

– Ne így, mondd szenvedéllyel, ahogy még sohasem mondtad, mondd szenvedéllyel, ahogy szerelmes éjszakákon szokták mondani, vagy lánykérés során!

– Csak így tudom. Ha nem elég, másképpen nem vagyok képes.

– Akkor legalább azt mondanád, hogy gyűlölsz! De te még arra sem vagy képes! Olyan vagy, mint egy hal, nincsen benned sem szeretet, sem gyűlölet! – Hiába várta, a férfi nem válaszolt semmit.

– Szerintem te még most sem engem szeretsz, hanem azt a Verát, ezért tartod abban a szobában bezárva az emlékeidet. Mit őrizgetsz ott? Meztelen fotókat róla? Vagy a szerelmes leveleket? Fogadjunk, hogy napközben állandóan azokat nézegeted!

– Évek óta egyszer sem voltam abban a szobában, hacsak nem a beázásokat néztem tavasszal, vagy egérfogókat helyeztem el ősszel. Nekem csak te vagy, hidd el, kérlek. Nem tudom szép szavakkal mondani. Szeretlek. Az életem egyetlen célja, hogy boldoggá tegyelek.

Azt kérdezed, szoktam-e rájuk gondolni? Néha eszembe jut Vera: mintha valahol a közelemben lenne, s azt mondaná, remélem boldogok lesztek, kérlek, már csak az én emlékemért is tedd boldoggá őt. Nem szoktam róla ábrándozni. Tudod, miről szoktam? Arról az első napról, amikor alig ismertük egymást, mégis le tudtunk vetközni egymás előtt, nem szégyelltük a ruhátlanságunkat, és teljesen megnyitottuk egymás előtt a lelkünket. Vagy Tiszakanyarról. Most már tudom, az volt életem egyik legboldogabb pillanata. Ha álmodni szoktam, erről álmodom. Hogy újra meztelenül úszunk a folyóban, s újra egymás mellett fekszünk a parton. Hogy nem felejtsem el Verát, kérlek, hidd el, nem azt jelenti, hogy kevésbé szeretlek téged.

A másik lehajtotta a fejét, mint aki kissé szégyelli magát.

– Ne haragudj, kérlek. Csak nehéz volt a mai napom. Tudod, ez a fülledt hőség, meg a munka, meg a közlekedés, egyszerűen kiborultam. Kérlek, felejtse el. Butaság volt. Tudom, hogy te jó ember vagy és tényleg szeretsz engem. Nem tudom, mi volt velem. De már vége.

A férfi megpróbált jókedvűnek látszani:

– Spongyát rá, de csak egy feltétellel: ha ledobunk mindent és úszunk egyet, úgy, ahogy régen és összeölelkezünk a vízben, és otthon megpecsételjük a békét. – Érezte, hogy ezek nem az ő szavai, hogy hamisan pengnek, de tudta, hogy mondania kell valamit, mert a csend gyilkos lenne most.

– Jó, tényleg jó lenne – de nem látszott rajta, hogy valóban lelkesítené az ötlet. Lassan bújt ki a ruhájából, félénken bújtak ki mellei, ahogy húzta lefele, kicsit oldalt fordult, mintha szégyellné magát férje előtt, s sokáig pihent a fürdődressz az ágyékán, mielőtt teljesen levetkezett volna. Nem mondott semmit, csak ült, maga elé húzva a lábát, átkarolva a térdeit.

– Ha nem akarod, nem kell, csak gondoltam... – szédült el a férfi szájában a mondat vége.

– Inkább ne. Ma valahogy, nincs hangulatom hozzá. Majd otthon... – s megpróbált csábítón mosolyogni, de nem igazán sikerült, a férfi azonban már a szándékért is nagyon hálás volt. – Lehet, hogy már öreg vagyok az ilyen dolgokhoz. Nem vagyok az a forrófejű kislány, akit megismertél. De azért szeretlek.

Erdély

Damnátnak nagyon jó irodalomtanára volt gimnáziumban: nemcsak a kötelező vörös és rózsaszín költőket és írókat tanította meg, hanem azokat is, akik a hivatalos irodalom szerint nem léteztek, vagy éppen a határon billegtek. Kamaszkorának telét hol a Szőnyi festményeket idéző Babits jeremiádák színezték át, hol Pilinszky abszurdnak tűnő, mégis harmonikus sorai lelkesítették fel. Máskor Wass és Mécs egymással táncoló, egymásnak felelgető verseit boncolgatták, néha pedig Reményik kétségbeesett kiáltásába dermedtek bele. De a kedvence Dsida volt.

*Azt mondják, kerülöm a nevedet,
nem beszélek rólad, nem dicsérlek,
mert a Gonosz csókolta meg a számat.*

*Pedig a gyantaszagú fenyvesekben
mindig levett kalappal járok,
sebes, mély vizeid bennem zúgnak.*

*Ma órákon át gyermekes örömmel
néztem, hogyan halásznak a vén
parasztok a zajló Maroson*

*s mikor a szabályos, négyszögű lékből
halat rántott ki valamelyik,
úgy-e hogy neked köszöntem meg?*

*És mégis kerülöm a nevedet,
melyet káromkodó kocsisok és
esküdöző kalmárok szájából hallok,*

*melyben önhitt szónokok dagasztják
nagygyá magukat s pletykaszájú
vénasszonyok lubickolnak bóbiskolva,*

*mely úgy elkopott ércnyelvünkön és
szánkron, mint egy ócska köszörűkő
és már-már semmit sem jelent.*

Gyönyörű versnek tartotta akkor is, most is. A címe Erdély, de benne van minden, ami szép, vagy amit akkor Ábrám szépnek tartott: Isten, tiszta arcú lányok szeretete, a létező és a vágyott otthon... Azóta, hogy félig gyerekként, teljesen felnőttnek képzelve magát egy nem hivatalos szavalóversenyen, ezt a verset mondta, mindig arra vágyott, hogy egyszer eljusson Erdélybe. Talán nem is abba jól körülhatárolható földrajzi egységbe, aminek hosszú időn keresztül alig volt szabad leírni a nevét, hanem abba a tündérvilágba, amit valahol minden magyar, legyen egyébként sváb, tót vagy zsidó származású, igazi, titkos otthonának, éne jobbik részének érzett. De az utat évről évre halasztgatták. Volt már Görögországban, Észak-Afrikában, Német- és Franciaországban, de az erdélyi havasok elérhetetlenek voltak a számára. Verának néha megpróbálta felvetni, hogy oda is menjenek el egy nyáron vagy télen, nem is ellenkezett erősen, de valahogy végül mindig máshol nyaraltak.

Most azonban elhatározta, hogy ezen a nyáron elmennek Erdélybe. Nemcsak arról volt szó, hogy régóta vágyott oda, de éreznie kellett, hogy kapcsolatukban nemcsak megjelentek az első repedések, hanem egyre jobban mélyülnek is. Gyűlölte magát, mert érezte a tehetetlenséget, hogy nem tud semmit sem tenni ellene. Miközben az-

zal nyugtatgatta magát, hogy már sokszor voltak mélypontok és válságok, és mindig kijöttek belőle, tudta, hogy ez most hazugság és megjelent valami sötét és gonosz közöttük, amit nem tudott néven nevezni, de érezte, hogy ott van és elpusztít mindent, ami összeköti őket. Nem voltak veszekedések közöttük. Nem volt vita, csak amikor hazaérkezett az asszony, ajkai egyre hidegebben csókoltak, amikor ölelte, egy pillanatra mintha mindig megfeszültek volna az izmai. Ha a szemébe nézett, elkalandozott a pillantása, vagy lesütötte. Egyre kevesebb diófa-árnyas este volt, s egyre több sorozatot nézett a nő a tv-ben. Ábrám mindeközben a munkájába temetkezett, mintha azzal tudná újraépíteni boldogságukat.

Remélte, hogy a hétköznapiakból, legyenek bármilyen úgymond boldogok is, való kiszakadás gyógyír lesz. Mert kell egy közös élmény, amire jó lesz visszaemlékezni, ha egyszer felmerül valamelyikük rejtett gondolatában, hogy vajon megéri-e együtt lenniük. S bár ez a terve végül is megbukott, de ebben az életükben talán ez volt az utolsó igazán boldog, igazán felhőtlen hetük.

Beletelt egy kis internetezésbe, néhány telefonba, de sikerült a Székelyföldön szállást foglalniuk. Nem volt nehéz falusi barátait megkérni, hogy nézzenek a ház után egy hétig, hiszen a hűséges házörzőn és egynehány hűtlen macskán kívül más háziállatuk nem volt, legfeljebb kis locsolást vágyott a föld.

Azután eljött a nagy nap. Hajnalban még egyszer végigjárták a házat, mikor lenyomták a kilincset, kicsit talán meg is simogatták, aztán az első napsugarakkal ők is útra keltek.

Egyre messzebb maradtak a jól ismert városnevek, míg végül átkeltek a légiesnek mondott, mégis nagyon is létező határon. Majd a helységnevek hirtelen ismeretlen hangzásúvá váltak, hiába tudták, hogy valahol a mélyben, a lakosok tudatában rejtve ott visszhangzik a régi magyar és német név is, fenyegetően meredtek rájuk táblák az út mentén. Először Aradon álltak meg, hogy tiszteljenek a Szabadság-szobornál. Látszott, hogy a románok nagy becsben tartják a szabadságot, hisz még a szobrát is gondosan elzárták, nehogy valaki megrövidítse.

Lippa és Déva vára csábítóan magasodott föléljük, de inkább pihenés nélkül hajtottak tovább a Hargita felé. Lippa, ahol magyar ölt magyart, hogy kedvére tegyen a töröknek, hogy végül csak románok maradjanak a vár alatt. Déva, ahol a mai mohos falakért ártatlan asszonyi testet égettek – de ami alól egy kis csillagösvényen mégiscsak útjára kelt a remény. Olyanok voltak, mint az önpusztító, mégis mindig megmaradó, újrakezdő magyar szellem mementói.

Nyomasztó volt az út. A kocsiból nézve irtózatosan szemetesnek és szegénynek tűntek a dél-erdélyi városok és a falvak, kivéve a csillogó-villogó hagymakupolás templomokat, amelyek szemmel láthatóan az egyetlen új beruházások voltak még a legkisebb faluban is. Igaz, Ábrám nem nagyon tudott figyelni, elég volt neki a kátyúkat és a művészi összevisszaságban az út közepén hagyott kátrányhalmokat és köveket kerülgetnie. Néhányszor megálltak, a térkép fölé hajolva megnézni, hogy jó helyen vannak-e, hiszen elképzelhetetlennek tűnt, hogy ilyen rossz legyen egy országos főútvonal. De, bár nagyjából fele olyan gyorsan haladtak, mint előzetesen számították, végül csak megérkeztek a Hargita határára. Sötét volt már, így nehéz lett volna megállapítani, hogy lassan vagy gyorsan történt a változás, de egyszerre csak azt vették észre, hogy az emberek tán itt sem gazdagabbak, mint az eddigi tájakon, de valahogy mégiscsak érezték, hogy más világba csöppentek.

Otthon voltak. Az utcák rendezettebbek voltak, több volt a virág, s kevesebb a szürkeség, a települések helyel-közzel ki voltak világítva, s ami a legfontosabb, valami végtelen békesség áradt az emberekből.

A következő napokban a vidéket járták – néha a turistacsalogató látványosságokat, néha a természeti szépségeket, de néha csak leültek a faluban, s élvezték azt a hangulatot, ami hasonló volt, mint otthon, mégis teljesen más. Talán az arcok különböztek a legjobban. Nem mintha mindenki mosolygott volna, mint egy idétlen prospektusban, nem a boldogság sugárzott róluk, de mindegyik arc jellegzetes volt. Egyedi és megismételhetetlen, évtizedekről, évszázadokról mesélt. Mindegyik szem-pár mögött az ember egy drámát látott, egy talán nem túl vidám, de mindenképpen szép történetet.

Csak ültek a padon, s nézték az arcokat, s az arcokat látva saját magukkal is szembe kellett fordulniuk: kik ők és mit akarnak az élettől.

– Ábrám, mondd, gondolkoztál azon, hogy miért nincs még gyerekünk? – A kérdés, ami máskor fájdalmat okozott volna, amit magukban mind a ketten számtalanszor megforgattak, most nem tűnt bántónak. – Amióta itt vagyunk, sokat gondolkoztam, ezen. Néha úgy érzem, hogy valami nagy, titkos bűn nyomna belül, de nem tudom, hogy micsoda. Igaz, előtted sok kapcsolatod volt, de kérlek, hidd el, egyiket sem szerettem igazán, s mindegyiket megbántam. Talán mégiscsak rendeznem kellene a dolgokat Istennel. Mert igaz, hogy hetente elmegyek veled misére, végighallgatom, de ez nem több mint egy szokás, ugyanolyan isten nélküli szertartás, mint hogy vasárnap ebéd után elszívsz egy-egy szivart. Nem, abban több ünnep van.

Tegnap a Hargitán elhatároztam, hogy békét kötök Istennel. Arra gondoltam, menjünk el Csíksomlyóra, s ott imádkozzunk a gyerekért. Ne neved ki, de eszembe jutott az a régi film... Gyújtsunk gyertyát, meg ami csak szokás. S ha Isten valóban megadja, akkor rendezzük együtt a dolgokat. Kössünk templomi esküvőt is. Hátha Isten ezért büntet minket.

– Én is sokszor kérdeztem már magamtól, hogy vajon miért nem vagyunk teljesen boldogok. Talán igazad van, a béke hiányzik. Nem tudom, hogy ha Csíksomlyóra megyünk, attól lesz-e gyerekünk, de ha azt nem is, a békességet talán megkapjuk.

S nem szóltak többet, csak nézték az embereket. S úgy tűnt, mintha ettől a pillanattól kezdve több kisgyerek és várandós asszony sétált volna el előttük.

Csíksomlyó

A templom más volt, mint ahogy előre elképzelték. Az épület kívülről barokkos stílusúnak látszott, annak csicsás varázsa nélkül, de túl nagy és világos ahhoz, hogy áhítatra hangoló félhomály és meghittség uralkodjék benne. A szobor arca kifejezéstelen volt, művészi értéke csekély. Ábrám az első pillanatban megbánta, hogy eljöttek. Templom, amilyen több száz vagy ezer van az országban, egy giccses szobor, nem sokkal különb, mint amiket a fafaragók árulnak a vallásos Disneyland-eken; ezért ugyan kár volt akkora utat megtenni. Szórakozottan nézegette az emléktáblákat a templom falában, híres és szent emberekről, akikről korábban sosem hallott, s akiknek nevét már olvasás közben elfelejtette. Gyerekes dolog, de ő úgy képzelte el ezt a helyet, mint amilyennek az Emberek a havason című film mutatta: fenséges hely, ahol megakad a ránk szakadó vész, ha csak egy pillanatra is. Pedig az a film is itt készült, abban a négy évben, amikor még az emberek valóban hitték, hogy megakad a rájuk zúduló rontás. De nem tartotta meg őket sem a kegyhely, sem Szűz Mária. Pedig ők valóban hittel imádkoztak, azzal a kétségbeeséssel, amivel csak azok tudnak imádkozni, akik nemcsak az életüket, hanem egész nemzetségüket vesztés előtt látják.

Igen, Uram, miért nem hallgattad meg őket? Hogy engem nem hallgatsz meg, az rendben van, sok bűnt elkövettem, nem éltem tiszta életet, még a házasságomat sem rendeztem el úgy, ahogy kellene, hinni sem igazán hiszek Benned, inkább nevezném a hitemet egy kényelmes menedéknek, ahová el tudok bújni a megoldhatatlan gondok elől, de őket miért nem? Miért járnak még mindig ide az emberek, pedig már milliószor elmondták az imáikat, s Te milliószor nem hallgattad meg őket? Miért van az, hogy annyi igaz ember imádkozott hozzád szerte a világon, de mindhiába, pedig nem magukért, hanem másokért imádtak Téged? Miért van az, hogy nem hallgattad meg a kiáltásokat, amikor Trianon, a Soáh, a kommunizmus vagy újra a románok jöttek? Valóban igazuk van azoknak, Uram, akik azt állítják, hogy Te szenvtelenül figyelsz minket, csak játékszernek tekintesz? „Az istenség csak bólint és csak néz...” – lehet, hogy ez az ének igazabb, mint az imák, amiket naponta morszolgatunk? És ha ők hiába imádkoztak, hiába kiáltottak hozzád az utolsó lehetőséggel is, akkor meg mi értelme van, miért várod el, hogy én is imádkozzam?

Miért kellett meghalnia Verának úgy, hogy egyszer sem tudtam neki igazából elmondani, hogy szeretem? Miért kellett úgy meghalnia az öregembernek, hogy nem látta viszont a lányát, pedig ez volt az egyetlen vágya itt a földön? Miért nincs gyerekünk, miért kell, hogy minden semmivé foszoljon, ha meghalunk?

Ábrám legszívesebben hangosan kiáltozott volna a templomban, s már az illendőség sem tartotta volna vissza, de hiába feszült meg minden izma, levegőt is alig kapott, nemhogy hang jött volna ki a torkán. Megszédült, kénytelen volt leülni a padba, pont egy öregasszony mellé. Az észre sem vette, csak tovább pörgette az ujjai között a rózsafüzért. A kendő majdnem teljesen eltakarta az arcát, csak annyit látott, hogy ajkai hangtalanul mozogtak. Vajon ő mit kér? Vagy miért ad hálát? Vajon ő miért nem unta meg, hogy hiába jön ide talán naponta, talán csak évente egyszer, a világ másik végéről, vajon ő miért tart ki? Legszívesebben megkérdezte volna, de valahogy szentségtörésnek érezte volna megszólítani, amíg be nem fejezi az imát. Amikor ráncos arcára nézett, megérezte azt az áhítatot, amit a szobortól remélt idejövet. Letérdelt mellé és úgy tett, mintha imádkozna, de valójában csak gyűrött, öreg, puhabőrös arcát nézte.

Az öregasszony éppen egy tized végére ért, meghajtotta a fejét egy pillanatra, majd újra felemelte, de ahelyett, hogy folytatta volna, felnézett, messze-messze, az ő szemének látótávolságán túlra, az oltár felé. Ábrám tekintetével folytatta a megkezdett ívet, s ebben a pillanatban megtörtént a csoda: szépnek látta a szobrot. Meglátta a dolog lényegét, ami tarka, barokkos színek mögött van: azt a hitet, amivel valaki egyszer megfaragta az alakot, megpróbálva, igaz sikertelenül, a teljes női szépséget ábrázolni benne. A szobor arca kifejezéstelivé vált és az öreg néne szemével nézett vissza rá. Meglátta a templomot is: már nem azt a nagy hodályt, amit elsőnek észlelt, hanem azokat a köveket, amiket az évszázadok alatt átítatott az imák mormolása. És meglátta az embereket is, akik tudták, hogy imádkozniuk kell, nem azért, hogy meghallgattassanak, hanem azért, mert ez a világ rendje. Emlékezett arra a régi legendára, amit gyermekkorában hallott, a tíz igazról, akik igaz voltukkal ellensúlyban tartják a gonosz világot, de hazudott a mese: sokkal többen vannak, s így nemcsak megmarad a világ, hanem talán egyszer jóra is fordul.

– Kedveském, messziről jött?

– Igen, Magyarországról. Érsekiről.

– Isten hozta Csíkországban. Kéréssel jött?

– Sok kéréssel, de nagy bennem az összevisszaság, nem is tudom, hogy kezdjek hozzá a kéréshez. Talán az is elég lenne, ha kérdéseket tudnék feltenni.

– Kedveském, gondolja át, mert látja ott jobbra a mellékoltárt. Azon van egy könyv. Mi azt hisszük, hogy ha valaki beleír egy kérést, akkor az egy éven belül meghallgatatik. Ne nevesse ki, inkább próbálja meg: semmit sem veszít.

Ábrám nem tudott nevetni ezen a naiv hiten: – Köszönöm. Isten áldja.

– Magát is. – Szerette volna megkérdezni, hogy vajon ő már beírt-e, s ha igen, teljesült-e a kérése, de a néni újra belemerült az imába. Elindult, hogy megkeresse az asszonyt, akitől még a templomkapuban váltak el, de ő már sorba állt, hogy megérinthesse a szobor lábát, s úgy mondja el imáját. Ábrám lassan előrement a könyvhöz, letisztítva a benne kavargó indulatokat és vágyakat, hogy meg tudja fogalmazni azt az egy kérést, amit bele tud írni a könyvbe. Nehéz volt, de sikerült, legalább a gondolatokat összefoglalnia, még ha a szavak nehezen is formálódtak. Valami olyasmit akart kérni, amiben benne van a lány, aki mellette asszonnyá ért, a gyermek, a boldogság... Hogy értelmet nyerjenek az életében azok a szavak, amiknek csak a szótári jelentését ismeri: hit, remény, szeretet, hűség és becsület. Néhányan még álltak a könyv és közte, volt ideje még egyszer átgondolni.

Amikor sorra került, belenézett a könyvbe: sok magyar és néhány román bejegyzés. Néhányan csak vendégkönyvnek tekintették, s csak annyi volt benne, hogy minden szép, minden jó, jó, hogy eljutottunk ide... Vagy lehet, hogy ez is ima volt, s valami olyasmit jelenhet, hogy jó nekünk itt lenni Uram, többet nem is kérünk. Ha ez ima, lehet, hogy szebb és igazabb, mint amit ő valaha életében meg tudott fogalmazni. Semmi kérés, semmi önzés.

Kezébe vette a tollat, reménykedve, hogy végül csak sikerül valami épkézláb megfogalmazást találnia. Nekikészülődött az írásnak: kezével végigsimította a lapot, s egy mély sóhajjal a tollat hozzáérintette: de az csak üresen szántotta a papírt: kifogyott belőle a tinta. Körbenézett, de senki sem volt a közelben, akitől segítséget kérhetett volna. Csalódottan lépett hátra, s anélkül, hogy még egyszer imádkozott vagy keresztet vetett volna, kiment a templomból, s ott várta meg az asszonyt.

Másnap már félúton voltak hazafelé, valahol Kolozsvár előtt, amikor szóba hozta a kegyhelyen található könyvet.

– Miért nem mondtad el nekem? Nálam a retikülben mindig van toll. Ki tudja, hátha valóban teljesül. Nem baj, most már ne forduljunk vissza, majd jövőre. Addig meg csak tudunk várni, nem?

Később Ábrám gyakran visszagondolt erre a percre. Soha nem mentek vissza Csíksomlyóra, s nem sejtették, hogy boldogságuk hátralévő ideje nagyon rövid lesz.

Vége

Hazaérkezésük után boldogan teltek a hetek, s mind a ketten abban a bizakodásban éltek, hogy megújul a szerelmük, s boldogságuk, mely az utóbbi időkben megrendült, örökre megszilárdul. Valami mosolygós világlátás hatotta át hétköznapjaikat. Ha sétáltak, nem engedték el egymás kezét, kamaszos szerelemmel jártak egymás mellett, ha valamelyikük hazaérkezett, már nemcsak pillanatig tartó hitvesi csókkal köszöntötték egymást, hanem percekig tartó öleléssel, s csókjuk olyan szenvedélyes volt, mint az első rátalálás örömeiben élő szerelmeseké.

Úgy tűnt, ennek a nyárnak fénye végleg szétoszlatta sorsuk minden árnyát, s a remény egy még boldogabb és szebb jövőben, nem volt alaptalan.

Egy nap, az esti séta közben, csak úgy mellékesen a lány felvetette:

– Mi lenne, ha az egyik munkatársnőmet meghívnám pénteken egy kis pletykázásra? Nagyon zavarna?

– Dehogy, de nem leszek itthon. Péter megkért, hogy ugorjak fel hozzá, egy tárgyalásra. De este hat-hét körül itthon leszek, ha elvihetem a kocsit.

– Pont jó lesz. Reggel vigyél be, s majd az ő kocsijával jövünk haza. Tudod, már annyit beszélgettünk, s kíváncsi arra, hogy hogyan is élünk. Azt mondja, ők is nagyon szívesen vennének egy tanyát, nem igazán rajong Érsekiért. Azt mondja, soha nem tudta megszokni. Egyébként nagyon aranyos, képzel, őt is ugyanúgy Mártának hívják, mint engem, jó lenne, ha te is megismernéd, persze azért ne száguldozzál. Ha most nem, majd egy más alkalommal.

– Jó lesz, majd megpróbálom úgy intézni a dolgokat.

Másnap már el is felejtette, s csak csütörtök este juttatta eszébe Kedvese, hogy péntekre milyen programot is szervezett.

Aznap tulajdonképpen minden jól indult. Nem került dugóba, hamar elérte a várost, Péterrel sikeresen tárgyalt, aztán kicsit beszélgetett még a kollégákkal, tervezgették a cég jövőjét. Kicsivel korábban tudott haza indulni, mint ahogy tervezte. A gépkocsi ráérősen falta a kilométereket. Amikor lefordult az útról, látta, hogy nem késett el, egy autó már áll a ház előtt.

Az asszonyokat a diófa alatt találta, s ígéretükhöz híven valóban pletykálgottak. A nőnek (asszonynak, lánynak?) valóban kedves arca volt, s mélyen ülő szemei. Amint meglátta a férfit, rámosolygott. Olyan volt, mintha már régóta ismerte volna.

Ábrám megállt a vendég előtt, egyenes gerinccel kicsit meghajolt, s úgy kezdett hozzá a jól megszokott formulákhoz:

– Engedje meg kérem, hogy bemutatkozzam, Márta férje vagyok...

Az ismeretlen nő mindentudón mosolygott rá:

– Már ismerjük egymást, Damnát. Néhány éve találkoztunk Csillagváron... – Ábrám, mint akit hazugságon kaptak, elpirult. Most már tudta, hogy honnan volt ismerős, az idegen vendég. Az Álomlány. Csak dadogni tudott valami rossz hazugságot, hogy miért is nem ismerte fel. Közben átkozta magát, hogy miért is nem tudott egy fél órával, órával később érkezni. Az Álomlány nagyon udvarias volt, a legkisebb utalást sem tette arra, hogy pontosan hol és milyen körülmények között találkoztak először. Olyan volt, mint egy régi barát, aki előtt nem lehet, de nem is érdemes titkolózni.

– Tudod, Damnátot, bocsánat, nekem még a régi neve ismerős, Csillagváron egy közös ismerősünk mutatta be egy vacsorán, de akkor még szegény előző feleségével élt együtt, aki azóta, ha jól tudom, meghalt. Nagyon sajnáltam, amikor mesélted, mert tudom, sokat beszélt arról, hogy mennyire szerette. Be kell vallanom, már régóta gyanakodtam, hogy a férjedet már régebb óta ismerem, de nagyon megzavart ez a névváltozás, hogy hogyan lett Damnátból Ábrám, de majd egyszer elmeséled. Majd egyszer ti is eljöhetnétek hozzám, szeretném bemutatni nektek a férjemet és a gyerekeinket. Biztos megszeretitek egymást. Szeretném, ha találkoznátok. – A nő zavarának egyetlen jele volt, hogy a férfi jelenlétében a férfiről, de nem a férfinék beszélt. Még a szemébe sem mert nézni.

Ábrám csodálkozott, hogy a nő hogy tud ilyen folyékonyan fecserészni. Nem kétséges, hogy már régóta készült erre a találkozásra, azért tudott ilyen tökéletesen színészkedni, vagy lehet, hogy a nők örök és a férfiak számára érthetetlen tulajdonsága, hogy mindig tudnak beszélni bármiről, bármennyit. Szerencsére, amíg a másik nő szóval tartotta feleségét, addig volt ideje kicsit összeszedni a gondolatait, s bekapcsolódni a csevelybe. Közben nem mert a kedvesére nézni, félt, hogy önkéntelenül is elárulja magát.

– No de most már haza kell indulnom. Örülök, hogy végül csak le tudtunk ülni egy kicsit. Hétfőn találkozunk – megpuszilta az asszonyt. Ábrám nem értette, hiszen nem volt ebben az arccsókban semmi hamisság, semmi álságosság, teljesen őszinte és nyílt volt, látszott rajta, hogy valóban tiszta barátság köti a másikhoz. Nem értette, hogy az Álomlány hogyan tud ilyen rezenéstelen arccal annak a nőnek az arcába nézni, akinek a férjével, igaz, még egy előző életben, lefeküdt és csókolózkodott. Talán csak valami alig észrevehető vibrálás volt a levegőben, de Ábrám abban reménykedett, hogy ezt csak ő érzi. Végül Márta a férfi felé fordult s csak annyit mondott: – Örülök, hogy újra találkoztunk.

Nem volt semmi több. Látszott, hogy ő valóban megérett, valóban túl tudott lépni a múltján, hiszen egy szerelem, egy szenvedély nem akkor ér véget, mikor a férfi és a nő haraggal válik el egymástól, s kimondják azt, hogy soha, nem is akkor, amikor az egyik még nap mint nap fájdalommal éli meg a másik hiányát, hanem akkor, amikor már mosolyogva tudnak visszagondolni az együtt töltött időre. Az Álomlány eljutott idáig, Ábrám még nem.

Kikísérték a kocsihoz. Ábrám hosszan nézett utána, nem azért, mintha elkísérte volna a lányt gondolataiban, ellenkezőleg, gondolatai otthon jártak: félt felesége szemébe nézni. Ő azonban nem tartott attól, hogy farkasszemet nézzenek, hanem olyan kemény hangon, ahogyan még egyszer sem szólt hozzá, kérdőre vonta:

– Ő volt a „rájuk”?

– Tessék?

– Igen, jól hallottad. Amikor a folyóparton összevesztünk, akkor azt mondtad, azt kérdezem-e, hogy szoktál-e *rájuk* gondolni. Pedig én végig egyes számban beszéltem, emlékszem. Akkor nem igazából értettem, hogy mi ennek a jelentősége, de ma megértettem. Ezért válaszolj: mi volt köztetek?

– Régen történt, még jóval azelőtt, hogy megismertelek volna.

– Ne kertelj! Lefeküdtetek? Szeretkeztetek? Vagy mondjam durvábban?

– Mit számít már? De ha akarsz, válaszolok: igen. De már nem számít. Téged szeretlek.

– Gyűlöllek. Mocskos vagy.

– Miért? Nem akarlak megbántani, de mielőtt megismerkedtünk volna, te is megtetted nem egyszer. Amikor összeismerkedtünk, akkor tudtuk, hogy mind a kettőnknek viharos előélete volt, és így fogadtuk el egymást.

– Az nem ugyanaz. Igaz, én sok férfival lefeküdtem, talán, sőt biztos, többel, mint te nővel, de azok nem számítanak: nem szerettem őket. Csak azért tettem, mert gyűlöltem az anyámat, és ezzel akartam bosszút állni rajta, és tudtam, hogy neki az fáj vagy fájna a legjobban, ha megtudná, hogy kurvulok. De te szeretted ezt a lányt, láttam rajtad. Elpirultál. Értem mikor pirultál volna el? Láttam rajta, hogy ő is kedvesen gondol rád. Régi szeretők szoktak így mosolyogni, amikor felidézik a boldog perceket. Rám soha nem gondoltak a férfiak az után. Tőlem elfordították a fejüket, ha találkoztunk. Ezért nem ugyanaz. Nekem szenvedés volt minden egyes férfi, nem volt jó egyikkel sem, mert éreztem, hogy nem szeretnek, csak kihasználnak. De még a legdurvább is ezerszer jobb volt nálad, mert egyik sem akarta, hogy szeressem, vagy nem hazudta, hogy szeret.

Mondd csak, milyen volt? Milyen ízű volt a csókja? Átdugta a nyelvét a szádba? Milyen simítása volt a bőrének? Milyen ízű volt a nyála? És a melle?

– Ízléstelen vagy.

– Miben volt jobb, mint én? Karmolt vagy sikítózott? Vagy mit csinált, hogy őt kívántad, jobban, mint engem bármikor? Hogy lihegett közben? Nyögött is? Milyen formációban csináltátok?

A férfi egyre dühösebb lett. Nem az önvád kínozza, hiszen ártatlannak tartotta magát, de őrijítő volt, hogy azt az emléket, ami szép volt, mert tényleg szerették egymást, ha csak két órára is, ilyen közönséges szavakkal illeti a nő. – Hagyd abba.

– Nem! Most már tudnom kell, hogy milyen volt neked, hogy érte miért őrtél meg, velem meg miért voltál mindig hűvös és tisztelettudó! Gyűlöllek, gyűlöllek! Most már azt is értem, hogy nem tiszteletből nem háltad el velem házasságig a dolgot, hanem azért, mert nem is vágytál rám!

A férfi eljutott önuralmának határáig. – Nagyon kérlek, most tényleg hagyd abba. Hidd el, hogy szerettelek, ahogyan most is szeretlek, s ne kérd számon rajtam, hogy mi történt már talán több mint tíz éve. Most már minden szó végzetes lehet.

– Milyen érzés volt beléhatolnod? Mit tudott adni neked, amit belőlem ki sem néztél? Hogy a combjai a derekadra? Forró volt a bőre? Lucskos volt?

Ábrám évekig nem szólt, hallgatott, eltemetett magában mindent, most azonban nem bírta türtöztetni magát, s minden haraggal, ami felgyülemlt benne az évek alatt a világgal és az asszonnyal szemben, most egyszerre kitört:

– Tudni akarod? Akkor megmondom: gyönyörű volt, a leggyönyörűbb dolog, amit valaha nőtől kaptam! Forró volt a bőre, s amikor a mellét csókoltam, akkor olyan volt, mintha áramütés ért volna. Jó íze volt a bőrének és a csókja olyan szenvedélyes, hogy szinte égetett. És nem volt formáció, mert mindig másképpen öleltük egymást, szinte birkóztunk, úgy hemperegtünk a földön. Csodálatos volt, olyan csodálatos, hogy te soha nem fogod megérteni, mert hiányzik belőled az élet.

– Ezért kívántad a feleséged halálát? – Most nem rikítózott, nem kiabált, csak végtelen mély, csendes gyűlölet volt a hangjában. Talán ebben a pillanatban még meg lehetett volna állítani a gyűlöletengert, de a férfi ekkor már csak arra tudott gondolni, hogy fájdalmat okozzon a másoknak:

– Nem én kergettem halálba az anyámat. – Ezután már nem volt több szó. A nő halkán magába roskadt, s percekbe telt, amíg ki tudta nyögni:

– Vége. Vége közöttünk mindennek. Még ma este elhagylak. Ezt nem kellett volna mondanod, inkább pofoztál volna meg, vertél volna véresre, de ezt nem lett volna szabad, akármit is mondtam. Inkább, rúgtál volna belém. De ezt nem lett volna szabad.

Mindent meg tudtam volna bocsátani, még azt is, hogy megcsalsz, azt is, hogy nem szeretsz, de ezt nem lett volna szabad mondanod. Ha ezt nem mondod, még azt is elnéztem volna, hogy végig hazudtál, hogy végig megcsaltál, mert mindig csak rá vágyódtál. Hányini tudnék, ha arra gondolok, hogy amikor csókoltál, igazából rá vágyódtál. De még ezt is meg tudtam volna bocsátani, de az anyámat ki kellett volna hagynod ebből. Ilyen aljas még senki sem volt velem. És tudod, hogy nem igaz, én igenis szerettem!

A férfi érezte, hogy monдания kellene valamit, hogy meg kellene találnia a szavakat, amikkel meg nem törtéنتté tehetné az elmúlt perceket, de nem volt képes, csak állt és hallgatott.

– Most már nem is gyűlöllek. Csak valami nagy-nagy üresség van bennem, ha rád gondolok. Évekig éltünk egymás mellett, s néha tényleg azt hittem, hogy szeretsz, mert csak így vagy képes szeretni, hűvösen, úriember módjára. De ma rá kellett jönnöm, hogy tudsz másképpen is, csak nem engem. Már nem vádollar. Jobb volt, amíg gyűlölni tudtalak, addig legalább annyit éreztem. Most már csak az üres döbbenetet érzem.

A legszükségesebbeket összepakolom. A többiért majd egyszer visszajövök, lehetőleg úgy, hogy már ne kelljen találkozunk.

Ábrám még egy fél óra múlva is ott állt, szótlánul és mozdulatlanul, amikor az asszony kijött a házból. A másik sem szólt egy szót sem, csak csendben ránézett, s némán, nagyon lassan elindult az úton.

Érezte, hogy elég lenne egyetlen szó, egyetlen „szeretlek”, egyetlen „bocsáss meg”, és a nő visszafordulna, nem keresné a parázst a szavában, s talán ott folytathatnák, ahol ma reggel abbahagyták – milyen végtelen távolságban van is az a pár óra! De súlyosan ülte meg, feketén a lelkét a csend.

Az asszony ólomléptekkel távolodott tőle, mintha évtizedeket öregedett volna, amióta utoljára szólt hozzá. A diófás út elején egy pillanatra megállt, mintha vissza akarna tekinteni, de aztán meggondolta magát és tovább vánszorgott.

Ábrám arra gondolt, hogy talán most még meghallaná, ha kimondaná...

De mit? Mit lehet még mondani? Hiszen mondta neki, hogy szereti, de ez nem volt elég neki. Valamit mondani kellene, hogy sajnálja, hogy volt más nő is az életében, hogy rajta kívül csókolt és ölelt más nőt is, hogy próbálják meg újra, hiszen voltak szép pillanataik és azokat, ha akarják, vissza tudják hozni... Azonban a szíve mélyén tudta, hogy ez mind csak hazugság. Ahogy talán az is az volt, hogy szeretik egymást.

Csak pár lépést kellene futni, s meghallaná a kiáltását...

Nem, már nem lehet és felesleges is újakezdeni. Talán még annyit el lehetne érni, hogy ne gyűlöletben váljanak el egymástól, hogy legalább annyit mondjanak egymásnak, hogy azért volt benne jó is, de már olyan messze volt és túl nehéz lett volna kimondani, vagy akár csak végiggondolni egyetlen szót is.

Még látszik...

És eltűnt. Egyedül maradt, üresebben, szörnyűsebben, mint bármikor eddig életében.

Tűz által vesszen el...

Nagyon lassan szállt le a sötét, de eljött, s ő még mindig ott állt. Érezte, hogy az egész világot el kell pusztítania, mert nem lehet, hogy így történjen, hogy harmadszor is életében engedje el a boldogságot, vagy azt, amit képes volt annak hinni. De megtörtént, s így nem maradt más hátra, minthogy mindent elpusztítson, beleértve magát is.

Bement a fészerbe, s hosszasan keresgélt a szerszámok között. Többet is a kezébe próbált, míg végül egy kézre álló fejsze mellett döntött. Próbaképpen belevágott a levegőbe, igen ez jó lesz, érezte. Majd kiment a kert végébe, a szerelemfenyőhöz, amit még az első karácsonyon ültettek, s olyan erővel, ami képes lett volna egy sziklát is megrepeszteni, belevágott a törzsébe. Ebben a mozdulatban benne volt minden gyűlölete.

A fácska megtörtén dőlt el, már csak egy pici szál kötötte össze gyökerével. Még egy csapás kellett volna, hogy beteljesedjék az ítélet, de Ábrám elszégyellte magát. Nevetségesnek érezte, hogy egy kis fán állt bosszút. Legalább ő tudjon méltósággal elpusztulni. Nem csap rá még egyet, hadd száradjon el magától, hadd tudjon elbúcsúzni a világtól méltósággal.

De a háznak nincs irgalom. Magára gyújtja, hadd érjen véget minden, hadd pusztuljon el minden, amiről azt hitte, jó és helyes. Pereat mundus, igazság úgysem lesz, legfeljebb a pusztulásé, hogy mindennek el kell pusztulnia.

Azonban, ahogy a fa megérdemli, hogy méltósággal száradjon ki, a ház is, hogy elbúcsúzzon tőle. Még egyszer végigjárja a szobákat, felidézni a szép emlékeket, a napokat, amikor boldog volt... Nevetségesnek érezte magát, valahol tudta, hogy a végén nem fogja felgyújtani, de nem tudta, mit tegyen. Talán hagyja itt az egészet az enyészetnek, lopják szét, rothadjon szét, költözzenek bele hajléktalanok, csak pusztuljon el. Lehet, mégiscsak jobb és kíméletesebb halál a tűz, mert legalább gyors és megvan benne a nagyság. De ő hova menjen? Megborzongott, ha a régi életére gondolt. De miben volt más ez az új élet, mint a régi? Azt hitte, valami szépet, valami jót, egy békés kis világot tud létrehozni, ahol néhány ember a sok milliárdból, egy kedves és néhány gyerek boldog lehet, de az egész semmivé foszlott azon, hogy egyetlen egyszer fél órával korábban ért haza. Megérdemelné az egész, hogy tűz által vesszen el...

Arra gondolt, hogy ha az lenne, aki még egy nappal is ezelőtt, valóban nem gyűjtaná fel. De ma már más ember lett. Nem, itt valójában már nem arról volt szó, hogy kellőképpen kétségbeesett-e, vagy megvan-e hozzá a bátorsága. Nem: a kérdés már más: hogy egyszer életében végre valamit végig tud-e vinni. Verával nem vitte végig a házasságot, hogy teljes legyen a szeretetük, egyszerűen megelégedett a közép-szerrel, s ez volt az igazi árulás, az igazi megcsalás, nem az az egy bűnös-bűvös éjszaka az Álomlánnyal. Az Álomlánnyal sem vitte végig a teljességig, mert ha valóban elég bátor lett volna, megkeresi utána és elmondja, hogy tudja, hogy nincs folytatás, de nemcsak a szenvedély és alkoholmámor mondatta vele, hogy szép és hogy szereti. És ki kellett volna mondania azt az egy szót, amivel le tudta volna zárni ezt az emléket: „köszönöm”. És akkor megszabadult volna a vágytól. Mártával sem vitte végig a kapcsolatot, mert nem volt elég bátor, hogy szeresse igazán, olyan szenvedéllyel, mint az Álomlányt, vagy olyan bizalommal, mint Verát. Igen, az elején ezzel hibázta el: nem mert bízni abban, hogy a nő tényleg szereti, s nem mert bízni magában sem, hogy képes lenne a lány érzéseit viszonzni. S amikor rájött, akkor már késő volt... Nem tudja, mikor lett volna az utolsó perc, amikor még jóra fordíthatta volna az életüket. De ez a kapcsolat már régen halott volt, nem ma pusztult el. Ma csak annyi történt, hogy felbukkant egy régi árny a múltból, ami mindkettőjüket rádöbbenetette arra, hogy van valami, ami mindvégig hiányzott az életükből. Már nem érdemes azon gondolkozni, hogy melyikük mondott ki először visszavonhatatlan romboló szavakat. Talán az asszony volt, s ha ez így történt, ő volt a bölcsebb, ő volt bátor, hogy kimondja házasságuk halálos ítéletét. Elmosolyodott magában: igen, még ehhez is gyenge volt.

De ha eddig mindent csak félig csinált az életében, most először, legalább ennek az életnek a pusztítását végig fogja csinálni. Az ítélet kimondatott, rá csak a végrehajtás vár.

Igen, ezt végig fogja vinni.

Most még szegényebb, mint Vera halála után volt. Akkor még ott volt Glinda, nem sok, de legalább valaki, akivel egyszer el tudott beszélgetni és ott volt az Álomlány, akinek emlékéhez gondolatban oda tudott bújni. Glindát megbántotta a házasságkötés napján, az Álomlányhoz pedig nem tud odamenni, mert akkor el kellene mondania, hogy látogatásával mit okozott, s mire menne azzal, ha őt bánthaná a lelkiismeret emiatt. Persze inkább okolhatja saját magát: miért nem ismerte fel, akkor talán meg tudta volna játszani magát, s nem történik ez meg. De az idő kerekét nem

lehet visszafordítani: ebben a „most”-ban és „itt”-ben él, az életben nincs „ha”. Holnap már a mai nap is csak emlék lesz, de ki tudja, neki is el fog-e jönni az a holnap nap...

Mennyire lehet fájdalmas a tűzhalál?

Ebben a szobában voltak boldogok, itt ültek a vasárnapi ebédnél...

Átkozott emlékek, amik csak arra jók, hogy tudatosítsák: valami végleg elveszett, valami, ami soha többet nem térhet vissza.

Nem, felesleges végigjárni a szobákat, kivéve talán egyetlen egyet, a bezártat, ahol az emlékek vártak bedobozolva, talán a feltámadásra, talán a felejtésre várva. Hónapok, évek óta nem lépett be oda, por, pókháló és elmúlásszag várta a szobában. Kinyitotta az ablakot, s a dobozokat áthúzta a nappaliba. Furcsa volt újra szembe-sülnie a múlttal. Talán egy új dobozt kellene nyitnia Mártának. Kellene, ha nem akarna mindent felégetni. Milyen furcsa: amíg tartott, sokféleképpen nevezte: Drágának, Nejemnek, Kedvesemnek, de soha nem használta azt a szót, hogy Márta. Talán azért, mert a világon rengeteg Márta van, de csak egyetlen, akit drágának vagy kedvesnek nevez az ember? Vagy ősi szokás szerint a birtokosból akkor válik tulajdonos, ha nevet ad a dolognak, s míg a Márta nevet a szülei adták, addig a becéző szavakat már tőle kapta? Esetleg így akart menekülni a másik Mártá, az Álomlány kínzó emléke elől? Bárhogy is volt, érezte, hogy mint egykor Vera, ma már Márta is csak a múlt, ami soha nem tér vissza.

Fel kellene gyűjtani az egészszet. Utálkozott magától, mert érezte, hogy gyáva hozzá, de amikor erre gondolt, mégis újult erőt érzett magában, hogy megtegye. Úgy látszik, elátkozott az élete: bármihez kezd, sikertelen, semmit nem tud létrehozni, nincs meg benne a teremtő erő, de még a pusztító sem, még arra is képtelen, hogy saját magával végezzen, de mint egy átokhordozó mindenkit boldogtalanná tesz, akivel csak találkozik. Vera meghalt, Ábrám bácsi meghalt, Glindával összeveszett, Márta otthagya. A másik Márta, szerencséjére, csak egy éjszakát töltött vele, így az ő életét nem tudta tönkretenni.

A barátai meg lassanként kikoptak mellőle, senkivel sem tudott tartós kapcsolatot kialakítani. Mi van benne, hogy képtelen az emberi kapcsolatokra? Mégiscsak jobb lenne a gyors halál, hogy csak hamu maradjon utána. Aztán a hamut elfújja a szél, s talán hamar elfelejtik azok, akik ismerték. Márta biztos talál magának valakit, aki boldoggá tudja tenni, nem úgy, mint ő. A faluban talán rémmesévé válik, ódon példázattá az évszázadok alatt, feltéve, hogy száz év múltán is lesz, aki mesél, s lesz, aki még kíváncsi az emberi szóra, aki még tud magyarul. De nyomot sehol sem fog hagyni, jöhet a gomböntő. Ha lehet választani: neki nem kell az örök élet, se a mennyország, se a pokol. Hitt Istenben, s azt is elhitte, hogy van élet a halál után, de most ezt még súlyosabb tehernek érezte, mint az evilági létet, az utolsó szívdobbanással sem szűnik meg a vánszorgás.

Vera mosolygós fotói: talán mégiscsak jó lenne hinni, hogy valaki vár rá, akivel találkozhat, s aki meg fogja érteni. Valaki, akivel őszintén beszélhet. Mert valójában ez hiányzott neki: nem volt senki sem, aki meghallgatta volna, akivel őszintén beszélgethetett volna, aki kíváncsi lett volna arra, amit mond, akivel egy húron pendül, aki megérti döcögős szavait... Vajon Vera várja őt?

Beleremegett a gondolatba, hogy talán mégiscsak igaz, hogy az öngyilkosság bűn, s pont ezzel veszíti el a jogot arra, hogy Verával találkozzon. De a gyávaság is bűn, s ha félelemből nem teszi meg, akkor meg méltatlanná válik hozzá. Tényleg csak a halálban oldódik fel a magányunk és megoldatlan kérdéseink kínja?

Vesztett, s most szembe kell néznie ezzel a ténnyel. Egyszer megpróbálta újra-kezdeni, becsülettel, de nem sikerült, hát most vége.

Olyan szépek ezek a fotók, amiken Vera a túlvilágnál is messzebből, a múltból mosolyog rá... Néhány filléres emléktárgy, amiket fájt kidobni a szíve. És az óra, amit Glindától kapott. Hogy is mondta akkor? „Egy nap majd mindent fel akarsz gyújtani magad körül, de akkor vedd elő ezt az órát, húzd fel, s amikor lejár, s még mindig el akarsz minden pusztítani, tedd meg. De a kedvemért várd meg ezt a napot.”

Talán igaza van. Kell egy nap, hogy tudja, nemcsak az első indulatából cselekszik, hanem ez a végleges és megfontolt döntése.

Amikor felhúzta az órát, beállította a pontos időt is (pedig ugyan mi szerepe van az időnek, miért olyan fontos, hogy egy perccel előre vagy hátra csúszik): hajnali két óra volt. Felcsatolta az órát, ruhástul az ágyra vetette magát, s álom nélkül aludt másnap délelőttig.

Letelik az idő

Másnap már bántóan erős volt a napfény, amikor felkelt. Első gondolata az volt, hogy a Kedvese vajon hol van, s belekerült pár percbe, amíg félig kábultan rádöbbsent arra, hogy nincs többé, hogy annyi boldognak mondható év után újra egyedül van.

Az óra még járt. Nem érzett semmit, csak az ürességet, hogy nem tudja, mi történt vele, mit kellene tennie. A napi lendület még vitte tovább. Megborotválkozott, igaz, már nem volt kinek, de furcsamód úgy érezte, akármilyen is érkezik el ma este, ha lejár az óra, megérdemli, hogy ápolatlan fogadja. Megetette a cicát és a kutyát (ugyan kitől kapnak majd holnap enni?), szokásával ellentétben hosszan játszott velük.

Aznap nem történt semmi sem, csak éppen eltelt. Néhányszor napközben is a füléhez tartotta az órát, de nem halkult a ketyegése. Néha mintha lassabban vert volna, máskor gyorsabban, de valójában soha nem vétette el az ütemet, csak járt, csak ütött, csak vert rendületlen. Egyszerre szeretne volna sűrgetni és megakasztani az időt: hálás volt Glindának, hogy várhat, hogy van még egy napja, akármilyen is következik utána, de akarta is, hogy megoldódjon így vagy úgy a helyzet. Halogatta a döntést, hogy mit tegyen a nap végén, amikor elhalkul az óra, de kicsit reménykedett, hátha nemcsak egy napig jár, hátha kettőig, s addig sem kell döntenie. Kuszaság volt az egész nap, de az idő egyre csak fogyott.

Este, mint aki ünnepre vár, kiült a diófa elé, úgy fordulva, hogy véletlenül se kelljen látnia a kettétört fenyőfát, egyenesen az út felé. Hátha visszatér, hátha kiderül, hogy az egész csak múló vihar, s holnap újra kezdődik minden... Tudta, hogy ez lehetetlen, de olyan édes volt játszania ezzel a gondolattal. Nem, nem fog rendbe jönni semmi sem. Aki így tud gyűlölni, az soha életében nem fog visszafordulni. Erre ő és Márta is képtelen. Számot kell vetnie azzal, hogy soha többet nem fog Márta mellett felébredni, éjszakánként soha nem fogja testének melegét érezni.

Az idegent először észre sem vette. Nem volt több, mint egy a háttérből alig kitűnő alak, aki megállt az úton, talán száz méterre a háztól. Először arra gondolt Ábrám, hogy egy elfáradt utazó, amilyen ő is volt egykoron, de fél óra múlva is ott állt csak, néha téve pár lépést előre, majd hátra. Örült annak, hogy végre történik valami, s feltápáskodva a székben (végtelenül fáradtnak és öregnek érezte magát) megindult az alak felé. Ahogy közelebb ért, egyre többet volt képes megfigyelni: nő, jóval túl

virágkorán, az a típus, aki állandóan harcol a kilókkal és az évekkkel, a ruháiból ítélve nem szegény, de ha gyalog jár ilyen lsten háta mögötti vidéken, nem is mehet túl jól neki. Valahonnan ismerős volt (kicsit keserűen elmosolyodott magában: mi lett a vége, amikor utoljára azt gondolta egy nőről, hogy valahonnan ismerős neki), de hiába futtatta végig az ismerőseit, egyik sem lehetett ez a valaki.

– Jó estét! Keres valakit?

A nő kicsit zavartan válaszolt: – Igen. Régen itt lakott egy öregember, talán ismerte...

– Ábrám bácsi? – Pillanatra nem tudta hogyan fűzni a szavakat. – Sajnos rossz hírt kell mondanom. Öt éve meghalt. – De a nő arca meg se rezdült.

– Tudom. Én voltam a lánya.

Néhány perccel később már a ház előtt ült az asszony, s Ábrám a kávéát szolgálta fel neki.

– Köszönöm. A férjem mesélt arról a bolondról, aki hajlandó volt megvenni a tanyát. Maga volt az? Ha jól emlékszem, Damnátnak hívták...

Egy pillanatig a nyelve hegyén volt, hogy igen, úgy hívták, de most már ő is az Ábrám nevet használja, azonban mielőtt kimondta volna, rájött, hogy ez is csak hazugság volt, ugyanúgy, ahogy az úgynevezett „házassága” is. Mert az az élet, amit Ábrám néven próbált meg élni, a szemébe került.

– Igen, én vagyok az a Damnát. – Az asszony nem vette észre a szeme előtt lejátszódó belső küzdelmet, hogy mit jelent ez a hat szó a férfi életében, hát zavartalanul folytatta:

– Mindig jót nevetett azon, hogy mennyit képes volt megadni érte, minden zokszó nélkül. Ne haragudjon, hogy zavarom, de szerettem volna még egyszer látni ezt a házat.

– Kicsit átalakítottuk.

– A családjával él itt?

– Nem. A feleségem tegnap elhagyott.

– Sajnálom. Néha úgy éreztem, hogy ez egy elátkozott hely, hogy itt senki sem lehet boldog.

– Lehet. De most erről nem beszélnék.

– Megértem. De ha megengedi, csak egy kicsit körbenézek, s már indulok is haza.

– Nem zavar. Úgyszincs semmi dolgom. – Üres szavak, dühítő üres szavak. Miért nem merem megkérdezni, hogy miért nem jött el, amíg még élt az apja, hogy mi történt vele azóta? Hogy boldog-e azzal az újjgazdag férjével? Hogy a gyerekeikben van-e valami a nagyapjukból?

– Gyerekeik voltak? Tudja nekünk igen, a férjem mégis ott hagyott.

– Részvétem. Nem. Régen történt?

– Egy éve kezdődött. A szokásos, érdektelen történet. Kapuzárás előtti pánik. Talált egy kis szöszit, elment az esze, beadta a válópert. A bíróság nekem ítélte a gyerekeket, pár hónapig nálam is voltak, de aztán kijelentették, hogy nem hajlandók ebben a nyomorban élni, s visszaköltöztek az apjukhoz. Persze jogilag ragaszkodhattam volna hozzájuk, de nem volt erőm küzdeni értük. Aztán arra gondoltam, hogy

visszajövök megnézni az édesapám házát. Szerettem volna még egyszer látni azt a helyet, ahol felnőttem. És maga?

– Hogy érti?

– Miért él itt?

– Nagyon tiszteltem az édesapját, s abba bíztam, ha megveszem a házát, kicsit olyan, mintha az életét is folytatnám.

– Legalább valaki. Tudja a testvérem meghalt, aztán az anyám is és végül én sem bírtam tovább. Akkor is azt hittem, ez egy elátkozott hely és máshova kell mennem, hogy boldog legyek, de aztán rájöttem, hogy nem. A börtön soha nem az ember körül, hanem benne van. A külső körülményekkel soha nem tudunk boldogabbá válni, legfeljebb azt a boldogságot tudjuk elveszíteni, amiben még részünk volt. De azzal sem, ha elhagyunk valakit. Az új emberek nem hoznak boldogságot, ha nincs meg bennünk. Ha valaha boldog voltam, akkor itt. Ezért akartam visszajönni. Köszönöm, a kávé, és már nem is zavarok.

– Ne menjen. Ez a ház... tegnap óta nekem már idegen. Ha akar, maradjon itt nyugodtan. Jöjjön! – Végigvezette a házban, keresztül a lezárt szobáig. – Tessék. Ha akar, itt maradhat. – A vendég hallgatott, de ebben a szótlanságban több hála volt, mint sok cifra szóban. Magára hagyta, s kiment a diófa alá. – Istenem, hányszor várt itt Mártára!

Fél óra volt, mire az asszony kijött a házból. Furcsán megváltozott: szeme kifényesedett, s testtartása egyenesebb lett, már nem volt benne semmi görnyedtség.

– Köszönöm, hogy megőrizte így ezt a szobát.

– Az édesapja hagyta így. Állandóan visszavárta. Még a halála napján is önt emlegette. – Amint kimondta, vissza is szívta volna, minek feleslegesen fájdalmat okozni. Ő is csak olyan, mint bárki más ebben a világban. Lehet, hogy ugyanúgy szolgálja csak a sorsának, mint a kutya a lábánál, de ahogy egy jóérezésű ember még egy ebnek sem okoz feleslegesen fájdalmat, úgy minden embert kímélni kell a kintől. – Nem volt szívem hozzányúlni. Inkább beleraktam az első feleségemtől maradt emlékeimet és bezártam.

– Elváltak?

– Nem. Az első... meghalt. Utána ismertem meg a másodikat. – Nagyon furcsálló érzés volt sorrendben, párhuzamban emlegetni Verát és Mártát. – De úgy látszik, hogy nem vagyunk, nem voltunk egymáshoz valók. Van ez így. Érdekes tanulság, ha érdekel valakit, hogy vannak emberek, akik nem azért, mert jók vagy rosszak, de nem illenek össze. Tanulság, hogy bizonyos típusú emberektől bizonyos típusú emberek nem remélhetnek se barátságot, se boldogságot.

– Sajnálom. De miért hagyta ott a felesége? Még soha nem találkoztam olyan rendes emberrel, mint maga. Tudja, az ember ezt megérzi. Az a nő biztos nem érdemelte meg.

– Ne mondja ezt. Egyszerűen csak nem illtünk össze.

– Maga nem az a típusú ember, aki egy húszassal fiatalabb szöszért elhagyná. Maga nem az a fajta, aki csak úgy megcsalja a feleségét.

– Hagyja abba. – Igyekezett, hogy ne legyen durva a hangja, de dühítette, hogy a nő ezt gondolja. Hogyan tudná elmagyarázni neki, hogy megcsalta, de nem a jelenében,

hanem a múltjában? Hogy az a hazugság, amiben éltek, súlyosabb volt, bár mindig igazat mondtak, mint az lett volna, ha minden héten más blitzmädchen-nel tölti az éjszakát?

– Bocsánat, nem akartam megbántani.

– Most mihez akar kezdeni?

– Nem tudom. Haza megyek... Haza. Furcsa ez a szó. Visszamegyek az albérletembe és megpróbálom túlélni.

– Nincs kedve itt maradni?

– Tessék?

– Megutáltam ezt a házat. Nem akarok többet itt maradni. Nem tudom, mit akarok, de feszült vagyok, legszívesebben rohannék a világ végéig. De ha nem is addig, de legalább addig akarok futni, hogy ne lássak semmit abból, ami idáig voltam. Ha önnek még jelent valamit ez a ház, lakjon itt. S ha egyszer megunja, csak tegye a kulcsot a lábtörő alá. De ha olyanja van, nyugodtan fel is gyűjthetja. Legszívesebben én is azt tenném.

– Nem számítottam ilyen ajánlatra.

– Én sem számítottam arra, hogy ezt fogom mondani, de talán jó ötlet. Érdeemes kipróbálni.

– Olyan váratlan.

– Nem kell azonnal döntenie. Ha indulok, holnap reggel indulok. Addig gondolkozhat. Költözzön be a szobájába, a konyhában talál ennivalót. Addig is jó éjszakát. Udvariatlan házigazda leszek, de talán megérti, hogy most túl nehéz lenne beszélgetnem.

Az éjszaka furcsa álmokkal múlt. Abban a pár percben, mielőtt a jól ismert sötétségbe zuhant volna, hallotta, hogy a vendég a szobájában neszez, érezte, hogy talán jól esne neki, ha váltana vele pár szót, de képtelen volt rá, ahogy sok minden másra is. Inkább a kába, zavaros álmokkal telített alvást választotta. Másnap korán kelt, zsákjába összekészítette a legfontosabb cuccait. A nő teát főzött a konyhában.

– Bocsásson meg, de azt hittem, még alszik. Nem tudom, teát szokott inni reggelente, vagy kávét...

– Köszönöm, most jól esik. Mártával, a feleségemmel mindig gyümölcslevet vagy teát ittunk... Kávét sohasem. Nyugodtan használjon mindent. A cicát naponta kétszer, a kutyát estefelé szoktuk etetni. De kicsit szeretgetni, játszani is kell velük. De mint nő, ezt sokkal jobban tudja.

– Ha tudtam volna, talán most nem lennék itt. Vagy itt maradtam volna. Szép temetése volt az édesapámnak?

– Nem volt semmi különös. Ugyanazok a milliószor ismételt szavak. De talán most őszintébbek voltak, mint máskor. Kicsit féltem a temetésen.

– Félt?

– Igen. Kicsit félve néztem körbe, hogy nem jön-e el valamerről a világvége. Tudja, a tíz igaz. A tíz igaz, aki egyensúlyban tartja a világ gonoszságait. Ha igaz lett volna ez a mese, akkor az édesapja lett volna az egyik igaz. De sajnós, most már semmi és senki sem igaz. Minden mese és igazság hazugság.

– Ne mondja ezt. Lehet, hogy reménytelen az életünk, de valahol kell lennie valaminek, ami igaz, amiért érdemes élni. Különben maga is feladná. Tényleg, most mit fog csinálni? Megpróbálja visszahódítani a feleségét?

– Nem vagyok romantikus alkat. Azt hiszem, valami végleg megszakadt közöttünk, ha egyáltalán volt valami a megszokáson kívül.

– Akkor mit akar?

– Van még egy ügyem, aminek a végére kell járnom. Elszámolnivalóm van az Úristennel, és addig nem nyugszom, amíg meg nem vívtam ezt a háborút. Valaki egyszer azt mondta, hogy az Úristen és a gonosz között nincs közepesek útja, az ember nevét vagy a hamisak, vagy az igazak könyvébe írják be, vagy elfelejtik. Jöhet a Gomböntő. Nos, ha nincs közepesek útja, élni békében a világgal és az Úrral, akkor én most ellene mondok mind a kettőnek. Bosszút akarok állni, ki akarom élni azt a felhalmozódott gyűlöletet, ami bennem van. Tegnapról kezdve hadiállapotban állok az Istennel. Ő üzent nekem hadat, én békében éltem volna vele. De nem hagyta. Most jöjjön a bosszú.

– Istenen?

– Talán rajta, talán magamon. Lassan eltelt az életem nagyobbik része, és még nem éltem, nem voltam boldog, vagy ha igen, akkor az vagy hazugság volt, vagy csak órákra, percekre szólt. Ha képtelen vagyok a jóra, hogy valakit boldoggá tegyek, akkor a maradék éveimben élvezni akarom az életet.

– Szívesen mondanék valamit, amivel vissza tudom tartani, de nem jut semmi sem az eszembe.

– Nem kell. Csak kívánjon jó utat.

– Jó utat. Egy kérdést még megenged?

Damnát már a cipőjét fűzte be. – Persze.

– Melyik misére szokott járni vasárnaponként?

Meglepő volt a kérdés, de hát nem volt benne semmi titkolnivaló. – A kilencórásra. Miért kérdi?

– Semmi, csak arra gondoltam, hogy maga olyan ember, aki vasárnaponként eljár a templomba. Hogy majd elmegyek maga helyett. Hogy legyen valaki, aki továbbviszi a hitet. Apám emlékére.

– Hát csak vigye. Csinálja, ha úgy gondolja, hogy ez segít valamit. Én már elvesztettem azt, amit meg lehetne őrizni.

– Szeretném hinni, hogy igen. Isten áldja.

– Viszlát.

S Damnát, anélkül, hogy visszanézett volna régi életére, elindult. A kutya elkísérte az útig, de aztán a felségterület határánál megállt, s szomorúan nézett a gazdája után. S valami olyasmit gondolhatott, hogy furcsa lények az emberek.

Ahogy távolodott a háztól, nagyon szeretett volna valamit dúdolni, de nem jutott eszébe egyetlen dallam sem. Csak a néma csend.